

Rap-lyriikoiden kirjoittaminen osana rikostaus-
taisten nuorten muutosprosessia ja rikollisuu-
desta irrottautumista:

”Mä joko räppään tai sit mä teen rikoksii”

Aino Hirvonen ja Sara Meijer

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rap-lyriikoiden kirjoittaminen osana rikostaustaisten nuorten muutosprosessia ja rikollisuudesta irrottautumista: ”Mä joko räppään tai sit mä teen rikoksii”

Aino Hirvonen
Sara Meijer
Rikosseuraamusalan sosionomi
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 20202020

Sara MeijerAino Hirvonen
Sara Meijer

Rap-lyriikoiden kirjoittaminen osana rikostaustaisten nuorten muutosprosessia ja rikollisuudesta irrottautumista: ”Mä joko räppään tai sit mä teen rikoksi”

Vuosi 20202020

Sivumäärä 71

Kriminaalihuollon tukisäätiö toteuttaa Nuorten toiminta- hankkeen yhteydessä musiikkiprojektia päihde- ja rikostaustaisille nuorille. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia musiikkiprojektiin osallistuneiden nuorten muutosprosessia sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Tarkastelussa olivat nuorten kokemukset musiikkiprojektista ja siihen liittyvästä rap-lyriikoiden kirjoittamisesta sekä niiden merkitys nuorten muutosprosessin ja desistanssin kannalta. Opinnäytetyön tilaajana toimi Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta.

Opinnäytetyön viitekehys muodostui olennaisesti muutosta käsittelevästä teoriasta. Työssä käsiteltiin desistanssiin eli rikollisuudesta irrottautumiseen, terapeutukseen kirjoittamiseen sekä identiteettiin liittyvää teoriaa. Opinnäytetyön kohderyhmä, nuoret rikoksentehtäjät, sekä siihen liittyvät erityispiirteet oli huomioitu teoreettisessa viitekehyksessä. Työ tarkasteli myös hiphop-kulttuuria ja siihen liittyvän kirjoittamisen ja itseilmaisun terapeutteja vaikutuksia muutosprosessin ja desistanssin kannalta.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena teemahaastattelua hyödyntäen. Teemahaastattelut toteutettiin yksittäisinä haastatteluina 5 musiikkiprojektiin osallistuneelle 15-30-vuotiaalle nuorelle. Lisäksi analysoimme osallistuneiden nuorten kirjoittamia rap-lyriikoita. Laadullisen aineiston analysoinnissa hyödynsimme teemoittelua, mutta sivusimme myös narratiivisen tutkimuksen lähestymistapaa. Rap-lyriikoiden analysoinnissa hyödynnettiin diskurssianalyysia.

Keskeisiä johtopäätöksiä opinnäytetyön perusteella on, että musiikkiprojektin voidaan katsoa vaikuttaneen merkittävästi siihen osallistuneiden nuorten muutosprosessiin sekä desistanssiin. Musiikkiprojektiin osallistuminen sekä kirjoittaminen koettiin positiivisena ja merkityksellisenä. Ohjaajien rooli musiikkiprojektissa oli merkittävä. Muita muutosprosessiin vaikuttaneita tekijöitä tutkimuksen perusteella olivat nuorten oma sisäinen halu muuttua sekä erilaiset ulkoiset tekijät kuten ihmissuhteet ja työ.

Asiasanat: Muutospuhe, desistanssi, terapeutteja kirjoittaminen, identiteetti

Sara Meijer Sara Meijer Aino Hirvonen
Sara Meijer

Writing Rap Lyrics as Part of Change Process and Detachment from Crime for Youth with Criminal Background: "I Either Rap or Do Crime"

Year 20202020

Pages 71

Kriminaalihuollon tukisäätiö (Finnish Foundation for Supporting Ex-offenders) executes music project as part of their Youth Activities project for youth with substance use and criminal background. The goal for this Bachelor's thesis was to study the change process and factors that affect that process from the youth who took part to the music project. The examination was from the point of view of participant's experience of the music project and writing rap lyrics as part of it, as well as the significance of them in their change process and desistance. The thesis was ordered by Kriminaalihuollon tukisäätiö's You Activities project.

The theoretical framework for this thesis was essentially formed from theory about change. The thesis covers theory about desistance meaning detachment from crime, therapeutic writing and identity. The focus group of this thesis, youth with criminal background, have been taken into account. The thesis also viewed therapeutic uses of writing and therapeutic effects of self-expression as part of change process and desistance from the point of view of hip hop culture.

The empirical research for this thesis was done as qualitative research using theme interviews. The theme interviews were executed as single interviews for five participants of the music project aged 15 to 30 years old. Rap lyrics of the participants were also analysed. While analysing the material of qualitative research thematising was used, but also touched on the approach of narrative research. Discourse analyse was utilized as part of analysing the rap lyrics.

The key conclusion for this thesis was that the music project has affected significantly to the change process and desistance of the participants. Taking part in the music project and writing had been a positive and significant experience. The role of the advisers of the music project was also significant. Based on research for this thesis, other factors for the change process of the participants had been their own inner will to change as well as external factors like relationships and work.

Keywords: Change talk, desistance, therapeutic writing, identity

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Kriminaalihuollon tukisäätiö.....	8
2.1	Nuorten toiminta- hanke ja musiikkiprojekti	8
3	Näkökulmia nuorten rikoksilla oirehtimiseen ja rap-kulttuuriin	10
3.1	Nuoret rikoksenteelijät ja seuraamukset	10
3.2	Rap- ja hip hop kulttuurin merkitys	12
4	Teoreettinen viitekehys	13
4.1	Desistanssi.....	14
4.2	Taidepainotteinen toiminta osana desistanssia.....	14
4.3	Motivaatio muutokseen	15
4.4	Muutospuhe	17
4.5	Identiteetin muodostuminen.....	18
4.6	Terapeuttinen kirjoittaminen.....	19
5	Tutkimusasetelma.....	20
5.1	Tutkimustavoitteet ja -kysymykset	20
5.2	Tutkimuksen toteutus	21
5.3	Laadullinen tutkimus ja narratiivisen tutkimuksen hyödyntäminen	22
5.4	Tutkimuksen kohderyhmä	23
5.5	Aineiston keruu ja analysointi	23
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	25
6	Tulokset.....	26
6.1	Haastateltavien taustatiedot	26
6.2	Nuorten motivaatio osallistua musiikkiprojektiin oli vaihtelevaa	27
6.3	Kirjoittaminen koettiin terapeuttisena ja tärkeänä itseilmaisun keinona	29
6.4	Muutosprosessiin vaikuttivat sisäiset ja ulkoiset tekijät	32
6.5	Musiikkiprojektin vaikutukset näkyivät itsetunnossa	38
6.6	Nuorten kehittämisohdotuksia musiikkiprojektin toteuttamiseen	40
6.7	Muutospuhe näkyi nuorten kirjoittamissa rap-lyriikoissa	41
7	Johtopäätökset	51
7.1	Sisäiset ja ulkoiset tekijät toimivat muutosprosessin käynnistäjinä.....	51
7.2	Musiikkiprojekti koettiin merkityksellisenä	52
7.3	Rap-lyriikoiden muutospuhe kertoi muutosprosessin etenemisestä.....	53
8	Pohdinta.....	54
8.1	Opinnäytetyön toteuttaminen	55
8.2	Tutkimustuloksien luotettavuus ja yleistettävyys.....	56
8.3	Tutkimuksen hyödyllisyys rikosseuraamusalan näkökulmasta.....	57

Lähteet	60
Liitteet.....	63

1 Johdanto

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkä tekijöiden Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnassa toteutettavaan musiikkiprojektiin osallistuneet rikostaustaiset nuoret kokivat vaikuttaneen heidän omaan muutosprosessiinsa ja rikollisuudesta irrottautumiseensa, sekä miten heidän kirjoittamiensa rap-lyriikoiden sisältö muuttui musiikkiprojektiin osallistumisen aikana. Merkittävässä roolissa oli erityisesti muutospuheen löytäminen näiden rap-lyriikoiden sanoituksista osana henkilön desistanssia.

Ymmärtääksemme paremmin kirjoitettujen rap-lyriikoiden sisältöä ja merkitystä musiikkiprojektiin osallistuneille nuorille, haastattelimme heidät teemahaastattelua käyttäen. Haastatteluiden avulla ymmärsimme paremmin jokaisen nuoren kohdalla tapahtunutta muutosprosessia sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Lisäksi haastatteluissa saamamme tiedon mukaan pysyimme analysoimaan paremmin haastattelemiemme nuorten rap-lyriikoiden sisältöä. Meillä oli parempi ymmärrys siitä, mitä nuorten elämässä oli tapahtunut vanhempien ja uudempien rap-lyriikoiden kirjoittamisen välissä. Tarkoituksena oli saada selkeämpi ja monipuolisempi kuva siitä, miten rap-lyriikoiden kirjoittamisen välillä tapahtunut aika oli vaikuttanut kyseisen haastateltavan muutosmotivaatioon ja erityisesti desistanssiin, eli rikoksista irrottautumiseen.

Opinnäytetyön aihe valikoitui Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnan työntekijöiden toiveesta saada tutkimustietoa kyseisestä aiheesta. Opinnäytetyön aihetta tarjottiin toiselle tekijöistä tämän suorittaessa työharjoittelua Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminnassa. Otimme aiheen vastaan työparina, koska pidimme sitä mielenkiintoisena sekä uniikkina. Kyseisestä aiheesta ei myöskään löytynyt paljon aiempaa tutkimusta, joten uuden datan keräyttäminen oli kiehtova haaste.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme opinnäytetyön teemoja hyödyntäen teoretietoa desistanssista, muutoksen vaiheista ja motivaatiosta muutoksen takana, identiteetin muodostumisesta, muutospuheesta sekä terapeuttisesta kirjoittamisesta. Teoria- ja tutkimustiedon pohjalta saimme lisäymmärrystä musiikkiprojektin merkityksestä siihen osallistuneille nuorille sekä siitä, millainen vaikutus itsensä ilmaisemisella kirjoittamalla ja musiikkia tekemällä on osana henkilön muutosprosessia ja rikollisuudesta irrottautumista. Tutkimustiedon avulla saimme myös lisätietoa rikostaustaisten nuorten oman identiteetin muodostumisesta. Toiveena oli lisäksi, että tutkimustietoa voitaisiin hyödyntää kehittäessä uudenlaisia projekteja musiikkiprojektin ja Nuorten toiminnan yhteyteen.

2 Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kriminaalihuollon tukisäätiö on vuonna 2001 perustettu valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja, joka pyrkii edistämään rangaistuksesta vapautuvien, sekä heidän läheistensä, selviytymistä ja elämänhallintaa. Tukisäätiö sai alkunsa vuonna 2001, kun Kriminaalihuoltoyhdistyksen lakisääteiset tehtävät, kuten yhdyskuntapalvelun toteuttaminen, siirtyivät Kriminaalihuoltolaitokselle, joka toimii Rikosseuraamusviraston alaisena. Tukisäätiö päädyttiin perustamaan jatkamaan järjestötehtäviä, koska katsottiin olevan tarvetta vapaaehtoiselle kriminaalihuoltotyölle, kriminaalihuollon asiakkaiden edunvalvonnalle sekä kriminaalipoliittiselle vaikuttamiselle. Vaikka säätiö on perustettu vuonna 2001, ovat sen juuret jo kaukana vuonna 1869 perustetussa Suomen Wankeusyhdistyksessä. Jo 1800-luvulla liberalismiin aikaan heräsi ymmärrys vankien ihmisarvosta, ja siitä kuinka heitä tulisi tukea vapautumisen jälkeen rikoksettomaan elämään. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.)

Kriminaalihuollon tukisäätiön tavoitteena on tukea rangaistuksesta vapautuvia vankeja ja heidän läheisiään sekä edistää elämänhallintaa ja selviytymistä, sekä rangaistusajana että vapautumisen jälkeen. Merkittävänä osana on päihteiden ongelmakäytön ehkäiseminen, mielentasapainon turvaaminen sekä perustarpeiden kuten asumisen ja toimeentulon sekä työhön osallistumisen vahvistaminen. Säätiö pyrkii vaikuttamaan päätöksentekoon sekä lainsäädäntöön ja edistämään kriminaalipolitiikkaa, joka painottaa kuntoutuksen sekä yhteiskuntaan integroitumisen ja uusintarikollisuuden vähentämisen merkitystä. Kriminaalihuollon tukisäätiön tavoitteena on kehittää yhteistyötä viranomaisten ja järjestöjen välillä, jotta vankilassa aloitettu kuntoutus voi jatkua myös vapaudessa. Tukisäätiö tarjoaa yksilötasoisia tarpeista lähtevää kuntoutusta, jossa huomioidaan myös perhe sekä muut läheiset. Säätiö toimii asiantuntijana erityisesti opiskeluun, perhetyöhön sekä asumispalveluihin liittyvässä kuntoutuksessa. Säätiö seuraa myös sitä, että rikostaustaiset sekä heidän läheisensä saavat heille kuuluvat palvelut ja etuudet rangaistuksen aikana ja sen jälkeen. Säätiö toimiikin siis edunvalvojan roolissa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.)

2.1 Nuorten toiminta- hanke ja musiikkiprojekti

Kriminaalihuollon tukisäätiö toteuttaa vuosittain erilaisia kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on tuottaa rikostaustaisille sekä heidän läheisilleen uudenlaisia kuntouttavia toimintatapoja sekä palveluita. Yksi säätiön toteuttamista hankkeista on Nuorten toiminta- hanke, joka tarjoaa yksilöllistä apua ja tukea 15-29-vuotiaille rikos- ja päihdetaustaisille nuorille. Tarve tämän kaltaiselle hankkeelle on noussut alun perin esille Jenginuori hankkeen (2012-2015) ajoilta. Tällöin todettiin, että tarvetta olisi toimintakeskuksen kaltaiselle työmuodolle rikostaustaisiin vaikuttamiseksi sekä heidän muutoksensa tueksi. (Stea jatkohakemus 2018.) Nuorten toiminta- hanketta on rahoittanut vuosina 2016-2019 Stea, eli sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. Nuorten toiminta- hanke pyrkii tukemaan nuorta hänen elämässään hyvissä asi-

oissa sekä tavoitteissa kohti muutosta, nuoren omien valmiuksien mukaan. Hanke tarjoaa yhteisön, johon nuori voi kokea kuuluvansa. Hanke pyrkii mahdollistamaan onnistumisen kokemuksia sekä vahvistamaan nuoren osaamista ja selviytymistä erilaisen tekemisen kautta. Nuorten toimintakeskus mahdollistaa yhdyskuntapalvelun suorittamisen, sekä voi myös toimia valvotun koevapauden toimintavelvoitepaikkana. Hanke pyrkii vahvistamaan ja tukemaan tuomion aikana asiakkaan muutosmotivaatiota yhdessä Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden yhteistyötoimijoiden kanssa. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.) Yhdyskuntaseuraamuksia, tai vankeutta suorittavien asiakkaiden lisäksi kasvavana asiakaskuntana ovat vapautuneet asiakkaat, jotka ovat myös osallistuneet toimintaan täytäntöönpanon aikana. Yhteistyösuhde, joka on luotu vankeuden tai yhdyskuntaseuraamuksen aikana, konkretisoituu erityisesti heidän kohdallaan. (Stea jatkohakemus 2018.)

Toimintakeskus tarjoaa asiakkailleen ohjattua toimintaa erityisesti musiikki- ja graffitityöpaikkoja, mutta myös esimerkiksi retkiä, liikuntaa ja erilaisia tutustumiskäyntejä. Toimintakeskus auttaa myös itsenäistymiseen liittyvissä asioissa, kuten asunnon hankkimisessa tai erilaisissa palveluissa asioimisessa. Toimintakeskus tarjoaa tukea myös työnhakuun ja esimerkiksi vanhemmuuteen tai parisuhteeseen liittyvissä asioissa. Toimintakeskus on auki joka arki päivä ja se toimii Kriminaalihuollon tukisäätiön tiloissa. Toimintakeskus tavoittaa asiakkaansa myös vankilassa järjestäen heille toimintaa vankilaan. Osa asiakkaista ovatkin kiinnittyneet mukaan toimintaan jo vankeuden aikana. (Hästbacka & Haikkola 2019, 79-80.)

Nuorten toiminta- hanke on osana Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitys toimintaan kuuluvaa hanketta: ”Nuorten rikollisuuden ehkäisy nuorten, ammattilaisten ja kustannusten näkökulmista”. Hanketta on toteuttanut Nuorisotutkimusverkosto ja sen tavoitteena on ollut kartoittaa rikoksilla oireilevien nuorten palvelujärjestelmää valtakunnallisesti, sekä selvittää minkälaisia kokemuksia nuorilla ja työntekijöillä on erilaisista palveluista. (Stea jatkohakemus 2018.)

Nuorten toimintakeskuksen yhteydessä on toteutettu aktiivisesti rap-toimintaa, josta käytämme opinnäytetyössämme nimeä musiikkiprojekti. Musiikkiprojektiin osallistuneet nuoret ovat saaneet käyttää toimintakeskuksen yhteydessä olevaa studiota ja tuottaa siellä omaa musiikkiaan. Musiikkiprojekti on keskittynyt rap-musiikin tuottamiseen. Musiikkiprojektin toiminta ulottuu myös vankiloihin ja sitä toteutetaan vankiloissa viikoittain yhden toimintakeskuksen ohjaajan toimesta. Nuorten toiminta- hanke tekeekin tiivistä yhteistyötä muun muassa Vantaan vankilan nuorten osaston, Helsingin vankilan kahden nuorten osaston sekä Suomenlinnan vankilan kanssa. Vankilan työntekijöiltä on saatu palautetta vuonna 2018 ja positiivisina teemoina palautteista nousivatkin esille muun muassa toiminnan monipuolisuus, asiakaslähtöisyys sekä musiikki. Vankilassa tehtävä musiikki koettiin asiakkaille merkitykselliseksi kanavaksi tunteiden käsittelyyn ja toivon tueksi. (Stea jatkohakemus 2018). Musiikkiprojektiin osallistuneiden tarkkaa määrää ei Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeen työntekijöillä ole

tiedossa, johtuen tietosuojasyistä ja niiden rajoitteista pitää tarkkaa rekisteriä asiasta. Osallistuneita on kuitenkin työntekijöiden arvion mukaan ollut toimintavuosien aikana useampia kymmeniä, joista osa ollut aktiivisia ja osa osallistunut vain muutaman kerran.

3 Näkökulmia nuorten rikoksilla oirehtimiseen ja rap-kulttuuriin

Opinnäytetyömme keskittyi muutospuheen löytämiseen rikostaustaisten nuorten rap-lyriikoista sekä teemahaastattelun kautta saatujen vastausten analysointiin. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna koimme tärkeänä tutustua tarkemmin tutkimuksemme kohderyhmään, nuoriin rikosentekijöihin, ja siihen liittyviin erityispiirteisiin sekä rap-lyriikoiden taustalla olevaan hip hop-kulttuuriin.

Nuorten rikosentekijöiden kohdalla selvitimme nuorten rikoksilla oirehtimista ja sen käsitteitä, ilmenemismuotoja ja yleisyyttä tilastojen avulla. Halusimme saada paremman yleiskuvan opinnäytetyömme kohderyhmästä. Hip hop-kulttuuriin perehtymällä halusimme saada lisää ymmärrystä siitä, millainen merkitys rap-lyriikoiden kirjoittamisella ja sen taustalla olevalla hip hop-kulttuurilla on nuorille henkilöille. Selvitimme myös hip hop-kulttuurin syntyä ja sitä, miten se on alun perin rantautunut Suomeen. Avasimme myös rap-lyriikoiden kirjoittamisen terapeuttisia vaikutuksia.

3.1 Nuoret rikosentekijät ja seuraamukset

Laissa nuorella rikosentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut rikosentekohetkellä 15-20-vuotias. (Oikeus 2019.) Tarkasteltaessa ihmisen elämänsä aikana, voidaan nuoruusiän katsoa olevan rikosaktiivisinta aikaa. Rikoksia tekevätkin eniten 18-vuotiaat, jonka jälkeen rikoskäyttäytyminen alkaa tasaisesti vähentymään. Poliisin tietoihin tulleet rikokset vuosina 2011-2015 osoittavat myös, että suurin rikospiikki oli 18-vuoden ikäisten keskuudessa. Nyky-Suomessa tämä piikki on näyttänyt toistuvan ajasta ja paikasta riippumatta samanlaisena. Saman huomion on voinut tehdä myös aikaisemmilta historiallisilta kausilta, joten kyseessä ei ole uusi ilmiö. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää, & Danielsson 2018, 114-115.)

Syyt nuoren rikolliselle käyttäytymiselle liittyvät usein ryhmäpaineeseen sekä ajattelemattomuuteen. Toisinaan syyt nuoren rikolliselle käyttäytymiselle heijastelevat suoraan nuoren kokonaisvaltaista elämäntilannetta. Yhteistä rikoksia tekeville nuorille on se, että he joutuvat myös rikoksen uhriksi muita useammin ja ilmiöön liittyvät usein myös päihteet. Huomioitavaa on se, että nuoria, jotka toistuvasti syyllistyvät rikoksiin uhkaavat syrjäytyminen sekä pysyvä leimautuminen, joiden vaikutukset voivat heijastua läpi nuorten elämän. Nuorisoriikollisuutta ehkäistäessä tärkeää olisikin puuttua sekä kohdistaa toimenpiteet erityisesti tähän joukkoon nuoria, jolle rikokset kasaantuvat. (Hästbacka & Haikkola 2019, 15-19.)

Vuonna 2016 toteutetussa Nuorisoriikollisuuskyselyssä selvisi, että yhdeksäsluokkalaisista 15% oli syyllistynyt varkauteen tai näpistykseen ja 14% omaisuuden vahingoittamiseen. Syytteesen johtanutta väkivaltaa oli esiintynyt 8% vastaajista. Marihuanaa oli käyttänyt vastaajista noin 6%. Nuorten kohdalla lievissä rikoksissa esiintyy paljon piilorikollisuutta. (Kivivuori ym. 2018, 113-114.) Alle 18-vuotiaiden rikoksista epäiltyjen on todettu syyllistyvän erityisesti alkoholirikoksiin ja -rikkomuksiin. Heidän osionsa kaikista epäillyistä alkoholirikoksista oli 57% vuonna 2005. Tuhotöiden ja vahingontekojen määrästä oli 24%:a alle 18-vuotiaiden tekemiä. Alaikäisten rikoskäyttäytymisessä rattijuopumusta, henkirikoksia ja petoksia tapahtui vähiten. Henkirikosten kohdalla rikokseen syyllistyneiden ikähuippu on 21-24-vuotiaat ja erityisesti miehet. (Kivivuori ym. 2018, 115.)

Miesten kohdalla rikollisuutta esiintyy huomattavasti enemmän kuin naisten. Kaikista poliisin tietoon tulleista rikosepäilyistä naisten toteuttamia on noin 18%. Tässä kuitenkin poikkeuksena teini-ikä, jolloin miesten ja naisten välinen rikoskäyttäytyminen on hyvin samankaltaista määrän perusteella. Eroavaisuutta löytyy ainoastaan rikoslajeissa. Vuoden 2016 Nuorisoriikollisuuskyselyssä selvisi, että suurin eroavaisuus löytyy väkivaltakäyttäytymisessä. Pojista 12% myönsi syyllistyneensä väkivaltaan, kun tyttöjen kohdalla lukema oli 5%. (Kivivuori ym. 2018, 116.)

Nuoren henkilön kohdalla seuraamukseen rikoksesta vaikuttaa tekijän ikä rikoksen tekohetkellä. Mikäli henkilö on ollut rikosentekohetkellä alle 15-vuotias, ei asiaa käsitellä oikeudessa, eikä hänelle myöskään tuomita rangaistusta. Alle 15-vuotiaana tehdystä rikoksesta tehdään kuitenkin lastensuojeluilmoitus ja asia käsitellään sosiaaliviranomaisten kanssa. Alle 15-vuoden ikä ei kuitenkaan poista korvausvelvollisuutta, ja hän joutuu täten korvaamaan rikoksellaan aiheuttamansa vahingon. 15-17-vuotiaana tehdystä rikoksesta, rangaistusta tuomittaessa noudatetaan käytäntöä, jonka mukaan rangaistuksen määrä on enintään $\frac{3}{4}$ siitä mitä täysi-ikäiselle rikosten tekijälle tuomittaisiin. Yleensä alle 18-vuotiasta ei tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen ja hänet voidaan myös jättää rangaistukseen tuomitsematta, mikäli voidaan katsoa teon johtuneen henkilön ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta. Nuorten kohdalla rikosasiat tulisi käsitellä viipymättä. (Oikeus 2019.)

Yhdyskuntaseuraamukset, eli vapaudessa suoritettavat seuraamukset ovat iso osa rangaistusten toimeenpanojärjestelmää. Suomessa käytettäviä yhdyskuntaseuraamuksia ovat valvontarangaistus, yhdyskuntapalvelu ja ehdonalaisten vapauden valvonta. Nuorille rikosentekijöille suunnattuja vapaudessa suoritettavia yhdyskuntaseuraamuksia ovat nuorisorangaistus sekä nuorten ehdollisen vankeuden valvonta. Nuorisorangaistus voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta. Nuorisorangaistus on pituudeltaan 4-12 kuukautta ja sen tarkoituksena on erityisesti estää uusintarikollisuutta sekä edistää rikoksen tekijän sosiaalista selviytymistä. Nuorisorangaistuksen sisältö koostuu sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista, jotka

rikoksenteijä suorittaa valvonnan alaisena. Nuori on myös oikeutettu saamaan tukea ja ohjausta tehtävien yhteydessä. Nuorisorangaistukseen kuuluu lisäksi palkatonta työntekoa sekä työelämään perehtymistä valvotusti. Nuorisorangaistukseen kuuluu päihteidenkäytön valvonta. Rikosseuraamuslaitos huolehtii rangaistuksen täytäntöönpanosta. Mikäli nuorisorangaistukseen tuomittu henkilö rikkoo hänelle määrättyjä ehtoja tai syyllistyy uuteen rikokseen, voidaan hänet myös tuomita nuorisorangaistuksen sijaan muuhun rangaistukseen kuten ehdottomaan vankeuteen. (Rikosseuraamuslaitos 2019.)

Nuori, alle 21-vuotias rikoksenteijä, voidaan tuomita ehdollisen vankeuden lisäksi valvontaan. Rikoksenteijästä, joka on tekohetkellä ollut 15-20-vuotias, laaditaan seuraamusselvitys, ellei teosta ilmeisesti ole seuraamassa sakkorangaistus. Seuraamusselvityksen avulla kartoitetaan nuoren elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti sekä otetaan kantaa valvonnan tarpeellisuuteen osana rangaistusta. Seuraamusselvityksen avulla pohditaan myös eri seuraamusvaihtoehtojen vaikutusta nuoren tilanteeseen. Nuori rikoksenteijä voidaan määrätä valvontaan, mikäli sen katsotaan voivan ehkäistä rikoksen uusimista ja sen katsotaan tukevan myös nuoren sosiaalista selviytymistä. Valvonnan alkaessa nuoren kanssa laaditaan yksilöllinen rangaistusajansuunnitelma, joka pohjautuu nuoren voimavaroihin, tarpeisiin sekä myös toisaalta riskitekijöihin, joita nuorella sen hetkessä elämäntilanteessaan on. Rangaistusajan suunnitelmaan määritellään valvonta-ajan tavoitteet sekä keinot, joilla tavoitteisiin päästään. Valvonnan ajan nuori käy valvontakäynneillä, joilla käsitellään erilaisia aiheita tehtävien sekä keskustelun avulla. Käsiteltävät teemat on määritelty suunnitelmassa. Nuoren on mahdollista myös valvonnan aikana osallistua erilaisiin yhteistyöhankkeisiin, kurseihin sekä ryhmiin. Valvontaan voi kuulua myös yhteistyö esimerkiksi valvottavan läheisten tai muiden viranomaisten kanssa. Edellä mainituilla keinoilla pyritään tukemaan nuorta hänen muutospyrkimyksissään. Valvojina toimivat yleensä pääasiassa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet, mutta valvontaa voivat suorittaa myös apuvalvojat Rikosseuraamuslaitoksen ohjauksessa. (Rikosseuraamuslaitos 2019.)

3.2 Rap- ja hip hop kulttuurin merkitys

Hip hop-kulttuuri tanssi- ja musiikkityyleineen syntyivät New Yorkissa 1970-luvun alussa afrikkalais- ja latinalaisamerikkalaisten nuorten lähiössä. 1970-luvun lopulla pienten levytysyhtiöiden julkaistessa rap-musiikkia, tämä kulttuurisuuntaus lähti suurempaan levitykseen ja alkoi nostaa suosiotaan. Suomeen rap-musiikki saapui 1980-luvun alussa. Erityisen iso vaikutus tämän kulttuurisuuntauksen leviämistä Suomessa oli Beat Street-elokuvalla, joka kertoi New Yorkin alakulttuurisista yhteisöistä ja hip hop-kulttuurista sen elementteineen. Hip hop-kulttuurin merkittäviä elementtejä ovat rap-musiikin lisäksi muun muassa breakdance-tanssityyli, graffitimaalaus sekä DJ-toiminta. (Sykäri, Rantakallio, Westinen & Cvetanovic 2019, 7.)

Kulttuurin levitessä Suomeen, tanssikoulut ottivat ohjelmistoonsa nopeasti breakdancen opetuksen. Muuten hip hop säilyi vahvasti alakulttuurina. Helsinkiin muodostui 1980- ja 1990-lukujen aikana vahva kulttuurinen ryhmittymä, joka ylläpiti tätä kulttuuria. Nykyään hip hop-kulttuuri on täysin vakiintunut kulttuuri kaikkialla Suomessa. Sitä hyödynnetään kulttuurin ja taiteen muotojen lisäksi myös opetus- ja sosiaalityön välineenä. (Sykäri ym. 2019, 8.)

Suomessa rap-musiikkia alettiin tekemään enemmän 2000-luvun alussa, tämä helpotti myös kommunikointia sanoitusten kautta ja maailmankatsomuksellisia näkemyksiä alettiin tuoda enemmän esille. Hip hop-kulttuuri alkoi näkyä entistä vahvemmin katukuvassa, eikä se ollut enää pelkkä alakulttuuri. (Sykäri ym. 2019, 25.) Nuorisokulttuurin muotona hip hop-kulttuuri onkin nykyään erityisen merkittävä. Siihen vahvasti liittyvä rap-musiikki ja rap-lyriikat ovat maailmanlaajuisesti, kuten myös Suomessa, usean nuoren keino sanoittaa omia kokemuksiaan. Sitä hyödynnetään myös kuvaamaan vertaisryhmittymien kokemuksia ja näkemyksiä. (Sykäri ym. 2019, 10.)

Rap-musiikin ja erityisesti rap-lyriikoiden kirjoittamisen merkitystä voidaan hyödyntää myös terapiamuotona. Rap-lyriikoita kirjoittaville henkilöille rap-kulttuuri saattaa olla tärkeä osa identiteettiä. Rap-lyriikat voivat olla merkittävä keino purkaa omia ajatuksiaan sanoiksi ja muodostaa omista kokemuksistaan tarinoita muiden kuultavaksi. Rap-musiikkiin liittyy vahvasti myös sosiaalinen puoli, sen tuoman kulttuurin ja yhteisymmärryksen mukana. Musiikin ja kirjoittamisen vaikutuksia on hyödynnetty paljon erilaisina terapeuttisina keinoina. Myös rap-lyriikoiden kirjoittaminen on yhtä lailla merkittävä itseilmaisun keino. Rap-musiikki mahdollistaa oman luovuuden käytön aina rap-lyriikoiden aiheen valinnasta monipuolisiin musiikkitaustan käyttömahdollisuuksiin. Rap-musiikin tekeminen on prosessina erittäin luova ja terapeuttisia elementtejä sisältävä itseilmaisun muoto. (Hadley & Yancy, 2012). Kirjoittamisesta terapeuttisena keinona kerromme tarkemmin seuraavassa osiossa.

4 Teoreettinen viitekehys

Opinnäytetyömme kannalta merkittäviä teemoja ovat desistanssi, eli rikoksista irrottautuminen ja siihen liittyvä muutosprosessi. Muutoksen taustalla tulee aina olla motivaatio ja tämän motivaation syntyä ja ylläpitämistä henkilö käsittelee tuottamallaan muutospuheella. Muutosprosessi muodostuu erilaisista muutoksen vaiheista, joissa omia valmiuksia muuttua tarkastellaan ja elämässä tehdään uudenlaisia valintoja. Elämänmuutokseen liittyy vahvasti usein myös identiteetin muutokset ja sen uudelleen muodostuminen uuden elämäntilanteen mukaiseksi.

Toinen merkittävä teema on kirjoittaminen työkaluna erityisesti terapeuttisen kirjoittamisen muodossa. Opinnäytetyössämme näkyvässä roolissa ovat rikostaustaisten nuorten kirjoittamat

rap-lyriikat. Rap-lyriikat ovat olleet tärkeä itseilmaisun keino niitä kirjoittaneille nuorille. Kirjoittaminen on hyödyllinen itseilmaisun keino, jonka avulla on pystytty käsittelemään elämässä tapahtuneita muutoksia ja asioita, joista on saattanut olla vaikea puhua.

4.1 Desistanssi

Kivivuori ym. (2018, 203.) näkevät desistanssin henkilön rikosuran, eli rikoksilla oirehtimisen ajanjakson, ydinkäsitteenä. Sillä tarkoitetaan luopumista rikosten tekemisestä ja siihen liittyvästä elämäntyylistä. Se on henkilössä tapahtuvaa kasvua ja muutosta, kohti uudenlaista identiteettiä (Robertson, 2011). Desistanssi ei ole yleensä suoraviivainen prosessi, vaan vähitellen tapahtuva tapahtumaketju, joka kuljettaa kohti rikoksetonta elämää (Maruna, 2001).

Desistanssin alkamisen syiksi on korostettu rakenteellisten ja subjektiivisten tekijöiden tärkeyttä. Rakenteelliset näkökulmat viittaavat ulkoisiin mahdollisuuksiin, yhteiskunnan tarjoamiin lainkuuliaisen elämän keinoihin. Subjektiiviset tekijät viittaavat taas sisäiseen motivaatioon ja ihmisen omaan haluun muuttaa elämänsä suunta. (Kivivuori ym. 2018, 204.)

Kivivuori ym. (2019, 205) nostavat esille merkittävänä ulkopuolisten tekijöiden tärkeyttä korostavista teorioista Robert Sampsonin ja John Laubin epävirallisen sosiaalisen kontrollin teorian. Epävirallista sosiaalista kontrollia ovat ulkoiset tekijät, jotka tuovat henkilön elämään merkittävää sisältöä. Tällaisia voivat olla perhe tai työpaikka, ja desistanssin käynnistävänä tekijänä esimerkiksi lapsen syntymä. Sosiaalisten siteiden ollessa tärkeitä henkilölle ja henkilön halu vahvistaa niitä kasvaa, voi myös rikoksista irtautuminen alkaa. Rikollisella käyttäytymisellä ei haluta vaarantaa merkittäviä sosiaalisia suhteita. Sampson ja Laub korostavat rikollisen käyttäytymisen vähenevän vaiheittain, ennen kuin se loppuu kokonaan. Myös ihmisten yksilöllisyys on vaikuttava tekijä. Esimerkiksi pelkkä parisuhteen aloittaminen ei ole välttämättä riittävä tekijä, vaan tarvitaan jotakin, mikä saa ihmisen aidosti sitoutumaan tähän sosiaalista kontrollia aiheuttavaan tekijään. Teorian mukaan käännekohdat ovat kuitenkin desistanssin laukaiseva tekijä ja ne ovatkin melko sattumanvaraisia.

Subjektiivisesta näkökulmasta katsottuna desistanssin ajatellaan käynnistyvän henkilön omasta päätöksestä muuttua. Muutos taas vahvistaa siteitä ulkoisiin tekijöihin. Tämän näkökulman mukaan ulkoiset tekijät tukevat desistanssia, eivätkä niinkään toimi sen käynnistävinä tekijöinä. Desistanssin käynnistämiseksi rikosentekijän tulee kokea jonkinlainen identiteetinmuutos, joka saa hänet pohtimaan toimintansa hyötyjä ja haittoja. Haittojen ollessa suurempia kuin hyödyn, desistanssin käynnistymisen mahdollisuus kasvaa. Mitään yhtä rajaavaa tekijää desistanssin käynnistymiselle ei ole. (Kivivuori ym. 2018, 206-207.)

4.2 Taidepainotteinen toiminta osana desistanssia

Taidepainotteiseen toimintaan, kuten kuvataiteeseen tai musiikin tekemiseen, osallistumisen on huomattu vaikuttavan positiivisesti rikollisuudesta irrottautumisen etenemiseen. Musiikin

näkökulmasta aikaisempia tutkimuksia on toteutettu esimerkiksi Englannissa tutustumalla Music in Prisons-järjestön toimintaan miesten avovankilassa sekä The Youth Offending Team-järjestön toteuttamaan musiikkituottamisen projektiin, jota järjestetään nuorille, joilla on kohonnut riski rikoksilla oirehtimiseen. (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012).

Music in Prisons on järjestänyt vankiloissa satoja erilaisia musiikkiprojekteja ja konsertteja 1990-luvun puolivälistä alkaen. Projekti toteutetaan yleensä intensiiviviikkona ja siihen osallistuu 10-12 vankia. Viikon päätteeksi he pitävät konsertin muille vangeille. Music in Prisonsin tarkoituksena on tukea koulutusta, työllistymistä, vankien perhesuhteita sekä vaikuttaa asenteisiin, ajatteluun ja käytökseen. Musiikkiprojektien on todettu vaikuttavan positiivisesti vankien sosiaalisiin taitoihin, tiimityöskentelytaitoihin sekä itsetuntoon. Osallistuneet kokivat projektin positiivisena kokemuksena ja se sai heidät pohtimaan vanhaa identiteettiään edistäen heidän desistanssiaan. (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012).

The Youth Offending Teamin musiikkiprojekti tunnetaan lyhyemmin nimellä ”Studio” ja se on ollut olemassa jo lähes 10 vuotta. Studio on tarkoitettu rikoksille oirehtiville nuorille, joilla on musikaalista lahjakkuutta tai vain puhtaasti halua tehdä musiikkia. Projektin tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten musikaalisia lahjoja, kehittää heidän luovuuttaan ja edistää positiivisesti heidän itsetuntoaan. Studio on nuorille turvallinen paikka, jossa voi saada tukea yksilöllisiin tarpeisiin. Tutkimukset osoittivat studion vaikuttaneen positiivisesti nuorten itsetuntoon ja haluun suunnitella tulevaisuuttaan, he saivat tarvitsemaansa tukea ja muodostivat uudenlaisia identiteettikäsitteitä. (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012).

4.3 Motivaatio muutokseen

Ihmisen motivaatiota voidaan psykologiassa kuvata yhdentekevyyden vastakohtana. Asioiden ja tapahtumien herättäessä tunteita, tavoitteita tai toiveita, ja niiden muodostaessa ihmisessä päämääriä ja arvoja, voidaan puhua motivaatiosta. Ihmisen hyvinvoinnin kannalta motivaatio on keskeisessä roolissa. (Nurmi & Salmela-Aho, 2017). Ihmisten muutostarpeet ja motivaation ylläpitäminen ovat hyvin yksilöllisiä. Näiden erojen taustalla on kaksi päätekijää, perimä ja ympäristö, jotka vaikuttavat ihmisen motivaation syntyyn. Näiden kahden tekijän yhteistyö onkin välttämätöntä ihmisen kehittymiselle. (Read, 2017). Ihmisen motivaatioon vaikuttavat tekijät poikkeavat yksilökohtaisesti jokaisen henkilön kohdalla, mutta monen tyyppiset kokemukset voivat voimistaa tai heikentää henkilön motivaatiota. Esimerkiksi hätää tai ahdistusta kokeva henkilö saattaa saada lisää motivaatiota muuttua, kuten vaikka masentunut henkilö, joka haluaa hakea apua pahaan oloonsa. Kriittiset elämäntapahtumat herättävät usein motivaation muutokselle. (Koski-Jänne, Riittinen & Saarnio 2008, 20.)

Motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan henkilössä itsessään heräävää kiinnostusta kohti uudenlaista toimintaa. Henkilö kokee motivoitumisen mielihyvää tuottavana ja se kuvastaa hänen omia arvojaan. Joissain tapauksissa

ihminen kuitenkin valitsee tavoitteensa ulkoisen tai sosiaalisen paineen mukaan, hyläten omat arvonsa ja sisäiset kiinnostuksen kohteensa. Tällöin puhutaan ulkoisesta motivaatiosta, jossa ainoana motivaation kannattelijana on ulkoisten vaatimusten täyttäminen, ulkoisen palkkion saaminen tai syyllisyyden välttäminen. Toimiminen ulkoisen motivaation pohjalta altistaa helpommin luovuttamiseen henkilön kokiessa vastoinkäymisiä ja se saattaa myös samalla heikentää hyvinvointia. (Vasalampi, 2017). Pysyvän muutoksen taustalla täytyykin olla aina ihmisen oma halu muuttua. Ympäristön paineisiin mukautuminen ei ole riittävä motivoiva tekijä muutoksen ylläpitämiseen, vaan henkilön täytyy kokea tarve muutoksesta hänelle itselleen henkilökohtaisesti tärkeänä asiana. Halu muuttua syntyy kuitenkin lähes aina ulkoisten ja sisäisten tekijöiden yhteistyönä. Ulkoiset tekijät saattavat olla laukaisevana syynä halulle muuttua, mutta muutoksen ylläpitämiseen tarvitaan henkilön omat sisäiset tekijät ja riittävä motivaatio pitää tätä muutosta yllä. (Koski-Jänne ym. 2008, 9 -10.) Yksilön muutosmotivaatioon vaikuttavat perhe, ystävät, koetut tunteet ja yhteisön tuki. Niiden vaikutus voi olla hyvinkin voimakas. Yhteisöllisen tuen puute voi vaikuttaa yksilön motivaatioon. (Koski-Jänne ym. 2008, 19.)

Motivaatio muutokseen on riittävä silloin, kun ihminen on valmis, halukas ja kykenevä muuttumaan. Kyvyllä muuttua tarkoitetaan ihmiseltä löytyviä tarpeellisia taitoja ja voimavaroja muutoksen tekemiseen, sekä luottamusta muutoksen toteuttamiseen. Luottamuksella tarkoitetaan omaa pystyvyyden tunnetta muutoksen tekemiseen. Vaikka ihminen kykenisi muutokseen, sen tekeminen on mahdotonta ilman halua muuttua. Halukkuudella viitataan siihen, miten tärkeänä ihminen kokee muutoksen käytöksessään. Valmius muuttua on myös tärkeässä osassa muutosprosessia. Valmius viittaa henkilön lopulliseen päätökseen tehdä muutos. Ilman valmiutta muuttua, henkilö ei pysty näkemään muutoksen tärkeyttä oikeassa suhteessa elämänsä prioriteettien joukossa. (Koski-Jänne ym. 2008, 33 - 34.)

Motivaatiota vahvistavat lähestymistavat lisäävät henkilön halukkuutta sitoutua muutokseen ja lisäävät myönteisiä vaikutuksia muutosprosessiin. Henkilön vahvuuksien ja voimavarojen tunnistaminen ja voimistaminen ovat tärkeässä osassa. Henkilön yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja leimaamisen välttäminen ovat myös muutosmotivaatiota vahvistavia tekijöitä. (Koski-Jänne ym. 2008, 22-23.) Muutosprosessin voidaankin ajatella muodostuvan viidestä toisiinsa liittyvästä vaiheesta, joiden avulla henkilö etenee kohti pysyvää muutosta. Muutoksen tekeminen on hyvin yksilöllistä, ja onkin tavallista, että muutosta tehdessä saatetaan liikkua myös takaisin edellisiin vaiheisiin, ennen kuin saadaan aikaan lopullinen muutos. (Koski-Jänne ym. 2008, 30-31.)

Esiharkintavaiheessa henkilö ei vielä harkitse muutosta, hän saattaa jopa vähätellä ongelmaansa tai ei tiedosta sitä ollenkaan. Myös haluttomuutta muuttua ilmenee joidenkin ihmisten kohdalla. Harkintavaiheen aikana henkilö tiedostaa ongelmansa olemassaolon. Henkilössä itsessään herää huoli omasta käytöksestään ja syitä muuttua aletaan pohtia. Harkintavaiheeseen jääminen on muutosprosessissa hyvin yleistä, sillä asiaa saattaa jäädä vain pohdinnan tasolle.

Varsinaiseen muutokseen tarvitaan kuitenkin riittävän motivoivat tekijät. Valmistautumisesta puhutaan, kun päätös muutoksesta on selkeästi tehty. Henkilö kokee muutoksen tuomat edut suurempana motivoivana tekijänä, kuin haitallisen käytöksen. Valmistautumisvaiheeseen liittyy suunnitelmallisuutta sekä oman muutoskyvyn arviointia. Motivaatiota muuttua löytyy ja itselleen asetetaan tavoitteita. Henkilö alkaa jo vähentää haitallista käytöstään tai on onnistunut luopumaan siitä lähes kokonaan ilman ulkopuolista apua. Toimintavaiheessa muutosprosessi on jo vahvasti käynnissä. Henkilö tekee elämäntyyliinsä suuria muutoksia ja tämä saattaa aiheuttaa haasteita. Vanhasta elämästä luopuminen saattaa olla vaikeaa ja henkilö joutuu usein pohtimaan identiteettiään uudelleen. Minäkuvan muutokset ovat muutosprosessin ylläpidossa merkittävä lisähaaste. Ylläpitovaiheessa henkilö pyrkii pysymään saavuttamassaan, uudeltaisessa elämäntilanteessa ja motivoimaan itsensä ylläpitämään saavutettuja etuja. Henkilö saattaa joutua ponnistelemaan pysyäksään uudessa tilanteessaan, jottei sortuisi vanhoihin, haitallisiin tapoihinsa. Ylimääräinen varovaisuus voi olla aiheellista, ja henkilön on hyvä välttää tilanteita, joissa vanhoihin, haitallisiin tapoihin palaaminen voisi olla mahdollista. (Koski-Jänne ym. 2008, 31-32.)

Useimmilla ihmisillä pysyvään muutokseen pääseminen ei onnistu heti ensimmäisellä yrittämällä. Paluu vanhaan voi toimia auttavana tekijänä, tällöin henkilö tajuaa, ettei halua enää toimia vanhalla, haitallisella tavalla. Joidenkin kohdalla paluu vanhaan ehkäisee muutosprosessin etenemisen ja tutun käytöksen jatkaminen tuntuu helpommalta ratkaisulta. Henkilön haittarahtuksia ei kuitenkaan tulisi tulkita suoraan epäonnistumisena tai tuhoisana käytöksenä, sillä henkilö ei välttämättä ole suoraan hylännyt muutostavoitettaan. Oppimisprosessin osana on oireiden uusiutuminen, sillä pysyvän muutoksen ylläpitäminen vaatii pitkäaikaista käyttäytymisen muutosta ja jatkuvaa tarkkaavaisuutta. (Koski-Jänne ym. 2008, 32 - 33.)

Motivaatiota pidetään välttämättömänä edellytyksenä ihmisen muutoskäyttäytymisessä. Motivaation on ajateltu tulevan täysin henkilöstä itsestään, mutta sen herättämiselle ja voimistamiselle on olemassa erilaisia keinoja. (Koski-Jänne ym. 2008, 17.) Yksi keino on yrittää houkuttaa henkilöstä esiin hänen itsetuottamaansa muutospuhetta.

4.4 Muutospuhe

Muutospuheella tarkoitetaan henkilön tuottamaa puhetta omasta tilanteestaan, jonka avulla hän yrittää hahmottaa ongelmaansa, sekä samalla käsitellä valmiuttaan sitoutua muutokseen ja siihen, miten muutos tulee vaikuttamaan hänen elämäänsä (Oksanen, 2014). Henkilön puheesta heijastuvat muutosaikeet ja tavoitteet, voivat ilmaista hänen haluansa muuttaa haitallista käytöstä. (Koski-Jänne ym. 2008, 54-55.) Muutosaikomukset voivat olla selkeitä tai epämääräisiä (Oksanen, 2014).

Toisinaan henkilö voi käyttää puheessaan optimismia esille tuovia aikeita, tavoitteenaan rauhoitella tai tyydyttää toisia henkilöitä, jotka toivovat hänen muuttavan tapojaan. Tällöin tulisi

oppia erottamaan, onko kyseessä aito muutospuhe. Henkilön puheesta tulisi välittyä konkreettisia valintoja ja toimenpiteitä, joiden kautta muutospuhe voidaan kuulla. Henkilön pystyessä empimättä kertomaan sellaisia asioita, joilla hän pääsisi muutoksessaan haluttuun tavoitteeseen, voidaan arvioida kyseessä olevan aito muutospuhe. Empiminen viittaa asian käsittelyn olevan kesken tai hänen kaipaavan asian kanssa enemmän esimerkiksi sosiaalista tukea. (Koski-Jänne ym. 2008, 54 - 55.)

4.5 Identiteetin muodostuminen

Identiteetti käsitteenä on kietoutunut minuuden käsitteeseen. Minuuden käsite ei myöskään ole yksiselitteinen, mutta sitä voidaan kuvailla yksilön reflektiiviseksi tietoisuudeksi itsestään. Kun puhutaan identiteetin käsitteen määrittelystä, voidaan sillä kuvailla itsensä sekä muiden ihmisten tekemistä määrittelyistä siitä, kuka minä olen tai keitä me olemme. Minuutta ja identiteettiä tarkasteltaessa olennaista on se, että ne eivät ole valmiiksi annettuja, vaan ne muodostuvat pohdinnan ja identiteettityöskentelyn kautta. Minuutta arvotettaessa ja määriteltäessä voidaan puhua identiteetistä. (Saastamoinen 2006, 170-172.)

Saastamoisen (2006, 170-172) mukaan identiteetti voidaan jaotella sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa sosiaaliseen ja persoonalliseen identiteettiin. Sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan samaistumista erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin tai yhteisöihin. Persoonallisella identiteetillä tarkoitetaan enemmänkin yksilön jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden tunnetta yksilön minäkokemuksessa ajallisella jatkumolla elämänkerran muutoksissa. Identiteetistä puhuttaessa tarkoittaa se tapoja, joilla ihminen ymmärtää ja määrittelee itsensä suhteessa itseensä, kulttuuriinsa sekä sosiaaliseen ympäristöönsä.

Sosiaalisen reaktion ja torjunnan myötä rikollisen minäkuva ja itseymmärrys voi muuttua. Sosiaalisella torjunnalla tarkoitetaan sitä, että ihmiset eivät halua olla tekemisissä rikollisen kanssa, ja tämä torjunta voi asettaa haasteita esimerkiksi työpaikan saamiselle tai parisuhteen muodostamiselle. Rikollinen voi kohdata paljon torjuntaa myös muissa tavallisissa sosiaalisissa suhteissa, kuten ystävyysuhteissa. Puhutaankin sosiaalisen reaktion ja torjunnan myötä tapahtuvasta identiteettimuutoksesta ja siitä, miten rikollinen itse näkee itsensä. Sosiaaliset reaktiot muovaavat rikollisen käsitystä omasta identiteetistään ja tästä identiteetistä tulee herkästi itseään toteuttava ennustus. Jos tarkastellaan asiaa esimerkin kautta, ihminen, joka ajattelee olevansa varas, varastaa hän myös tulevaisuudessa todennäköisemmin, kuin ihminen, joka on myös aiemmin varastanut, mutta ei koe kuitenkaan olevansa identiteetiltään varas. Voidaan puhua leimaamisteoriasta, joka selittää rikollisuutta juuri keskittyen rikollisen käsitykseen itsestään ja omaan identiteettiin kohdistuvasta muutoksesta. (Kivivuori ym. 2018, 182-183.) Identiteetin merkitystä ja sitä, mitä ihminen kokee aidosti olevansa ei voi siis väheksyä, kun tarkastellaan rikollisuutta ja sen syitä. Kun lähdetään tarkastelemaan sitä, millä keinoin rikollisuuteen ja siitä irrottautumiseen voidaan vaikuttaa, on tärkeää ymmärtää identiteetin merkitys ja sen muovautuminen osana prosessia.

4.6 Terapeuttinen kirjoittaminen

Yhtenä kuntoutuksen elementtinä voidaan pitää erilaisia luovia terapioita. Yksi luovien terapioiden muodoista on kirjallisuusterapia, jossa valmis tai itse kirjoitettu teksti toimii terapeuttisena välineenä. Valmis teksti toimii tunteiden, muistojen sekä kokemusten esiin nostattajana sekä samalla keskustelun avaajana. Chavisin (2011, 254-255) mukaan kirjoittaminen antaa mahdollisuuden tuoda turvallisesti esille vaikeitakin tunteita. Kirjoittaminen antaa mahdollisuuden myös kuvailla erilaisia tukahdutettuja sekä vaikeasti kuvailtavia tunteita. Erilaisten tekstien ja tarinoiden kautta monen on helpompi kohdata ja käsitellä erilaisia tunteita ja mielensisältöjä, jotka saattaisivat muutoin jäädä kokonaan ilmaisematta. Luovien menetelmien avulla monet ihmiset pääsevät nopeammin ja helpommin olennaisten asioiden äärelle kuin pelkästään puhumalla. (Autti-Rämö ym. 2016.)

Terapeuttisen kirjoittamisen tapojen kirjo on laaja ja se voikin tarkoittaa päiväkirjan pitämistä, kirjeenvaihtoa, kertomusten ja runojen sekä mielmien kirjoittamista (Lindqvist 2009, 79). Myös rap-lyriikoiden kirjoittamista voidaan hyödyntää terapeuttisen kirjoittamisen muotona. Kun tarkastellaan omaelämäkerrallisten teosten osuutta maailmankirjallisuudessa, voidaankin havaita, että ihmisellä on tarve kirjoittaa omista elämän kokemuksistaan ja kriiseistään sekä irrottautua traumaattisista kokemuksistaan työstämällä niitä kirjoitusprosessin kautta. Kirjoittamisen voidaan katsoa olevan hyvä työväline rohkaista ihmistä ilmaisemaan tunteitaan sekä määrittämään ristiriitoja elämässään. (Lindqvist 2009, 79.)

Lindqvist (2009, 79) tuo esille, että lukuisten tutkimusten perusteella voidaan osoittaa, kun ihmiset kirjoittavat heille merkittävistä tunnekokemuksista ilmenee heidän fyysisessä sekä psyykkisessä terveydentilassaan merkittävää kohennusta. Olennaista ovatkin helpotuksen kokeminen sekä taakoista vapautuminen itseilmaisun keinoin. Traumaattisten ja järkyttävien asioiden työstäminen kirjoittamalla voi olla psyykkisesti kovin kivuliasta. Kirjoittamista voidaan kuitenkin ajatella tapana altistaa yksilö traumaattisille ärsykeille turvallisesti. Kirjoittamalla yksilö pääsee tekemisiin traumaattisten sisältöjen kanssa turvallisessa kirjoittamisen ympäristössä ja sen voidaan näin ollen katsoa vähentävän traumasta muistuttaville asioille herkistymistä. Altistumisen lisäksi kirjoittaja pääsee kehittymään hallinnan tunteen kokemisessa sekä oivalluksessaan.

Kirjoittaminen voi toimia purkamiskanavana ja se mahdollistaa ajatusten, kokemusten sekä tunteiden esiin tuomisen. Yksilöllä on mahdollisuus vapaasti säädellä sitä, milloin ja miten hän kirjoittamalla purkaa omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Yksilöllä on siis mahdollisuus itse määrittellä, omien voimavarojensa mukaan, missä tahdissa hän traumaattisia kokemuksiaan käsittelee ja purkaa. Kirjoittaminen mahdollistaa myös asioiden ja tunteiden jäsentämisen, sekä merkitysten antamisen yksilön omassa mielessä. Kirjoittaminen pistää yksilön jäsentelemään ja etsimään rakenteita muutoin jäsentymättömälle sekä usein kaoottiselle kokemukselle. Yksilö saa kokemuksen siitä, että on itse oman kertomuksensa muokkaaja sekä kokija eikä vain passiivinen

uhri. Yksilö pääsee myös sijoittamaan oman kokemuksensa oman elämänsä ajalliseen yhteyteen. (Lindqvist 2009, 81.)

Lindqvistin (2009, 82) mukaan kirjoittamisen voidaan katsoa olevan myös keino säädellä etäisyyttä voimakkaisiin tunteisiin ja kokemuksiin. Kirjoittamisen avulla ihminen voi saada voimakkaisiin kokemuksiin etäisyyttä ja saada niihin objektiivisen suhteen. Kirjoittamista voidaan käyttää keinona etäännyttämään tunteista, jotka tuntuvat liian kivuliailta, kun taas toisaalta ottaa suurenuslasin alle niitä asioita, joita on sillä hetkellä mahdollista käsitellä ja tutkia. Voidaan puhua symbolisaatiosta eli siitä, että ihminen varmistaa asemansa niin, että etäisyys emotioneihin on optimaalinen. Symbolisaatio voi toimia keinona rauhoittaa haurasta minää tilanteessa, joka tuntuu uhkaavalta. Symbolisaation ja ilmaisun avulla ihminen voi tehdä eroa ja ottaa välimatkaa itsensä ja emotion välille. Tapahtuu terveellistä irtaantumista ja minuuden tunteen on mahdollista vankentua. Suhde emotioniin muuttuu, syntyy uusi suhde ja näkökulma, jonka kautta muutos voi olla mahdollinen.

Kirjoittamisessa olennaista on myös halu viestiä jollekin toiselle henkilölle omasta sisäisestä tai ulkoisesta todellisuudesta. Viestiminen voi tapahtua joko todelliselle tai kuvitellulle lukijalle. Kohde kenelle viestintä osoitetaan ei välttämättä ole olennaisessa roolissa vaan tärkeässä roolissa on jo pelkkä kirjoittamisen prosessi. Hyödyllistä kirjoittamista voi olla siis myös sellainen missä vastaanottaja on kirjoittaja itse. (Lindqvist 2009, 84.)

5 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyömme muodostuu kahdesta osiosta, Kriminaalihuollon tukisäätiön nuorten toimintaan osallistuneiden rikostaustaisten nuorten haastatteluista ja heidän kirjoittamiensa rap-lyriikoiden analysoimisesta muutospuheen löytämiseksi. Tarkoituksenamme oli saada näiden kahden tekijän yhteenvedona parempi ymmärrys siitä, miten musiikkiprojektiin osallistuminen ja rap-lyriikoiden kirjoittaminen ovat vaikuttaneet tutkimukseen osallistuneiden rikostaustaisten nuorten muutospuheen kehittymiseen, sekä siihen, mitkä muut tekijät ovat olleet muutosmotivaation ja desistanssin syntymisen taustalla.

Tutkimusasetelmaa tehdessämme meidän tuli ottaa huomioon omat tavoitteemme opinnäytetyölle, pohtia sitä, miten pääsemme näihin tavoitteisiin ja valikoida tutkimusmenetelmät, joiden avulla saamme tarvitsemamme tiedon opinnäytetyön rakentamiseksi. Myös tutkimuksen eettiset näkökulmat tuli huomioida opinnäytetyössä.

5.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, onko Kriminaalihuollon tukisäätiön nuorten toiminnan musiikkiprojekti vaikuttanut siihen osallistuneiden asiakkaiden muutosmotivaatioon ja

muutospuheeseen, sekä selvittää, miten musiikkiprojektiin osallistuneet nuoret rikosentekijät olivat itse kokeneet projektin hyödyt muutosprosessinsa aikana. Halusimme myös tietoa muista tekijöistä, jotka olivat vaikuttaneet heidän muutosprosessiinsa. Tavoitteenamme oli tuottaa uutta, hyödyllistä tietoa Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeelle, jotta he saisivat paremman käsityksen musiikkiprojektin merkityksestä asiakkaille. Tutkimuksen aikana saadulla datalla voitaisiin kehittää musiikkiprojektia tulevaisuudessa ja tarvittaessa luoda uudenlaisia projekti-ideoita Nuorten toiminta-hankkeen yhteyteen. Toivoimme saavamme opinnäytetyön avulla myös lisää ymmärrystä muutosprosessin laukaisevista tekijöistä, sekä siitä, kuinka yksilöllisiä tekijät ovat.

Pyrimme opinnäytetyöllämme tutkimaan myös sitä, millainen työkalu kirjoittaminen on itseilmaisun keinona sekä millainen merkitys kirjoittamisella ja oman tekstin tuottamisella oli ollut osana muutosprosessia. Kirjoittaminen voi olla tärkeä keino käsitellä omia ajatuksiaan ja opinnäytetyössämme käsiteltävät rap-lyriikat käsitelivät vahvasti tutkimuksemme osallistuvien rikostaustaisten nuorten ajatuksia muutosprosessin käsittelystä ja etenemisestä.

Haastatteluilla ja lyriikoita analysoimalla pyrimme saamaan tietoa siitä, mikä oli käynnistänyt muutoksen, mistä muutosprosessi oli saanut alkunsa ja mitkä tekijät olivat siihen vaikuttaneet. Pyrimme selvittämään, mikä rooli musiikkiprojektilla oli ollut osana desistanssia eli rikollisesta käyttäytymisestä irrottautumista.

Opinnäytetyössämme haimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joita olivat:

Mitkä ovat olleet merkittäviä tekijöitä musiikkiprojektiin osallistuneiden nuorten muutosprosessin käynnistymiselle?

Mitä merkityksiä nuoret antavat musiikkiprojektiin osallistumisesta ja rap-lyriikoiden kirjoittamisesta osana muutosprosessiaan?

Miten muutospuhe on nähtävissä rikostaustaisten nuorten rap-lyriikoissa?

5.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin hyödyntämällä kolmea erilaista tutkimusmenetelmää: laadullista tutkimusta, narratiivista tutkimusta ja diskurssianalyysia. Näitä käsitellään Tutkimusmenetelmän valinta sekä Aineiston keruu ja analysointi osioissa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli haastatella Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeen musiikkiprojektiin osallistuneita rikostaustaisia nuoria ja analysoida heidän eri elämäntilanteissaan kirjoittamia rap-lyriikoita, etsien niistä muutospuhetta. Ensin toteutimme haastattelut, jotta pystyimme peilaamaan haastateltavien omia vastauksia heidän kirjoittamiinsa rap-lyriikoihin sekä etsimään niistä muutospuhetta, jota he kertoivat itse tuottaneensa.

Lisäksi etsimme rap-lyriikoista muutospuhetta, jota haastateltavat itse eivät välttämättä tiedostaneet kirjoittaneensa.

Opinnäytetyöhön valitut rikostaustaiset nuoret olivat Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeen asiakkaita. Heidät oli valittu Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijöiden toimesta. Rap-lyriikat saimme myös Kriminaalihuollon tukisäätiöltä nuorten luvalla. Haastattelut toteutimme Kriminaalihuollon tukisäätiön tiloissa sekä Vantaan vankilassa etukäteen sovittuina aikoina. Haastateltavat saivat ennen haastattelua teemahaastattelurungon (liite 1), jotta he olivat tietoisia haastattelun sisällöstä sekä saatekirjeen ja suostumuslomakkeen (liite 2), joissa kerroimme opinnäytetyöstämme sekä siitä, mihin he osallistuessaan sitoutuvat.

5.3 Laadullinen tutkimus ja narratiivisen tutkimuksen hyödyntäminen

Opinnäytetyössämme hyödynsimme kolmea erilaista tutkimusmenetelmää. Muutospuheen löytämiseen rap-lyriikoista hyödynsimme narratiivisen tutkimuksen menetelmiä sekä käytimme diskurssianalyysejä. Haastattelut toteutimme teemahaastatteluina. Teemahaastattelu viittaa haastattelutyyliin, jossa haastateltavalla on etukäteen tiedossaan haastattelun teemat ja hänelle tarjotaan mahdollisuus puhua vapaasti.

Haastattelumateriaali ja rap-lyriikoiden analysointi yhdessä muodostivat opinnäytetyön tutkimusosion, joka toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Näitä tutkimusmenetelmiä käyttämällä tavoitteenamme oli saada mahdollisimman monipuolinen ja kattava kuva tutkimuskohteestamme.

Opinnäytetyössämme käytimme kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmää. Laadulliselle tutkimusmenetelmälle tyypillisiä piirteitä ovat sen aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulma, harkinnanvarainen tai teoreettinen otanta, hypoteesittomuus, tutkimuksen tyyli ja tulosten esitystapa sekä tutkijan asema ja narratiivisuus. (Eskola & Suoranta 2003, 13-15.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavana aineistona on tekstiä. Teksti voi olla eri haastatteluista muodostunutta tekstiä, omaelämäkertoja, kirjeitä tai esimerkiksi päiväkirjoja. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on myös tutkijan osallistuminen jollain tasolla tutkittavien elämään, se ei kuitenkaan ole ehdoton edellytys laadullisessa tutkimuksessa. Kun tarkastellaan laadullista tutkimustapaa, keskitytään siinä yleensä myös hyvin pieneen määrään tapauksia sekä pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti, puhutaankin harkinnanvaraisesti otannasta. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalleen tietynlaista vapautta, mutta se vaatii myös tutkijaltaan mielikuvitusta ja esimerkiksi uusien kirjoitustapaa koskevien menetelmien kokeilemistä. (Eskola & Suoranta 2003, 15-18.)

Opinnäytetyössämme käytimme laadullisen tutkimuksen menetelmiä keräämällä aineiston tutkittavilta teemahaastattelun avulla. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisenä ominaisuutena on

tutkimuksen keskittyminen pieneen määrään tapauksia, ja opinnäytetyössämme keskityimmekin viiden henkilön haastatteluiden ja heistä neljän henkilön rap-lyriikoiden kautta saatuun aineistoon. Tutkijoina pääsimme sekä haastatteluiden, että lyriikoiden analysoinnin kautta osallistumaan jollain tasolla tutkittavien elämään.

Opinnäytetyössämme sivusimme myös narratiivisen tutkimuksen lähestymistapaa, analysoimalla nuorten tuottamia lyriikoita. Tutkimuksessamme rap-lyriikat olivat merkittävässä osassa, kuten myös tarinat lyriikoissa sekä niiden taustalla. Tutkimme nuorten kirjoittamia lyriikoita ja pyrimme löytämään niistä haastatteluissa esiin tuotuja teemoja. Lisäksi analysoimme, miten muutospuhe oli teksteissä havaittavissa.

Käsite narratiivisuus voidaan suomen kielessä ilmaista käyttämällä esimerkiksi sanoja kerronnallinen ja kertomuksellinen. Narratiivista lähestymistapaa voidaan kuvailla siis aineistolähtöiseksi tutkimukseksi, jossa tarinat ja kertomukset ovat merkityksellisiä. Kun puhutaan narratiivisesta tutkimuksesta, voidaan se jakaa sekä narratiivien eli kertomusten tutkimukseen sekä narratiiviseen tutkimukseen. Narratiivisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa yksi tai useampi uusi kertomus. Narratiivisuus aineiston käsittelytapana voidaan myös jakaa kahteen eri kategoriaan. Voidaan puhua narratiivien analyysistä sekä narratiivisesta analyysistä. Kun lähdetään analysoimaan narratiiveja, perustuu se siihen, että kertomuksia analysoidaan ja niistä pyritään löytämään yhteisiä teemoja ja piirteitä sekä luokittelemaan niitä. (Johnson & Kivioja 2016, 50-51.)

5.4 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimusta lähdimme toteuttamaan 15-30-vuotiaille miespuolisille rikostaustaisille henkilöille, jotka olivat osallistuneet Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeen musiikkiprojektiin. Kohderyhmän henkilöt olivat sekä rangaistustaan tällä hetkellä suorittavia, että rangaistuksesta vapautuneita henkilöitä. Osalla ei ollut vankeusrangaistuksia.

Henkilöt, joita haastattelimme ja joiden rap-lyriikoita lähdimme tutkimaan opinnäytetyötämme varten, olivat valikoituneet Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijöiden toimesta. Tutkimukseen pyrittiin löytämään henkilöitä, jotka ovat osallistuneet musiikkiprojektiin ja tuottaneet omia lyriikoita sekä olivat myös tavoiteltavissa haastatteluja varten.

5.5 Aineiston keruu ja analysointi

Aineiston keruuta lähdimme toteuttamaan suoraan Kriminaalihuollon tukisäätiön kautta. Saimme tutkimustamme varten analysoitavaksi musiikkiprojektiin osallistuneiden henkilöiden kirjoittamia rap-lyriikoita. Lyriikoita saimme viidestä haastateltavasta neljältä. Saimme jokaiselta neljältä 2 eri kappaleen lyriikat, jotka henkilöt olivat kirjoittaneet eri elämänvaiheessa. Pyrimme tarkastelemaan muutospuhetta eri elämänvaiheissa kirjoitettujen lyriikoiden pohjalta.

Lyriikoiden analysoinnin lisäksi merkittävässä osassa opinnäytetyötämme olivat lyriikoiden kirjoittaneiden henkilöiden haastattelut. Suomessa yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu ja sen tavoitteena on yksinkertaisesti selvittää haastateltavan omia ajatuksia ja kokemuksia. Jotta pääsimme opinnäytetyössämme syventymään siihen, mitä lyriikoiden taustalla on, vaati se vuorovaikutusta meidän ja haastateltavien välillä. Toteutimme haastattelut teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat etukäteen määriteltyjä. Strukturoituun haastatteluun verrattuna teemahaastattelulle tyypillistä ei kuitenkaan ole tarkka kysymysten järjestys ja muoto. (Eskola & Suoranta 2003, 85-86.)

Haastattelukysymykset suunnittelimme opinnäytetyömme teemojen ympärille, erityisesti nostamalla esille muutosmotivaation ja desistanssin. Myös identiteetin muutokset ja terapeutin kirjoittaminen olivat merkittävässä roolissa haastattelukysymysten taustalla. Tarkoituksena oli se, että haastateltavat saisivat kertoa oman näkökulmansa, jotta saimme mahdollisimman laajan kuvan siitä, millainen merkitys musiikkiprojektiin osallistumisella on ollut osana heidän muutosprosessiaan ja jotta pystyisimme vertaamaan heidän omia näkemyksiään havaintoihimme rap-lyriikoista löytyneeseen muutospuheeseen. Haastattelukysymyksiä suunnittelimme yhdessä Kriminaalihuollon tukisäätiön musiikkiprojektiin osallistuneiden ja sitä läheltä seuranneiden työntekijöiden kanssa.

Analysoidaksemme haastatteluiden tulokset, käytimme apunamme taulukkoa, johon purimme haastattelijoiden vastaukset erilaisten luokkien alle. Hyödynsimme käyttämiämme kysymyksiä muodostaen erilaiset teemat, jotka toimivat taulukoiden pääotsikkoina. Taulukot teimme seuraavista teemoista: taustatiedot, motivaatio osallistua musiikkiprojektiin, identiteetti (liite 3), muutosprosessi ja desistanssi sekä terapeutin kirjoittaminen ja itseilmaisuus. Taulukointi auttoi meitä hahmottamaan saamiamme vastauksia teemahaastattelun kysymyksiin ja jaottelemaan vastaukset eri luokkiin, jotta saisimme vastauksia laatimiimme tutkimuskysymyksiin. Taulukoissa jaoimme haastattelijoiden vastaukset ylä- ja alaluokkiin pääluokan alle, huomioiden teeman ja siihen liittyvän kysymyksen. Näin saimme yhteenvetoa haastateltavien vastauksista.

Haastateltavien rap-lyriikoiden analyysissä hyödynsimme heidän haastattelussansa tuomiaan näkemyksiä siitä, millaisia lyriikoita he ovat kirjoittaneet ja kirjoittavat nykyään, sekä miten he ovat itse huomanneet lyriikoiden sisällössä tapahtuneet muutokset. Vertasimme analysoinnin aikana haastateltavien vastauksia heiltä saatuihin vanhempiin ja uudempiin lyriikoihin. Vertasimme myös lyriikoita toisiinsa, jotta ymmärtäisimme paremmin niiden sisältöjen muutoksen. Tämän lisäksi poimimme alleviivaamalla tekstistä esiin nousseen muutospuheen ja avasimme tämän muutospuheen merkitystä.

Rap-lyriikoiden muutospuheen analysoinnissa käytimme diskurssianalyysia. Diskurssianalyysi voidaan määritellä tutkimukseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan välillä

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Diskurssianalyysissa käsitellään sosiaalisen konstruktionismien mukaisesti kieltä ja sen luonnetta. Toisin sanoen sitä, miten kieliasultaan samanlainen lause tai sana on mahdollista tulkita monilla eri tavoilla. Samasta asiasta tehtyjä, toisistaan poikkeavia kuvauksia ei voida asettaa totuudellisuus- tai paremmuusjärjestykseen, sillä niiden merkitys ymmärretään täysin asiayhteyksien kautta, joissa ne esiintyvät. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimusmenetelmänä diskurssianalyysi ei ole yhtenäinen tai vakiintunut. Se on lähestymistapa, jossa käytetään lukuisia traditioita ja erilaisia painopisteitä. Diskurssianalyysissa tutkitaan kielenkäyttöä sekä siihen liittyviä konteksteja, erilaista toimintaa sekä merkityksen tuottamisen tapoja. Tutkimuksen karttaa voidaan erotella neljään eri pariin: tilanteisuuteen ja kulttuuriseen jatkumoon, merkityksiin ja merkitysten tuottamisen tapoihin, retorisuuteen ja responsiivisuuteen sekä kriittisyyteen ja analytyttisyyteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä tärkeää on huomioida sen eettisyys sekä luotettavuus. Eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää sitä, että se on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä toteutettu tutkimus myös mahdollistaa sen, että tuloksia voidaan pitää uskottavina. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013,6.)

Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia tutkimuseetiikan näkökulmasta ovat seuraavat: tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimuksessa käytetään tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia sekä eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tuloksia julkaistaessa huomioidaan avoimuus ja vastuullinen tiedeviestintä. Tutkimuksessa huomioidaan muiden tutkijoiden aiempi työ kunnioittavalla tavalla viittaamalla asianmukaisesti heidän julkaisuihinsa ja antamalla niille kuuluva arvo omassa tutkimuksessaan. Tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja siitä raportoidaan asianmukaisesti. Tutkimuksessa syntyneet tietoaineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaan. Tutkimuksen toteuttamista varten hankintaan tutkimusluvut sekä ennen tutkimuksen aloittamista sovitaan tutkimuksen kaikkien osapuolien välisistä oikeuksista, vastuista sekä velvollisuuksista koskien esimerkiksi käyttöoikeuksia. Tutkimuksessa huomioidaan se, että rahoituslähteet sekä muut tutkimuksen kannalta olennaiset sidonnaisuudet ilmoitetaan asianosaisille ja tutkimukseen osallistuville sekä raportoidaan kun tutkimuksen tuloksia julkaistaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.)

Opinnäytetyömme eettisyyden takaamiseksi hankimme tutkimusluvut työllemme ennen tutkimusosion aloittamista. Vankistatuksella olevien osalta tutkimusluvut anoimme Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallinnosta. Kriminaalihuollon tukisäätiön asiakkaiden haastatteluiden toteuttamiseen tutkimusluvut anoimme tutkimusjohtaja Maarit Suomelalta. Haastateltavien anonymiteetti säilyi koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tutkimuksesta ei julkaista mitään sellaista, mistä voisi päätellä haastateltavan henkilöllisyyden. Myöskään kenenkään kirjoittamia rap-lyriikoita ei julkaista kokonaisuudessaan. Pienet tekstinäytteet hyväksyttiin haastateltavilta. Haastateltavilta pyydettiin suostumukset haastatteluihin. Koska haastatteluihin osallistuminen oli heille vapaaehtoista, heillä oli oikeus luopua opinnäytetyöhön osallistumisesta missä tahansa opinnäytetyön toteuttamisen vaiheessa. Alaikäisen haastateltavan kohdalla haastattelusuostumus pyydettiin myös hänen huoltajaltaan.

Opinnäytetyön aikana kerääntynyt tieto säilyttiin turvallisesti, tietosuojamääräyksiä noudattaen ja ylimääräinen tieto hävitettiin opinnäytetyön ollessa valmis. Haasteen opinnäytetyön toteuttamiseen loi se, että osallistujien sitoutumisen suhteen oli pientä epävarmuutta, muun muassa siksi, että osa saattoi olla tavoittamattomissa. Luotettavuuden suhteen tieto oli riittävän kattavaa, kun suhteutetaan haastateltavien määrä musiikkiprojektin kokoon. Musiikkiprojektin osallistujamäärästä ei ole olemassa tarkkaa lukua, mutta Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijän arvion mukaan osallistuneita on ollut yhteensä useamman kymmenen verran, osa tosin on osallistunut vain muutaman kerran musiikkiprojektin toimintaan.

6 Tulokset

Saadaksemme paremman käsityksen Kriminaalihuollon tukisäätiön musiikkiprojektin merkityksestä sekä rap-musiikin tekemisestä osana rikostaustaisten nuorten muutosprosessia haastatelimme viittä musiikkiprojektiin osallistunutta rikostaustaista nuorta. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada tietoa siitä, millaisessa roolissa musiikkiprojekti, itsensä ilmaiseminen kirjoittamalla sekä rap-lyriikoiden tuottaminen olivat kyseisten henkilöiden desistanssissa. Näin ymmärtäisimme paremmin heidän rap-lyriikoitaan analysoidessa, minkälaisessa elämäntilanteessa rap-lyriikat oli kirjoitettu ja minkälaisia ajatuksia ja elämäntilanteita henkilöt olivat käyneet läpi vanhemman ja uudemman kirjoittamansa rap-lyriikan välisenä aikana. Ymmärtäisimme myös paremmin, minkälaisia syitä muutospuheen tuottamisen taustalla oli ollut.

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatelimme yhteensä viittä eri henkilöä. Haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat miespuolisia, 15-30-vuotiaita rikostaustaisia nuoria, jotka olivat kaikki osallistuneet Kriminaalihuollon tukisäätiön musiikkiprojektiin. Rikostaustaa heillä oli vaihtelevasti. Neljä haastateltavista kertoi aloittaneensa rikoksilla oirehtimisen jo alaikäisenä, yksi heistä oli edelleen alaikäinen. Kolme heistä kertoi rikostaustaa kertyneen paljonkin, yksi myös tarkensi saaneensa ehdollisia

tuomioita. Haastateltavista yksi suoritti vankeusrangaistustaan osallistuessaan haastatteluun. Alaikäinen haastateltava oli rikoksilla oirehtimisen vuoksi saanut H-merkintöjä, mutta mitään muita tuomioita ei nuoren iän vuoksi ollut. H-merkintä viittaa poliisirekisteriin tulevaa merkintä siitä, että henkilö on syyllistynyt huumausaineen hallussapitoon. Yhdellä haastateltavista ei ollut aikaisempaa rikostaustaa ennen vankilatuomiotaan, jolta oli vapautunut vuoden 2019 keksällä. Haastateltavista kolme korosti myös vaikeaa taustaansa, johon oli liittynyt muutaman kohdalla päihteidenkäyttöä. Yksi haastateltavista kertoi myös lastenkotitaustastaan, joka oli ollut kokemuksena rankka.

6.2 Nuorten motivaatio osallistua musiikkiin oli vaihtelevaa

Musiikkiin haastateltavat olivat osallistuneet erilaisella motivaatiolla. Kolme haastateltavista oli motivoitunut osallistumaan musiikkiin heti siitä kuultuaan. Sosiaaliohjaaja oli kutsunut erään haastateltavan kohdalla Kriminaalihuollon tukisäätiön musiikkiin vastaavan työntekijän mukaan tapaamiseen, ja haastateltava oli heti kiinnostunut osallistumaan musiikkiin. Myös erään toisen haastateltavan kohdalla vankilan työntekijä oli kerertonut musiikkiin ja mahdollisuuksista äänitysstudion käyttöön, mikä motivoi haastateltavaa heti osallistumaan projektiin. Kolmas musiikkiin motivoitunut haastateltava oli kuullut aikaisemmin musiikkiin tehtyään yhteistyötä erään toisen musiikkiin osallistuneen nuoren kanssa. Vankilan erityisohjaajan kerrottua hänelle mahdollisuudesta osallistua musiikkiin myös tuomion aikana, hän oli välittömästi kiinnostunut tarjotusta mahdollisuudesta. Haastateltavista yksi ei ollut aluksi lainkaan motivoitunut osallistumaan musiikkiin, kun kuuli siitä vankilan erikoisohjaajalta suorittaessaan tuomiotaan vankilassa. Yksi haastateltavista ei ollut aluksi varma olisiko motivoitunut osallistumaan musiikkiin, koska oli tullut vain tutustumaan Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toimintaan, eikä ollut aikaisemmin kuullut musiikkiin eikä tehnyt musiikkia. Musiikkiin hän kuuli projektia pyörittävältä työntekijältä. Haastateltavat kokivat musiikkiin osallistumisen seuraavasti:

”Sit tota kerrottiin et on mahdollist niinku, niinku muutakin tehdä kun vaan niinku lusii siel osastolla niinku tehä yhteistyötä. Ja mä en sit aluks lämmenny sille idealle että, et tota, et rupeisin tekee mitään musiikkii...” H1

”Lähtökohtasesti alun perin sen takia (lähtenyt mukaan) et mä oon niinku tehny tosi nuoresta asti, ihan ala-aste ikästä tota räppii, kirjotellu riimei, (...) ja sit se musiikki on sellanen helppo tapa, tai kirjottaminen, niinku purkaa fyysisel tavalla tavallaan niinku paineita (...) Sit muutenkin just se et, se on, se vie niinku pois siit niinku tavallaan vankeuden aikana varsinkin niinku siit normirytmistä...”

H5

Motivaatio osallistua musiikkiprojektiin syttyi kuitenkin kaikilla viidellä haastateltavalta jossakin vaiheessa prosessia. Syyt lähteä mukaan ja jatkaa musiikkiprojektin parissa, olivat haastateltavien kohdalla kiinnostus musiikin tekemiseen ja sen merkitys elämässä. Haastateltavista kolme oli kirjoittanut lapsesta asti rap-lyriikoita, ja he kokivat musiikkiprojektin mahdollistavan tämän tärkeän itseilmaisun keinon. Yhdellä haastateltavista ei ollut kokemusta musiikintekemisestä, mutta halu lähteä mukaan rap-musiikkia tekemään löytyi. Haastateltavista yhdelle merkittävässä roolissa oli ollut musiikkiprojektin vastaavan työntekijän tuki, jonka kautta hänellä syntyi itsellään myös kiinnostus musiikkiprojektia kohtaan. Musiikkiprojektiin mukaan lähtemisestä haastateltavat kertoivat:

”...no se (Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijä) oli ainoa niinku ihminen, joka kävi kattoo mua linnas niinku silleen säännöllisesti (...) ja sit meil oli tosi paljon niinku sillon jo puhetta niistä yhteistyöjutuista. Et mä alottaisin duunin (...) ja niinku vois kattoo niitä musajuttuja, vast sen vapautumisen jälkeen mä aloin tehdä itekki räppii.” H1

”Mä halusin tehdä musiikkii.” H4

Musiikkiprojektiin haastateltavista kolme oli osallistunut jo muutaman vuoden ajan. Yksi haastateltavista oli ollut mukana hiukan yli vuoden. Uusin osallistujista oli ollut mukana musiikkiprojektin toiminnassa noin puoli vuotta haastatteluhetkellä. Jokainen haastateltava oli edelleen mukana musiikkiprojektissa ja osallistui siihen omien mahdollisuuksiensa mukaan. Erityisesti elämäntilanne vaikutti motivaatioon osallistua muutaman haastateltavan kohdalla:

”...siis niiku elämä menee et se menee vaihtelevasti, että täs just kuoli mun puolison äiti ja tota mulki on niinku sanoin, oli oikeudenkäynti just ja kaikenlaist niin se menee vähä sillei kausittain tää, niiku artistilla menee, että ei sitä maalari maalaa taidet, tauluja ihan käskystä. Se tulee sieltä, ku se tulee aina että, sen mukaan.” H2

Haastateltavien mukaan ohjaajan, eli musiikkiprojektin vastaavan työntekijän rooli musiikkiprojektissa oli merkittävä, ja jokainen oli kokenut musiikkiprojektin vastaavan työntekijän tärkeänä osana musiikkiprojektiin osallistumista. Haastateltavista kaksi mainitsi vastaavan työntekijän kokonaisvaltaisen tuen olleen tärkeää. Vastaavan työntekijän koettiin olevan auttavainen ja toimivan myös kannustajana. Kolme haastateltavaa mainitsi ohjaajan opastaneen myös käytännön asioissa äänitysstudiolla, kuten äänitysohjelmien käytössä. Haastateltavat kuvailivat ohjaajan roolia seuraavasti:

”...se palvelu mitä siellä tulee on myös muutakin kun sitä, sitä tota et voidaan tukea musiikissa. Et voidaan tukea niinku arjen asioissa ja ihan kattoo yksityiskohtaisesti sitä vangin tarvetta tavallaan” H1

”...tosi iso juttu oli huomata sillee ku on pitäny itteään vanhan jätkänä et voiks täst enää muuttuu ja sit on tavannu (ohjaajan) kaltasii jätkii jotka on pystyny muuttuu ja muitaki ja huomannu sen ja puhuttuki siitä et kuinka iso osa toi musiikki on sitä, sitä muuttumista” H2

”(Ohjaaja) nyt on vähän niinku mun semmonen ...oma cheerleader niin sanotusti (...) se on yleensä saa mut syttyy siihen hommaan” H5

Kokemuksena musiikkiprojektiin osallistuminen oli kaikille haastateltaville positiivinen. Ainoana negatiivisena asiakkaana eräs haastateltava koki vastaavan työntekijän isyysloman, sillä kyseisen työntekijän ollessa pois töistä, opastettua studioaikaa oli vähemmän tarjolla. Kaksi haastateltavista mainitsi musiikkiprojektin tärkeänä osana kuntoutumistaan ja desistanssiaan. Muita merkittäviä asioita musiikkiprojektiin osallistumisessa olivat hyvänä koettu yhteistyö vastaavan työntekijän kanssa ja monipuoliset mahdollisuudet osallistua uudelleenlaiseen toimintaan.

”Huonompii puolii oli varmaan se (työntekijän) isyysloma mut. Hyvii on ollu varmaa se et mä oon päässy kirjottaa tekstejä ja sit ehkä muuttunu vähä sen osalta ihmisenä. Tai mä oon alkanu ajatella maailmaa eri taval.” H4

”...parhait puolii on se et pääsee toteuttaa itteensä ja tollee et mul se on ollu niiku.. aina vähän sillee et niinku et mä joko räppään tai sit mä niinku teen rikoksii. Sanotaan näin et sen jälkeen ku mä tänne tulin, niin mä en oo nyt ollu siit vapautumisest lähtien, mä en oo ollu tota poliisin kaa tekemisis.” H3

”Aika, aika paljon hyvää et.. Kylhän sillee saa hyvää palautetta (...) ku pääsee näyttää sitä valmist materiaalia (...) onhan tää nyt sillee siistii et pääsee niinku tekee monipuolisesti kaikkee ja mahdollistaa sellast et eipä täs nyt hirveesti pahaa sanottavaa kyl oo jääny.” H5

Kaikki viisi haastateltavaa kokivat musiikkiprojektiin osallistumisen positiivisena kokemuksena ja olivat motivoituneet osallistumaan siihen, mikäli elämäntilanne mahdollisti sen. Vaikka motivaatio osallistua ei ollut jokaisen kohdalla syntynyt heti, viimeistään vastaavan työntekijän tuki ja kannustus olivat saaneet motivaation kasvuun. Vastaavan työntekijän rooli olikin merkittävä jokaisen haastateltavan mielestä. Hänet koettiin tärkeänä tukena ja apuna. Musiikkiprojektiin osallistuminen oli parhaimmillaan toiminut kuntouttavana toimintamuotona.

6.3 Kirjoittaminen koettiin terapeuttisena ja tärkeänä itseilmaisun keinona

Haastateltavista kolme oli kirjoittanut rap-lyriikoita ennen musiikkiprojektiin osallistumistaan. Heistä jokainen oli aloittanut kirjoittamaan niitä jo alaikäisenä. Yksi haastateltavista oli kirjoittanut muita lyriikoita elämänsä aikana, mutta ei rap-lyriikoita. Haastateltavista vain yksi ei

ollut koskaan aikaisemmin kirjoittanut minkäänlaisia lyriikoita. Rap-lyriikoita oli kirjoitettu hyvinkin erilaisissa elämäntilanteissa. Kaksi haastateltavaa oli kirjoittanut aluksi paljon tekstejä, joilla pystyi purkamaan negatiivisia tunteita ja ajatuksia. Kolmas haastateltava oli purkanut sekä negatiivisia että positiivisia tunteitaan lyriikkoihinsa. Elämäkokemuksen karttuessa lyriikkoihin alkoi tulla erilaista sisältöä:

”Alukshan se oli totta kai sellast kovaa uhoomista ja et ollaa kovempii jätkii ja kaikkee, mut sitku huomaa sen et ku ihmisii kuolee, ympäril ystävii kuolee, tapetaan, kuolee huumeisiin ja nii kyl mä aloin ainaki huomaamaa et mitä emmä tota maailmaa voi ihaila.” H2

”Se biisi ehkä enemmän kertoo et jos on niiku joskus, jos mä oon riidelly muijan kaa tai jotain niin sit mä kirjotan biisin (...) Tai sitten jos, jos mul on hyvä fiilis ni mä voin kirjottaa biisin. Sit jos mä vaan teen niiku jotain soul searching niin sanotusti, ni sit mä kirjotan siit” H3

”Mä aloin kirjottaa sellast niinku paineenpurkutekstiä (...) mä kirjottelin aina niinku jotain riimeii siihe, välil jos vitutti opettaja, mä kirjotin siitä riimeii. Välil jos vitutti vaik niiku futisvalmentaja, tai ihan sama mikä, niin tiiätsä, kirjotteli siit (...) Nyt se sit on taas sitä et tietenkii iän myötä ku tullu kaikkee niinku vastainkäymisii elämäs, nii sit taas menny paljon henkilökohtasemmaks, semmoseks niinku et, et ihan laidasta laittaa tullut ehtyy niinku biiseii. Niinku dissi-biiseist rakkausbiiseihin.” H5

Rap-lyriikoiden kirjoittaminen oli haastateltavista kaikille tärkeä keino purkaa omia ajatuksiaan ja käsitellä niitä. Haastateltavista kaikki kertoivat ajatusten kirjoittamisen toimivan hyvänä keinona helpottaa omaa oloaan. Haastateltavista yksi kuvaili kirjoittamista terapeuttisena hetkenä.

”Siis mä koen sen ku mä pääsen mikkii tai ku mä pääsen kirjottaa niin ne on mulle terapeuttisii hetkii et.. se on kyl.. suuri juttu mulle et pääsee purkamaan itseään. Ja ja päästämään ajatuksia ilmoille et se on ku terapiaa.” H2

”Se on niinku mul ainaki semmone et, mä oon sen kautta varsinki oppinu et ku mä oon kirjottanu, et mun on helpompi kirjottaa paperille mun tunteita ja antaa tost jolleki paperi et ”oks nää hyvät riimit?” (...) se kirjottamine oli se helppoin tapa alkaa avaa muurei, koska sit siin kumminkii saa sitä myös mieleist tekemist samalla ku avaa sit niit vähän synkempii boksei et... On apua.” H5

Kirjoittaminen tuntui haastateltavista kaikista helpolta itseilmaisun keinolta. Helpoksi koettiin erityisesti omasta elämästä kertominen, haastateltavista kolme nosti tämän esiin. Haasteiksi

haastateltavista yksi nosti esille mallin ottamisen muilta artisteilta, jolloin haastetta toi keskittymisen siirtymisen omista kokemuksista toisaalle. Haastateltavista kaksi mainitsi myös elämäntilanteen tuovan välillä haasteita kirjoittamiseen ja erityisesti siihen keskittymisen näkökulmasta.

”Ei mulle itse kirjoittamisessa oo (vaikeuksia) et se on se, että mitä vähän niiku oma mieliala et välillä on ollu. Just vähä aikaa sitte oli just sellanen et ei kiinnostanu vaihe (...) nii ei siin sillee ehi eikä pysty kirjottaa mut sit ku kirjottaa ni kyl sen huomaa et sillon tulee rehellisintä tekstiä ja syvällisintä mitä pystyy ja siihen mä pyrinki.” H2

”Ite mä koen et se on sillee helppoo, mä oon nyt täl tuomiol kirjottanu, onks mul nyt kaheksan vai seittemän semmost ruutuvihkoo, täyn pelkkii riimei ja sanotuksi ja muut, et sillee et, puol tuntii nii mä oon kirjottanu sillee yhen A4:sen täytee riimei, et se on semmone helppo tapa purkaa päätä ja sillee et alkaa raksuttaa nopeesti ku alkaa kirjottaa.” H5

Kirjoittamisen ollessa tärkeä itseilmaisun väline kaikille haastateltavista, erityisesti rap-lyriikoiden kirjoittaminen oli heistä neljälle tärkeässä roolissa. Haastateltavista yksi ei kokenut rap-lyriikoita tärkeimpänä itseilmaisun välineenä, vaan enemmänkin sivuprojektina, joka oli toiminut rauhoittavana tekijänä hänen elämässään. Hänelle rap-musiikkia tärkeämmässä asemassa oli kitaransoitto. Haastateltavista kaksi mainitsi rap-lyriikoiden olevan ainoa kirjoittamisen muoto, jolla he pystyivät kuvailemaan kokemuksiaan. Rap-lyriikoita jokainen haastateltava kirjoitti edelleen.

”Mä en osaa kirjottaa muun tyylisiä tekstejä. Mä oon aina kuunnellu pienest pitäen räppiä ja sit.. Nyt on hyvä ku pääsee iteki tekemään.” H4

”Se on niinku ainoa tavallaan tapa, millä mä niiku... (...) mä kirjotan ni emmä kirjota niiku kumminkaa sanasta sanaan vaikka mun tunnetta tai silleen, sithän se on vaa, mua vaik ahdistaa, piste. Sit siit tulee biisi ja sit se niiku maskeeraa.. tai sillee niiku et sen vaik tarinaks.” H3

”Se on vaa jotenki pienest pitäen tuntunu, et se on lähel sydänt se räppi mut vanhempan se on leviny kaikkee musiikkii et niiku hyvä musiikki on hyvää musiikkii, mut silti, silti mä itse riimittelen ja teen vanhaa kunnon räppiä (...) Mä koen et se on tärkeätä, et se on vanhanaikasta, aitoo ja raakaa.” H2

Itseilmaisun keinona kirjoittaminen oli haastateltaville mieluinen. Kirjoittaminen mahdollisti omien tunteiden ja kokemusten käsittelyn. Kirjoittaminen koettiin myös terapeutisena. Rap-lyriikoiden avulla omista ajatuksista pystyi muovaamaan tarinoita, jotka voi tuoda myös muiden

kuuluville. Rap-lyriikoita haastateltavista jokainen kirjoittaa edelleen enemmän ja vähemmän aktiivisesti. Motivaatio kirjoittaa riippuu vahvasti omasta elämäntilanteesta ja mielialasta. Haastateltavista yksi kuitenkin mainitsi keskittyvänsä tällä hetkellä enemmän rap-musiikin taustoihin, kuin itse lyriikoihin.

6.4 Muutosprosessiin vaikuttivat sisäiset ja ulkoiset tekijät

Haastatteluissa nousi esille useita sisäisiä ja ulkoisia muutosprosessiin ja desistanssiin vaikuttaneita tekijöitä. Haastateltavat nostivat sekä desistanssia että muutosprosessia tarkasteltaessa esille samoja vaikuttavia tekijöitä. Tekijät toistuivat siis molempien teemojen kohdalla haastateltavien puheissa. Yhdellä haastateltavista ei ollut varsinaista rikostaustaa, joten tämän haastateltavan kohdalla ei tarkasteltu niinkään desistanssia vaan muutosprosessia yleisellä tasolla.

Kaikki haastateltavista mainitsivat yhdeksi muutosprosessiin vaikuttaneeksi tekijäksi oman sisäisen motivaation ja halun muuttua. Desistanssia ja muutosprosessia tarkasteltaessa yksi haastateltavista mainitsi rikolliselämään kyllästymisen yhtenä tekijänä. Haastateltavat olivat pohdineet omaa tulevaisuuttansa ja sitä, haluavatko olla samassa tai jopa pahemmassa tilanteessa esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua. Yhdellä haastateltavista pohdinta tulevaisuuden suhteen oli käynnistynyt muiden vankien näyttämän esimerkin kautta. Haastateltava oli oppinut myös ymmärtämään, että ehkä rikollinen maailma ei olekaan niin siisti eikä koe saavansa siitä mitään irti. Myös ajatus siitä, että nykyinen elämän tyyli voi johtaa vankilaan tai pahimmillaan kuolemaan oli herättänyt yhden haastateltavista.

”Et pitää tiedostaa se et kaikki on itestään kiinni ja siitä halusta et on menestynyt (...) pitää olla se fokus siinä omassa halussa toipua.” H1

”Nii sit mä oon niinku miettiny sitä mont kertaa ku mä oon kattonu ku porukka tääl niinku haahuilee osastol, hampaat puuttuu suusta ja oon alkanu miettiä et no ehkä mä oon nyt kaksnyt vee, kaikki hyvin, mut jos kymmene vuotta eteenpäi nii näytäk mäki tolta sitte (...) Sit muutenki, on oppinu huomaamaa, et ei tää oo nyt nii siisti tää rikollinen maailma, et mitä täst saa irti? Et ei yhtää mitää vittu.” H5

”Ihan se, että mä niiku ymmärsin lopultakin, että ei voi jatkaa samaa rataa et.. ku tietää lopputuloksen et se on linnan kautta hautaa tai hauta ennenaikasesti et se on siin on kaks vaihtoehtoo näis hommis” H2

Yksi haastateltavista nosti esille pelon ja kertoi havahtuneensa siihen, miten voi tahtomattaan pahimmillaan käyttäytyä päihtyneenä. Haastateltava toi esille omaa taustaansa ja kertoi että hän on syyllistynyt esimerkiksi törkeään pahoinpitelyyn ja pelkää, että mitä jos niin tapahtuisikin uudelleen.

”Yks kaks oliki poliisit siinä ja sit niinku on törkeetä pahoinpitelyy ja muuta ni, sit se niinku herätti et niinku vaikka sä et haluu kellekään pahaa mut kun se tulee tuolt alitajunnast, et sit ku on nii sekasi nii tulee sit riehuttuu tuolla, nii tottakai sellast pelkää et ei sellasta tapahdu” H1

Erilaiset ihmissuhteet koettiin muutosprosessin sekä desistanssin kannalta merkityksellisenä. Kaksi haastateltavista mainitsi oman nykyisen parisuhteen vaikuttavana tekijänä. Myös uudet ystävyysuhteet mainittiin yhtenä vaikuttavana tekijänä yhden haastateltavan kohdalla. Yksi haastateltavista toi esille ihmissuhteet menettämisen näkökulmasta eli sen, kuinka vankeustuomiotaan suorittaessa heittää hukkaan aikaa, jota voisi käyttää perheen kanssa sekä erilaisien ihmissuhteiden rakentamiseen. Kaksi haastateltavista nosti esille lasten merkityksen. Toinen heistä toi esille, kuinka toivoisi jälleen kykenevänsä toimimaan omalle lapselleen sellaisena isänä kuten on aiemmin pystynyt toimimaan. Toinen taas toi esille oman ystävänsä kuoleman. Haasteltava toi esille, että ystävältä oli jäänyt kaksi lasta ja tämä sai haastateltavan ajattelemaan omia lapsiaan ja koki tämän herättävänä asiana.

”Ja siin menee koko ajan perheikkaa, tätä musiikinteko aikaa hukkaan. Kaikkee mahollista. Ystävä-niinku-suhteidenrakentamine... kaikki, niinku tiiätsä, parisuhteet. Ihan kaikki mahollinen menee niinku ihan niinku montun alle ku täällä” H5

”Niin haluaisin olla taas se sama isä, kun nyt pystyisin siihen, ku olen kuntoutanut itseni ja näin, että. Että siinä, se on ollu kanssa mun iso muutoksen motivaatio tässä.” H2

”Mun frendi tapettiin se kuoli mun käsiin ni sit sillon mä mietin kans sillee niiku varmaa ekaa kertaa tai sil jäi just kaks poikaa, mul on kaks tyttöö ni sit mä mietin et niiku et tai sillee kävi ekaa kertaa mieles et ehkä on niinku muitaki ratkasui. Ratkasui elämälle.” H3

Musiikkiprojektin ohjaajat mainittiin desistanssiin ja muutosprosessiin positiivisesti vaikuttaneena tekijänä kahden haastateltavista kohdalla. Yksi haastateltavista koki erityisen merkityksellisenä ohjaajien antaman tuen ja neuvot. Haastateltava mainitsi merkittävänä tekijänä nykyisen työyhteisön ja koki saaneensa Kriminaalihuollon tukisäätiön kautta hyvät sosiaalityönkontaktit sekä apua esimerkiksi asunnon hankkimiseen. Haasteltava toi esille myös sen, että Kriminaalihuollon tukisäätiössä koki tulleen nähdyksi ihmisenä. Haastateltavan mukaan tuki on ollut kokonaisvaltaista. Toinen haastateltavista mainitsi, kuinka (ohjaajan) sekä muiden ihmisten näyttämä konkreettinen esimerkki muutoksesta vaikutti omaan ajatteluun ja muutosprosessiin.

”Sitte tää työyhteisö todellaki, et jos mua ei ois autettu nois kämppäasioissa ja kuunneltu mikä mul oikeesti on nii, emmä jaksais täälläkään käydä (...) täält mä oon saanu kaikki hyvät niinku sosiaalityökontaktit ja niinku oikeet neuvot ja niinku mut katotaan ihmisenä täällä.” H1

”Ja sit on tavannu (ohjaajan) kaltasii jätkii jotka on pystyny muuttuu ja muitaki ja huomannu sen.” H2

Yksi haastateltavista mainitsi muutosprosessiin vaikuttaneeksi tekijäksi sen, että oma isä suorittaa parhaillaan vankeustuomiota ja tämä oli herättänyt haastateltavan ajattelemaan, että ei halua itselleen samanlaista elämää. Yksi haastateltavista mainitsi konkreettisesti kirjoittamisen vaikuttaneen hänen muutosprosessiinsa ja kokee muutoksen käynnistyneen siitä. Musiikki ja muutoksen havaitseminen omissa kirjoituksissa koettiin yhtenä vaikuttavana tekijänä yhden haastateltavan kohdalla. Haastateltava toi esille huomanneensa omista teksteistään, kuinka ei enää vihaakaan kaikkea vaan haluaa enemmänkin jakaa rakkautta.

”Ku oma faija istuu linnas, ni mä ajattelin et.. mä haluun niinku muuttua. Et mä en haluu kulkee samaa polkuu ku se. Mä haluun erilaisen elämän.” H5

”Totta kai sen tota huomaa itsessään itse kirjoituksis ja ajatuksissa et niinku pystyy muuttumaan ja on muuttunu et tota ei enää vihaa kaikkee samalla tavalla ku ennen vaa haluu enemmän jakaa rakkautta.” H2

Vankila ja vankilassa vietetty aika koettiin yhtenä desistanssiin ja muutosprosessiin vaikuttavana tekijänä kolmen haastateltavan kohdalla. Eräs haastateltavista, vankeustuomiotaan parhaillaan suorittava mainitsi vankilassa vietetyn ajan vaikuttaneen omaan desistanssiinsa sekä muutosprosessiinsa. Haastateltava toi esille nykyisen pitkän tuomionsa herättäneen haastateltavan ajattelemaan. Myös havahtuminen siihen, kuinka rikollisessa elämässä on vaikea löytää luotettavia ihmisiä ympärilleen, mainittiin yhtenä tekijänä. Haastateltava koki vankeusajassa myös positiivisia asioita. Haastateltava kertoi, että on löytänyt niin sanottuja tukikohtia vankilassa ollessaan. Myös ajatus siitä, kuinka vankilasta ei saa mitään irti sekä kuinka vankilassa ei ole hyvä viettää nuoruutta, oli herännyt haastateltavalla vankeuden aikana. Toinen haastateltava toi esille, että ei kokenut vankilaa varsinaisena pelotteena, päinvastoin. Haastateltava toi esille oppineensa asioita ja puhui kokemuksesta positiiviseen sävyyn. Kuitenkin haastateltava toi esille myös vankeusajan negatiivisen puolen ja kertoi, että ei halua kokea sitä uudestaan. Haastateltava kertoi vankilassa ollessaan heränneensä ajattelemaan, kuinka ei ole enää riippuvainen muista ihmisistä eikä voi itse vaikuttaa muiden ihmisten toimintaan.

”Ei vankila kyl mulle mikään pelote todellakaa oo, et mul meni siellä todella hyvin ja must pidettiin huolta (...) siit vapautumisest on loppupeleissä aika vähän aikaa vaikka se on... kohta tulee jo vuos, mutta se on pieni aika ja se aika

mitä mä siellä vietin ja mitä mä siellä opin ja miten mä siellä kärsin ja kaikki mitä siihen lisäks voi lisäks vielä keksiä tai lisätä, nii emmä semmosta haluu kokee uudestaan (...) et kun mä olin vankilassa mä tajusin sen et mä en oo läheisriippuvainen ihminen enää kenestäkää, mä en vaan voi vaikuttaa muitten asioihin nii se on sit se mikä niinku kans pitää niinku hyvin paljon.” H1

”Sit se oli semmone vähä herättävä isku siit et, tiiätsä, okei näis piireis ei löydy niinku tosiystävii. Niinku et vaik kuinka lojaaleit lapsuudenkavereit oltaiski nii se on (napsauttaa sormiaan) ja niinku voi olla valmis niinku pistää kaiken vituiksi (...) Onhan siin tietty se omaki, omaki perse tavallaan penkissä. Eihän ny kuitenkin ooo hyvä tääl viettää nuoruutta... et ei täält mitää irti saa.” H5

”Ku kattoo tuol noi linnassa et niiku frendit on menestyneet jätkät lusii ja ne on jotai viiskyt jotain vuotiait ja sit niil viel niinku jotain 10 vuot edessä ja siis ne on niinku tai sillee.. ei siin ooo mitää järkee.” H3

Kaikki viisi haastateltavaa kokivat musiikkiprojektin vaikuttaneen omaan muutosprosessiinsa jollain tapaa. Kaksi haastateltavista kertoi huomanneensa muutoksen itsessään konkreettisesti omista kirjoituksistaan ja äänitetyistä kappaleista. Yksi haastateltavista kertoi huomanneensa omista kirjoituksistaan, kuinka paljon omat ajatukset olivat muuttuneet selkeästi positiivisempaan suuntaan. Toinen haastateltavista kertoi kuunnelleensa omia vanhoja rankempia biisejään ja havahtuneensa siihen, kuinka ei halua palata enää takaisin vanhaan elämäänsä.

”On se iso juttu, ku sen iteki huomaa sitte konkreettisest paperilla et miten ne ajatukset onkaa muuttunu et sitä onki sillee et wou mikä hippi mä oon nykyää että, että on se nii rauhan mies et ennen kuitenkin aina rähisees tuol Vaasankadul.” H2

”Ehkä sillon ensimmäistä kertaa ajatteli kuitenkin niitä rankkoja ekoi biisejä mitä se on ollu niinku tajus sen kun kuunteli sitä omaa nauhotetta et mitä se on nii sillee sekin on ollu se vaikuttava tekijä siihen muutokseen, et ei niinku haluu palata siihen mitä kuulee, tavallaan.” H1

Yksi haastateltavista toi esille sen, kuinka erityisen merkityksellistä työskentely musiikkiprojektin ohjaajien kanssa on ollut, ja kuinka se on vaikuttanut muun muassa siihen, että haastateltavalla on nyt töitä. Haastateltava mainitsi myös sen, kuinka musiikkiprojekti ja työskentely on tukenut myös haastateltavan päihteettömyyttä. Haastateltava toi esille myös sitä, kuinka kokonaisvaltaisia vaikutuksia musiikilla ja musiikkiprojektiin osallistumisella on ollut. Haastateltava toi esille, kuinka musiikkiprojektiin osallistuminen on helpottanut työhön paneutumista

sekä erilaisten kontaktien saamista. Haastateltava koki, että musiikki ja musiikkiprojektiin osallistuminen on ollut lähtökohta itsenäistymiselle. Konkreettisena esimerkkinä haastateltava mainitsi asunnon saamisen.

”No emmä varmaan ois duunissa täällä jos mä en ois (ohjaajan) kans noit juttui alkanu toimii ja jos mieltii laajalta kannalta mitä se tarkoittaa jos mä en ois täällä nii mä en välttämättä... no pahimmas tapaukses en ois koskaan niinku tullu täysin puhtaaks kamankäytön suhteen (...) Kyl se on vaikuttanu aika paljonki siihen että sitä kautta sit on pystyny tähän duuniinki paneutua paremmpi ja niinku saada niitä kontaktei et ehkä se musiikki oli lähtökohta siihe mun omalle elämälle, tavallaa itsenäistymisee just siihe et mä sain sen asunnon.” H1

”Et mul on tosi helppo olla täällä rehellinen (ohjaajalle) ja (ohjaaja) tietää musta kaiken, meidän projektipäällikkö, tai emmä tiedä onks se enää projektipäällikkö, mut pomo, voiks mä sitä sanoo, nii sillee se on auttanu mua niin helvetisti et mä.. oon ikuisesti kiitollisuuden sille velkaa.” H1

Musiikkiprojekti ja erityisesti kirjoittaminen osana sitä, mainittiin myös merkityksellisenä tekijänä muutosprosessissa kahden haastateltavan kohdalla. Toinen haastateltavista kertoi asioiden lähteneen kääntymään positiivisempaan suuntaan aloitettuaan kirjoittamisen ja haastateltava koki musiikkiprojektin hyvin merkityksellisenä. Toinen haastateltavista toi esille kirjoittamisen työkaluna ja mahdollisuutena tuoda itseään esille eri näkökulmista. Haastateltava puhui kirjoittamisesta keinona tuoda paha olo ulos taiteen keinoin.

”Just tosi merkittävänä, kosk niinku niitten, mitä mä oon lähteny kirjottaa ni siit niiku pikkuhiljaa kaikki alko kääntyä. Kääntyy semmoseks positiiviseks.” H5

”Noo, on se aika iso työkalu sillee siis et, et ku mieltii nyt et jos mä lähtisin täst siviilii sillee et ”no name (kertoo koko nimensä), mä tulin just vankilast, et ootteks te mun kavereita ja hyväksytte mun historian” tai sit vaihtoehtosesti ”terve, (kertoo koko nimensä), mä oon räppäri, mä oon tehny katumusräppiä ja julkassu biisei lehtee ja ny tonne tv-sarjoihi” ja muuta sillee, nii onha se iso vaikuttaja (...) tää on paras keino tuoda taiteellisesti pihalle sitä tuskaa.” H5

Viidestä haastateltavasta neljä koki muutosprosessin käynnistyneen jo ennen musiikkiprojektiin osallistumistaan. Yksi haastateltavista kertoi jo pitkään miettineensä muutoksen tekemistä ennen osallistumistaan musiikkiprojektiin. Toinen haastateltavista kertoi miettineensä muutoksen tekemistä tutkintavankeuden aikana, noin vuosi ennen aloitettuaan varsinaisen työskentelyn musiikkiprojektin ohjaajan kanssa. Haastateltava kertoi motivoituneensa, kun tiesi aloittavansa työskentelyn kyseisen ohjaajan kanssa. Hyvä ensikokemus studiolta vaikutti myös positiivisesti siihen, että haastateltava lähti kunnolla mukaan projektiin. Kolmas haastateltavista kertoi,

että oli miettinyt muutoksen tekemistä jo ennen musiikkiprojektiin osallistumistaan, mutta ei kokenut sen aiemmin olleen kuitenkaan mahdollista. Neljäs haastateltavista, kertoi mietti-neensä muutoksen tekemistä ennen nykyistä tuomiotaan ja koki muutosprosessin käynnistyneen jo jollain tasolla ennen musiikkiprojektia. Yksi haastateltavista kertoi, että ei ollut miettinyt muutoksen tekemistä ennen osallistumistaan musiikkiprojektiin ja koki, että muutosprosessi ei ollut käynnistynyt vielä tässä vaiheessa.

”Oli se käynnistyny joo jo tutkintavankeuden aikana, joku vuosi enne kun mä alotin (ohjaajan) kanssa sellasen kunnollisen duuniin (...) tavallaan se et ku mä tiesin et mä alotan (ohjaajan) kaa ne musajutut, nii sit niinku, ei mul ollu mitää työkokeilujuttuja mieles ennen ku mä tulin tähän, just tähän studioon mis istutaan, nauhottaa mun ekoi juttui, tai mun ekoi kunnan juttuja nii kyl se vaikutti sillee paljon siihe et mä lähin sillee kunnol mukaan” H1

”Olin todellakin. Olin, mut sit taas mä en usko et se ois niiku et ollu niiku mahdollista” H3

Viidestä haastateltavasta kolme huomasi itsessään selkeitä muutoksia musiikkiprojektiin osallistumisen aikana. Yksi haastateltava koki, että ei itse huomannut itsessään selkeitä muutoksia, vaan havahtui muutokseen muiden antaman positiivisen palautteen kautta. Yksi haastateltavista toi esille, että ei pysty vielä selkeästi havaitsemaan muutosta, koska on tällä hetkellä vankilassa. Haastateltava kuitenkin koki, että omassa ajattelussa on tapahtunut jotain muutosta tuomion aikana.

”Emmä oo sitä sillee tavallaa ite huomannu koska mä elän itteni kanssa mut kyl mä huomaan sen sit siitä kun muut sanoo et sul on niinku talenttii ja sun kans halutaan tehdä hommia ni sillee se tuntuu kyllä sit hyvältä.” H1

”No, emmä tiiä, ehkä täällä sitä ei viel sitä niinku ihan suuresti huomaa.” H5

Kaksi haastateltavista koki musiikin tekemisen ja kirjoittamisen terapeuttisena kokemuksena. Toinen haastateltavista kertoi, että huomaa lähes aina omassa olossaan muutoksen tehtyään musiikkia ja haastateltava puhuikin siitä puhdistavana sekä terapeuttisena kokemuksena. Toinen haastateltavista kertoi, että kirjoittamalla saa asiat käsiteltyä ja vietyä päätökseensä.

”No huomaan mä sen lähes aina, ku mä tuun studiolta, ku mä oon päässy purkittamaa ja vaikka en ois ite tyytyväinen mut jos muutki kehuu ja on tyytyväisiä vaik raakaversioo ni kyl mul on jo puhdistautunu olo siitä et on päässy, päässy sitä purkamaan ku se on niin terapeutinen kokemus mulle ja koenki sen eräänlaisena terapiana mulle että.” H2

”Ku tekee tota musiikkii nii aina ku sit tulee kirjotettuu biisei, tulee kirjotettuu vihabiisei, tulee kirjotettuu rakkausbiisei, päläpäläpälä... Nii siin tulee samaa aikaa se et ku sä kirjotat sen biisin, nii sellane fiilis et nyt tää asia on käsitelty.”

H5

Kaikki viisi haastateltavaa kokivat musiikkiprojektin vaikutukset positiivisina. Yksi haastateltavista toi esille, kuinka projektin aikana keskittyi enemmän musiikin tekemiseen ja siihen, että saa oman äänensä kuuluviin. Haastateltava kertoi musiikkiprojektin avulla päässeensä mukaan erilaisiin yhteistyökuvioihin. Muiden antama palaute ja kiinnostus antoivat kokemuksen siitä, että tulee hyväksytyksi ja haastateltava koki sen lisänsen omaa henkistä hyvinvointiaan. Toinen haastateltavista toi myös esille, että musiikkiprojektin kautta musiikista tuli haastateltavalle ensimmäinen prioriteetti. Haastateltava kertoi, että musiikkiprojektin ansiosta haastateltava on myös julkaissut musiikkia sekä päässyt keikkailemaan. Yksi haastateltavista pohti musiikkiprojektin vaikuttaneen omaan ajatteluunsa ja päätöksentekoonsa. Haastateltava koki tekevänsä nykyään parempia ratkaisuja ja koki, että kohtelee kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti.

”Sillee et musiikki oli aina mulle semmonen sivujuttu ja sitku toi projektin kautta ni sit mä tota sit siit tuli mulle niinku se pääjuttu (...) Aina mä oon kirjotellu ja tollee mut nyt mä keikkailen ja julkasen musaa” H3

”Nojoo, kyl mä silloin keskityin niinku enemmän siihen musiikin tekemiseen ja semmoseen niinku et semmosee et saa niinku itsellensä äänen (...) sit kun oli noit keikkojakin tossa syksyl nii, niit oli itseasiassa aika paljon silleen niinku viikon sisää saatto olla kaks niinku heti ja niinku pyydettii niinku yhteistyöhön niinku isoihinkin juttuihin kyl mä koin siitä tosi paljon semmost niinku... henkistä hyvinvointia, semmost niinku et mut niinku hyväksytää ja ehkä se et niinku et mun kanssa halutaan tehdä jotai.” H1

”No ajatuksis varmaan ainaski et. Mä ajattelen paljon paremmin ja teen fiksumpii päätöksiä enkä lähe kavereitten tyhmiin juttuihin mukaan ja käyttäydyn kaikille sillee tasa-arvoisesti.” H4

Kaikki viisi haastateltavaa kokivat musiikkiprojektin vaikutukset positiivisena. Vaikutukset näkyivät niin haastateltavien ajattelussa ja hyvinvoinnissa, kuin myös selkeinä konkreettisina asioina kuten uudet musiikkiin liittyvät yhteistyökuviot.

6.5 Musiikkiprojektin vaikutukset näkyivät itsetunnossa

Musiikkiprojektiin osallistumisen ja rap-lyriikoiden kirjoittamisen vaikutukset haastateltavien identiteettiin olivat tärkeä näkökulma opinnäytetyössämme. Haastateltavista kolme koki rap-lyriikoiden kirjoittamisen vahvasti positiivisena kokemuksena oman itsetuntonsa kannalta.

Haastateltavista yksi koki rap-lyriikoista saamansa positiivisen palautteen nostaneen hänen itsetuntoaan, mutta välillä kokevansa olonsa alakuloiseksi käsitellessään vaikeita kokemuksiaan lyriikoidensa kautta. Myös epävarmuus siitä, antaako kirjoitettu teos hänestä hyvän kuvan mietitytti. Yksi haastateltava koki, että rap-lyriikoiden kirjoittaminen on saattanut vaikuttaa hänen kokemukseensa itsestään, mutta ei osannut tarkemmin arvioida, oliko rap-lyriikoiden kirjoittamisella vaikutusta hänen itsetuntoonsa.

”Ehkä mä jollain tavalla ymmärrän itteeni paremmin... et mä oon käyny vankilas paljo psykologille juttelemas näist samoist asioist mist mä oon kirjottanu ni... jotenki se on sit vaan yks keino lisää käsitellä sit niinku niitä.” H1

”Mä oon ainaski alkanu niinku tuntee itteeni paremmin. Tai ku mä kirjotan ja sit mä mietin omaa elämää.” H4

”Välillä ku kirjottaa paperille vaik biisin jostain omist mokistaa nii siit saattaa tulla sellanen hetkellinen synkkii vesii vajoominen (...) Sit siit tulee sellanen epävarmuus, et jos mä nyt meen äänittää tän, kattooks jengi et mä oon joku masentunu junnu. (...) Mut sit taas toisaalta, ku sä saat tuotuu sen pihalle sen tavallaa eka sen synkän veden, ja sit sä teet sen biisi ja sit tos (työntekijä) heittää parit pienet aplodit, nii sit se tietenki nostaa sen itseluottamuksen” H5

Haastateltavista neljä näki itsessään ja omassa nykyisessä elämäntilanteessaan positiivisia asioita. Heistä yksi mainitsi musiikkiprojektin olleen osa oman hyvinvoinnin kohentumista. Kolme haastateltavaa myös tiedosti sen, että nykyinen elämäntilanne säilyisi vain, kun vanhasta, rikkollisesta elämäntyylisestä pysyi erossa ja piti huolen nykyisistä hyvistä osatekijöistä. Haastateltavista yksi ei osannut kuvailla omia ajatuksiaan itsestään.

”Mä nään itteni toipuvana. Et ja niinku vielä en, en alttiina enää vanhalle elämälle et mä oon katkassu kaikki välit kaikkii ihmisiin jotka, jotka on siin maailmas. Mistä ei ihmiset luonnollisesti tykänny siin maailmas mutta mun on eletävä omaa elämää ja mä koen et mun tilanne on hyvä ja menos parempaan suuntaan, ja mä koen, että musiikki proggis on auttanu siin ja auttaa edelleen” H2

”Jos mä pidän täst kiinni mitä mul nyt on nii mul on valoisa tulevaisuus... kyl mä niinku nään itteni ihan hyvinvoivana nuorena, täytän kohta kakskytviis ja saan oman kämpän ni kyl sillee niinku rakenteet on kunnossa ja niinku hoitosuhteet on kunnossa ja työpaikan jatkuminen varmistu ja tämmöset niinku on saanu paljon hartioilt asioita pois” H1

Identiteetissä tapahtuneiden muutosten mahdollinen vaikutus rap-lyriikoiden sisältöön kiinnosti meitä. Jokainen haastateltava kertoi rap-lyriikoiden sisällön muuttuneen, kun vertasi vanhoja

lyriikoita nykyisiin ja niiden sisältö vastasikin enemmän nykyistä ajatusmaailmaa. Jokainen haastateltava kertoi kirjoittaneensa aikaisemmin rikoksia tai päihteitä ihannoivia lyriikoita. Haastateltavista kaksi kertoi myös kirjoittaneensa melko yhteiskuntavastaista tekstiä.

”Ihan ensimmäises biisis mä puhuin huumeista ja puukottamisesta ja nyt mä puhun miten paljon mä niiku osotan kunniaa mejän koululle ja et mä oon tosi kiitollinen kaikesta ja puhun ihmisille nätimmin kaikis biiseis ja tollee.” H4

”Kyl siel näkyy selvä muutos et missä alkaa pohtimaan jo omii tekosiaan, mitä sit haluu elämältään ja et niiku et onks tää se elämän ainut vaihtoehto.” H2

”Mä yhes vaihees ehkä vähän etin identiteettiä sitä et minkälaista räppii mä haluan tehdä. Et sit se oli, yhes vaihees ne ekat biisit oli sitä yhteiskunta kuin paskasta se on kohdellu (...) mut sit sen jälkeen niinku et ei tää oo hyvää, et kyl sit ku alko tekee niitä mitkä keskittyy itteensä, just siihe vaikeesee oloo ja mitä en ikinä tulis vaihtamaa ja niinku mitä on saavuttanu” H1

Rap-lyriikoiden kautta haastateltavat olivat voineet kuvailla omaa elämäntilannettaan ja niiden sisältö muuttui, kun henkilöiden desistanssi käynnistyi ja eteni. Rap-lyriikat mahdollistivat oman identiteetin muutoksen käsittelyn ja ymmärtämisen. Rap-lyriikoiden kirjoittamisella oli myös pääosin positiivinen vaikutus haastateltavien itsetuntoon. Erityisesti hyvä palaute oli nostanut itsetuntoa.

6.6 Nuorten kehittämissuunnitelmia musiikkiprojektin toteuttamiseen

Haastateltavilta kerättiin myös palautetta siitä, miten musiikkiprojektia voisi heidän mielestään kehittää tai muuttaa paremmaksi. Pääosin haastateltavat kokivat musiikkiprojektin toimivan hyvin nykyisessä muodossaan. Yhden haastateltavan kehitysideoina oli mahdollisuus ammattitaitoisen opastuksen käyttöön sekä laitteiston päivitys äänitysstudioilla. Kaksi haastateltavista toivoivat mahdollisuutta päästä äänitysstudioille useammin.

”..tääl asiakkaat sai itse valita miten se tehdään... ei oo mitää sellast miten tätä vois enää kehittää. Et täähä on viety jo suljettuihin vankiloihin tää toiminta, et täähän on jo todella hyvin liikkeellä ja just mitä muuta apua sitä kautta voi saada, mitä mä oon jo saanu ja tää on jo menny eteenpäin kahessa vuodessa tosi paljo, nii mä toivon että tää pysyy tällasena kun mitä tää nyt on.” H1

”Mun kokemuksen mukaan se meni ihan hyvin (...) tietenki noit vehkeit vois päivittää ja tääl on aika vapaat kädet ihmisil et se on silleen hyvä. Mut sit ehkä just moni vois tarvii enemmän niinku opastusta ja niiku ehkä ammattitaitoisempia.” H3

”No emmä täl hetkel nää mitää syytä sillee niinku et, tottakai, jos multa kysytää niin mä voisin joka päivä olla tos räppäämäs...mä ymmärrän kyl sen ihan täysin et se yks kerta viikossaki on iso plussa..kai se on ihan sillee kuten pitääki olla just tällä hetkellä.” H5

Musiikkiprojektin toiminta koettiin toimivana muutamaa parannusehdotusta lukuun ottamatta. Kaikki osallistuneet kokivat musiikkiprojektin toiminnan olevan merkittävää ja suurimmaksi osaksi laadukasta. Mahdollisuus tehdä musiikkia useammin oli yleisesti suurin toive tulevaisuudelle.

6.7 Muutospuhe näkyi nuorten kirjoittamissa rap-lyriikoissa

Haastatteluista kävi ilmi rap-lyriikoiden kirjoittamisen tärkeys osana haastateltavien muutosprosessia. Rap-lyriikat mahdollistivat elämänmuutosten ja oman identiteetin muutosten käsittelyn ja sanoittamisen tavalla, mikä oli haastateltaville itselleen luontainen. Haastateltavista jokainen oli huomannut muutoksen kirjoittamiensa rap-lyriikoiden aiheissa ja sisällössä. Lyriikat koettiin mahdollisuutena kerrata kokemuksia itselleen ja samalla myös kertoa niistä muille; rap-lyriikoiden kautta tuntui helpommalta avautua kokemuksistaan kuin pelkästään kertomalla niistä jollekin. Opinnäytetyötämme varten saimme 4 haastateltavalta kahdet eri rap-lyriikat. Haastateltavalta 1 emme saaneet lyriikoita analysoitavaksi. Ensimmäiset lyriikoista oli kirjoitettu ennen musiikkiprojektiin osallistumista tai sen alkupuolella, jolloin muutosprosessi ei ollut vielä käynnistynyt tai se oli käynnistynyt, mutta rikollinen oirehtiminen oli vielä osana haastateltavan elämää. Toiset lyriikat olivat haastateltavien uudempia kirjoituksia, joiden kirjoittamisen aikana haastateltavat olivat jo osallistuneet musiikkiprojektiin jonkin aikaa ja muu-
tosta oli jo selvästi tapahtunut. Haastateltavien desistanssi oli käynnistynyt tai rikollisuudesta oli irtauduttu jo kokonaan.

Haastateltava 2 toi haastattelunsa aikana esille sen, miten vanhemmissa lyriikoissaan hänen tekstinsä olivat uhoamista ja halua olla ”kova jätkä”. Analysoitavaksi saaduissa vanhemmissa rap-lyriikoissa haastateltava käsitteli rikollisen elämän synkkiä ja petollisia puolia, mutta riimeistä pystyi kuitenkin löytämään jo jonkin verran muutospuhetta. Haastateltavan vanhempien rap-lyriikoiden kautta muutospuhetta pystyi kuulemaan seuraavista riimeistä:

Tää homma ei futaa, on menny liian lujaa. / Ollu liia kujal, myyny skeidaa kullmal. / Tähäkö mä aikaa tuhlaan, bisnes raakaa ja ruma.

Rinnassa sykkii iso rikkinäinen sydän / Ihmeen kaupalla edelleen tässä yhä / En halua tietä etkä säkään miltä tuntuu olla minä / Palaa sisäl silti kipinä, mun elämää et ymmärtäis ikinä.

Lyriikoiden sisältö kuvastaa haastateltavan vaikeita kokemuksia ja lyriikoiden kirjoittamisen aikaista elämäntilannetta. Haastateltava on selvästi ollut vielä mukana rikollisessa elämässä,

mutta huomannut jo sen haittapuolia. ”Tähänkö mä aikaa tuhlaan” lause kuvastaa sitä, että haastateltava on tiedostanut, kuinka haitallista tämänkaltainen elämäntyyli voi olla ja miten julmaa rikollisessa maailmassa eläminen voi olla. Haastateltava on jo ymmärtänyt rikollisen elämän vaikutukset hänen omaan hyvinvointiinsa. Vaikeista kokemuksista huolimatta haastateltava kuitenkin näkee selvinneensä vaikeuksistaan, kuten ”ihmeen kaupalla edelleen tässä yhä” lause kuvaa. Haastateltava on myös ollut yllättänyt siitä, että kaiken kokemansa jälkeen hän on kuitenkin selviytynyt. ”Palaa sisäl silti kipinä” kertoo haastateltavan sisäisestä halusta jatkaa eteenpäin. Kipinä voi tarkoittaa haastateltavan halua muuttua. Sisäinen kipinä on alku, jolla voidaan saada aikaan muutos kohti desistanssia. Haastateltavan tuottama muutospuhe kuvaa tässä vaiheessa sitä, kuinka hän tiedostaa nykyisen elämäntilanteen olevan hänelle itselleen haitallista ja pohtivansa kuinka ei ole itsestään selvää, että vaikeista kokemuksista selviäisi. Halua muutokseen löytyy, mutta ei ole täysin selvää, onko siihen ollut valmiuksia tässä vaiheessa.

Haastateltavan mukaan hänen rap-lyriikoissaan näkyy desistanssin edetessä selvästi, miten muutosta oli alettu pohtimaan enemmän ja samalla käsittelemään omia tekojaan, sekä pohtimaan, mitä haluaisi elämältään. Haastateltava kertoi haluavansa nykyään enemmänkin rauhaa ja rakkautta kuin vihaa ja tämä näkyy hänen nykyisissä rap-lyriikoissaan. Uudemmissa lyriikoissa muutospuhetta pystyi tunnistamaan seuraavien riimien kautta:

*Yhteiskunta ei ole yhteinen, aiheuttaa kaikille paineit, kaikilla meillä on vaikee
/ Systeemissä vika, koko vitun rakenteet, meidän pitää muuttaa perusasenteet
/ Todellakin mun puoli on vasen, ei mikään vitun hippi, tilantees valmis nostaa
aseet / Rauhaa meitsi täältä vaan hakee (...) Oon aikoi sit saanu tarpeeks, nyt
haluun pysyy kaukana ongelmista ja kaikest.*

*Kerron omaa tarinaa, en valita / Sun suusta kuulen vain marinaa, jokaisella aika
tehdä valinta. (...) Vääriä ovia liikaa auki, joista menin ennen kuin aloin harkita
/ Tyhmää nuoruuden kapinaa, kapitalistiapina kuuli rahan kahinaa / Mitä en
enää arvosta, taskut tyhjinä osaan elämää rakastaa / Ei sitä kolmekybäsenä ha-
lua tai jaksa säätää rahaa, myydä likast kamaa / Kun sitä ehkä joskus alkaa tajuu
mitä elämältä mä oikeesti haluun / Hengellistä kasvu ja kantaa vastuun*

*Tässä on vinkki jonka opin: kun pitää nousta ylös, eka pitää osaa kaatuu / Ollaan
menty satalasis latuu, paljon asioita mitä kadun enkä sitä paskaa haluu / Lopeta
ajois tai et tuu luonnollisesti maatuu.*

Tuoreimmissa rap-lyriikoissaan haastateltava käsitteli jo enemmän rikollisesta elämäntyylistä irrottautumista ja sitä, kuinka hän on ymmärtänyt omien valintojensa vaikuttavan siihen, millaista elämä on. Haastateltavan lyriikoiden kautta pystyi lukemaan näkemyksiä siitä, kuinka hän

tiedostaa kaikilla ihmisillä olevan omat vaikeutensa, mutta yhdessä asioihin voidaan tehdä muutoksia. ”*Oon aikai sit saanu tarpeeks, nyt haluun pysyy kaukana ongelmista ja kaikest*” riimi on selkeää muutospuhetta. Haastateltava on kuvannut tällä riimillä sitä, kuinka hän on ymmärtänyt rikollisen elämän haittapuolet ja halunnut päästä eroon tällaisesta oirehtimisesta. Hän on jo pidemmän aikaa ajatellut, ettei halua olla osana rikollista elämää. Haastateltava haluaa pysyä erossa aikaisemmasta elämäntyylistään ja siihen liittyvistä negatiivisista ja epämiellyttävistä asioista. Tässä muutoksen vaiheessa haastateltavan desistanssi on jo selvästi käynnistynyt ja rikoksista irrottautuminen on tapahtunut. Uutta elämäntyyliä on alettu ylläpitämään ja haastateltava näkee rikollisen elämän menneisyytenä. Toisen kappaleen kohdalla haastateltava käsittelee enemmän nuoruutensa valintoja ja kuvaa, kuinka tiedostaa, etteivät valinnat ole aina olleet oikeita. Muutospuhetta voi löytää erityisesti ”*kun sitä ehkä joskus alkaa tajuu mitä elämältä mä oikeesti haluun, hengellistä kasvu ja kantaa vastuun*” riimistä, missä haastateltava puhuu tulevaisuudestaan ja siitä, millaisen elämän hän haluaa itselleen. Haastateltava pohtii vielä elämänsä suuntaa, mutta haluaa kuitenkin kasvaa ja kantaa vastuuta teoistaan. Hänen muutosprosessinsa on pitkällä ja halua saada elämästä tasapainoista löytyy selkeästi. Kolmannessa kappaleessa haastateltava kuvaa sitä, kuinka hän on tiedostanut sen, miten virheistä on mahdollista oppia ja kuinka aina täytyy jatkaa eteenpäin, vaikka epäonnistuisikin. Hän kertoo tehneensä paljon asioita, joita katuu eikä halua enää joutua vastaaviin tilanteisiin. Haastateltava tiedostaa myös sen, että rikollisella elämällä ja huumeilla on hengenvaarallisia vaikutuksia.

Haastateltava 3 kertoi käsittelevänsä rap-lyriikoidensa kautta erilaisia elämäntilanteita, kuten parisuhderiitoja, mutta kirjoittavansa myös hyvistä kokemuksista. Haastateltavan analysoitavaksi saaduissa vanhemmissa lyriikoissa haastateltava käsittelee juuri parisuhteen vaikeuksia ja muutospuhetta pystyi tunnistamaan selkeästi seuraavista riimeistä:

Yksin vessan lattialla, hiki valuu / Ja nytkin kesken kapinaa, mä haluaisin muuttuu / Mä haluaisin suuttuu, mutta nöyrältä tuntuu / Voiko sydän luutuu, tunne köyhältä puuttuu / Ja mä itseäni kamppailen vastaan, haluun polttaa siipeni, ku et välitä paskaakaa

Niinku huumeet tää suhde on myrkkyy / Haluaisin heittää menee, mut en taida vaan pystyy / Jotta voitan säryn, mä taidan viel tyytyy / Vaikka poika väsy, hoidan onneni kääntyy.

Lyriikoista ei pysty saamaan kuvaa siitä, millainen haastateltavan rikollinen oirehtiminen on ollut lyriikoita kirjoittaessa, mutta siitä voi kuulla haastateltavan epävarmuuden ja pahan olon. Haastateltavan kirjoittama lause ”*ja nytkin kesken kapinaa, mä haluaisin muuttuu*” sisältää muutospuhetta. Hän kuvaa olevansa riitatilanteessa, jossa toinen osapuoli ei ymmärrä tai tue häntä, ja hän kaipaisi tilanteeseen muutosta. Haastateltava haluaisi myös itse muuttua. Tilanne

on aiheuttanut hänessä muutoshalukkuutta, sillä se ei ole hänelle mieluinen. Haastateltavan lyriikoissa hän myös kuvaa sitä, kuinka ei pysty ilmaisemaan tunteitaan haluamallaan tavalla ja käy omaa taisteluaan sitä vastaan, millainen itse on. Toisessa kappaleessa haastateltava vertaa suhdettaan huumeisiin ja kuvastaa tätä kautta, kuinka myrkyllinen suhde on. Haastateltava ei kuitenkaan osaa irrottautua suhteesta, vaan tyytyy siihen, vaikka hänellä on paha olla. ”*Vaikka poika väsy, hoidan onneni kääntyy*” riimi kuvastaa haastateltavan voimattomuutta tilanteessa ja sitä, kuinka väsynyt hän siihen on. Muutospuhetta voi kuitenkin kuulla riimin lopulla. Haastateltava haluaa saada muutosta tilanteeseensa, jotta voi kokea olevansa onnellinen. Hän myös tiedostaa sen, että muutoksen täytyy käynnistyä hänestä itsestään ja hänen täytyy itse tehdä jotakin muutoksen eteen.

Haastateltava kertoi vankeusrangaistuksensa aikana rap-lyriikoidensa muuttuneen enemmän rikollista elämäntapaa vastustaviksi ja niissä oli käsitelty sitä, kuinka hän ei enää ikinä halua olla osana sellaista elämää. Syynä oli vankilan ympäristö ja ymmärrys siitä, miten pitkään jatkuva rikollinen käyttäytyminen vaikuttaa elämänlaatuun. Haastateltava kertoi nykyisten lyriikoidensa olevan enemmänkin realistisia ja kuvaavan hänen nykyistä elämäntilannettaan. Uudemmissa rap-lyriikoista muutospuhetta pystyi kuulemaan näiden riimien kautta:

Kaikki menee hyvin, tai näin mä ainakin uskon / Vaik välil menee tyriks, ei se aina kiinni musta oo / Kuhan annan parhaani, sästän saarnani, luovun karmastani, vapaa päästä varpasiin / En mä anna periks, ei mua kasvatettu niin, vaik ei tuliskaa heti, painan kohti unelmiin”

”Haluan elää rauhas, en anna jengin tulla eteen / Tajuu et elä haudas, joten mieti mitä teet / Vaikka nouse ja lasket, usko aina mahikseen (..) / On se elämä rankkaa, et tiedät mitä teet, laina-ajalla tankkaat / Joten mieti mihin meet.

Haastateltavan uudemmat lyriikat kuvaavat jo selkeästi käynnissä olevaa desistanssia ja halua pitää kiinni rikoksettomasta elämäntyylistä. Haastateltava on kokenut elämäntilanteensa hyväksi, eikä koe elämän vastoinkäymisten johtuvan siitä, että hän itse osallistuisi rikolliseen toimintaan. Hän kuulostaa lyriikoidensa kautta jo itsevarmemmalta ja halukkaalta tekemään töitä sellaisen elämän eteen, jonka haluaa saavuttaa. Muutospuhetta löytyykin useamman lauseen verran, erityisesti ”*en mä anna periks, ei mua kasvatettu niin, vaik ei tuslikaa heti, painan kohti unelmiin*” riimi kertoo siitä, kuinka haastateltava on valmis tekemään töitä sen eteen, että saavuttaisi unelmansa ja tiedostaa myös sen, ettei asiat tapahdu hetkessä. Uuden elämäntyylin eteen on pitänyt tehdä töitä ja haastateltava tiedostaa myös itse, että sen ylläpitäminen vaatii periksiantamattomuutta. Toisen kappaleen kohdalla haastateltava myös kertoo ymmärtäneensä rikollisen elämäntyylin haitalliset vaikutukset. Hän haluaa miettiä enemmän tekojensa seurauksia. Hän tiedostaa elämässä olevan välillä vaikeampia hetkiä, mutta hän myös tiedostaa, että

mahdollisuuksia paremmasta on. ”*On se elämä rankkaa, et tiedä mitä teet, laina-ajalla tankkaat, joten mieli mihin meet*” kuvastaa hyvin sitä, kuinka haastateltava tiedostaa elämässä olevan vaikeita hetkiä, mutta tiedostaa itse hänellä olevan mahdollisuus tehdä valinta siitä, miten toimia. Haastateltavan lyriikoissa suurimpana muutoksena näkyy uudenlainen toivo ja ymmärrys siitä, miten omat valinnat vaikuttavat elämään.

Haastateltavalla 4 ei ollut varsinaista rikostaustaa, joten lyriikoita ei analysoitu niinkään desistanssin vaan enemmänkin muihin elämän osa-alueisiin kohdistuneen muutosprosessin näkökulmasta. Haastateltava kertoi haastatteluissa itse tunnistavansa muutoksen omista lyriikoistaan selkeästi. Hän kertoi haastattelussa, että ihan ensimmäisessä kirjoittamassaan kappaleessa hän puhuu esimerkiksi huumeista ja puukottamisesta. Uusin kappale sijoittuu teemaltaan koulu-maailmaan ja haastateltava kuvaa siinä, kuinka osoittaa kunniaa koululle ja tuo esille omaa kiitollisuuttaan ja kuinka ylipäättänsä puhuu ystävällisemmin muille. Emme saaneet analysoitavaksi haastateltavan ihan ensimmäisiä kirjoittamia lyriikoita, jotka haastateltava mainitsi haastattelussa.

Haastateltava kuvaa vanhemmissa lyriikoissaan lapsuuttaan sekä suhdetta omaan isäänsä, äitiinsä ja mummoonsa. Haastatteluissa haastateltava mainitsi isän vankeustuomion yhtenä muutosprosessiin vaikuttavana tekijänä ja isä-poikasuhde on nähtävissä myös haastateltavan lyriikoissa seuraavien riimien kautta:

*”Meidän isäpoika suhde/ Ei ollu mitää priimasinta/ Linnas ku kävin kattoo sitä-
välillä sit vilkasin vaa”.*

Lyriikat kuvastavat selkeästi haastateltavan vaikeita lapsuuden kokemuksia ja hylätyksi tulemisen aiheuttamia tunteita. Haastateltava käsittelee lyriikoissaan hylkäämisen kokemusta äidin ja isän toimesta. Äidin kuvailee tehneen julmasti ja isän ”kylmästi”. Hän puhuu myös siitä, kuinka jokaisen lapsen tulisi kokea itsensä rakastetuksi ja toivoo, että kukaan ei joutuisi kokemaan samaa, mitä on itse joutunut kokemaan. Hän kuvastaa lyriikoissaan, kuinka vaikeaa pienenä lapsena, on ollut käsitellä hylätyksi tulemistä ja kuinka se on saanut hänet etsimään vikoja itsestään. Haastateltava kuvaa lyriikoissaan erilaisia lapsuudessaan läpi käymiään tunteita, kuten pelkoa, epäluottamusta muita ihmisiä kohtaan sekä tunnetta siitä, että on itse tehnyt jotain väärin ja tämän vuoksi tullut hylätyksi. Haastateltava tuo esille vaikeutta puhua omasta äidistään ja kuvailee äidistä puhumisen haastavuutta sanoilla ”iso kuolema”. Haastateltava tuo sanoituksissaan esille epätietoisuuden tunteita ja kertoo miettineensä useita kertoja vanhempiaan kyseenalaistaen heidän rakkauttaan itseään kohtaan. Lyriikoiden viimeisissä laineissa hän tuo esille voimakasta toivottomuuden tunnetta. Haastateltava puhuu tekstissään itsemurhayrityksestä kuudennella luokalla ja kertoo vanhempien olleen yksi syy tähän.

Tän kertominen on vaikeeta /En toivo et kukaa samaistuu/ Ketää ei sais hylätä omaa lapseensa pitäis rakastuu (...) Pienempänä tuntui/Et minusa on vikaa/En sillo tilannetta käsittäny /Ei se ollu kivaa.

Faijast tuli kysymyksii/kauheest en osannu vastaa/iltasin monesti mietin/Et rakastaakohan se lastaa /Pitkää aikaa en saanu vastaust (...) Mutsin tapaukses mietin mä samaa /Öisin pitkää valveilla/ Mummo huuteli nukkumaan palaa.

6 luokan lopussa /Itsemurha yritys/ Vanhemmat oli yks syy siihen taivaaseen oli pyrkimys.

Haastateltava kuvaa vanhemmissa teksteissään omia ala-asteaikojaan, ja koulunkäyntiin liittyviä negatiivisia asioita sekä niiden herättämiä tunteita. Itseään ja vaikeuksia hän kuvaa tekstissä sanoilla ”parkuva pikkutyttö” ja kuvaa näiden sanojen kautta omaa puolustuskyvyttömyytään. Hän kertoo siitä, kuinka on tullut kiusatuksi, puhuu riidoista ja kouluamuista, jotka ovat herättäneet pelkoa ja ajatuksia siitä, että ei voi luottaa eikä puhua kenellekään. Haastateltavan vanhemmissa lyriikoissa voidaan nähdä jo jonkin verran muutospuhetta. Muutospuhe on nähtävissä lyriikoissa kouluun liittyvissä osuuksissa. Haastateltava tuo lyriikoissaan esille toivetta siitä, että voisi vaihtaa koulua ja asiat menisivätkin eri tavalla. Hän tuo esille halua tehdä muutoksen tilanteeseen. Hän tuo esille myös toiveikkuuden ja ajatuksen siitä, että tulee vielä selviytymään.

1, 2 ja kolmos luokan vaikeudet / En osannu puolustautuu/ Ku mua tönittii/ Aloin ku pikkutyttö parkuu.

Halusin vaihtaa kouluu/ Ja oisin siitä vaikka maksanu/ Sillo ajattelin /Et 3 luokan jälkee tää loppuu/En vanhas koulus jaksanu notkuu/ Vaik siihe paskaa eh-dinki tottuu (...) Ala-asteen viimene luokka /Luulin et helposti selviin siitä.

Haastateltava tuo konkreettisesti itse esille lyriikoiden olevan hänen oma tarinansa. Lyriikoista käy ilmi, kuinka hän toivoo tulevansa tekstiensä ja oman tarinan kerronnan kautta ymmärrettäväksi. Haastateltava tuo lyriikoissaan esille myös sitä, kuinka haluaa kannustaa muita vaikeissa tilanteissa olevia omien sanoituksiensa avulla. Hän tuo esille toivetta siitä, että ihmiset kuuntelisivat kappaleen kerta toisensa jälkeen, vaikka se herättäisi kuuntelijoissaan erilaisia tunteita kuten itkua ja huutoa.

Omaa tarinaa /Mä alan kertoa/Tää on vaikeeta/ Toivon että saatte jotai selkoo (...)Kaikil vaikeuksii aina on/Mut joskus apua ei tarvii/Tän biisin jälkee/ Yritä sä selvii (...) Sä tarvit paljon tsemppiä/ Eikös oikeessa oo eiks nii/ Kuuntele tää uudestaa uudestaa/Maybe alat itkemää huutamaa.

Haastateltava tuo lyriikoissaan esille myös positiivisia asioita ja osoittaa lyriikoissaan kiittolisuuttaan omalle mummolleen. Mummon rooli haastateltavan elämässä kuvataan teksteissä merkityksellisenä sekä varhaislapsuudessa mutta myös nykypäivänä. Lyriikoissa on kuvattu sitä, kuinka mummo on ottanut haastateltavan huolehdittavaksi pienenä vauvana ja kuinka huolenpito on jatkunut myös myöhemmällä iällä. Haastateltava kertoo sanoituksissaan, kuinka mummo on pitänyt hänet kiinni harrastuksissa, jotta haastateltava ei joutuisi hankaluuksiin.

4 kuukautisena /vastaanottokodissa /Mummolle tuli puhelu/Ja nyt mä oon sen hoivissa. (...) Mummolle kiitollinen oon /Kuljetteli mua harrastuksi /Pikkupojast urheilusta ettei joutuis kadun kurjuuksi.

Haastateltavan 4 tuoreimmissa lyriikoissa hän kuvailee omaa elämäänsä 15-vuotiaana koululaisena. Ensimmäisessä analysoidussa kappaleessa, haastateltava kuvailee koulunkäyntiä ja alustetta negatiivisena ajanjaksona, kun taas uudemmassa kappaleessa haastateltava antaa koulunkäynnille pelkästään positiivisia merkityksiä. Muutospuhe on selkeästi havaittavissa uudemman kappaleen lyriikoissa. Toki huomioitavaa on myös se, että ensimmäinen analysoitu kappale on teemaltaan erilainen ja haastateltavaa käsittelee siinä koulunkäynnin lisäksi myös lapsuuteen liittyviä vaikeuksia. Tuoreemmassa kappaleessa haastateltava muistelee ja kuvaa omaa yläasteaikaansa, sekä omaa koulunkäyntiään ja opettajia positiiviseen sävyyn. Haastateltava muistelee omaa yläasteaikaansa lämpimään sävyyn ja kuvailee sitä tekstissään seuraavasti: ”ylä-aste parast aikaa kuuluu sydämmestä”. Haastateltava kokee tämän ajanjakson merkityksellisenä ja kuvailee tekstissään myös omaa kiittolisuuttaan: ”Koululle kiitoksen velkaa”. Haastateltava on myös erikseen maininnut lyriikoissaan useita itselle merkityksellisiä ihmisiä, tässä tapauksessa opettajia. Hän kuvaa heidän kauttaan heränneitä positiivisia tunteita. Opettajien merkityksellisyyttä on lyriikoissa kuvailtu seuraavasti: ”Muistelen teitä aina rakkaudella” ja ”Tunneilla tule ikin tylsää päinvastoin mua aina hymyilyttää”.

Lyriikoissa on havaittavissa haastateltavan oma oivallus tapahtuneesta muutoksesta. Lyriikoiden sävy on myös selkeästi positiivisempi verrattuna vanhempiin teksteihin. Haastateltava, puhuu omasta tulevaisuudestaan toiveikkaaseen sävyyn. Teksteissä on nähtävissä haastateltavan halu ja motivaatio jatkaa koulunkäyntiä tulevaisuudessakin. Lyriikoissaan haastateltava kertoo, 8 luokan jälkeen tapahtuneesta muutoksesta ja kuinka hän alkoi skarppaamaan ja ymmärsi koulunkäynnin merkityksen, sekä kertoi myös tarkastelleensa maailmaa eri tavalla. Lyriikoissa puhutaan, kuinka muutoksen myötä asiat ovat menneet positiiviseen suuntaan. Muutos on nähtävissä seuraavien riimien kautta:

*Tulevaisuutta mä/Alan suunnitella/Haluun käydä koulu ja hieman lauleskella
(...) Valtsun kanssa/Mietin lukioviikkoja /Samalla kelailen/ Elämäni siirtoja.*

8 luokan jälkee/ (...) alko skarppaamaa /Ymmärsin mitä/ Koulunkäynti tarkoittaa/Mietin erilailla/lha koko maailmaa/ Nyt kaikki menee nappii/ ja laulelen shallallaa.

Haastatteluissa haastateltava toi esille, kuinka muutosprosessi käynnistyi kirjoittamisesta. Tuoreemmassa kappaleessa haastateltava tuo esille musiikin ja kirjoittamisen merkityksen. Hän puhuu lyriikoissaan räppäämisestä, laulamisesta sekä riittelystä läpi kappaleen. Lyriikoissa haastateltava selkeästi myös pohtii kirjoittamista ja räppäämistä osana omaa identiteettiään ja sitä kuka hän tulee olemaan tulevaisuudessa. Tulevaisuuden epävarmuudesta ja siihen liittyvistä pohdintoista huolimatta haastateltava kuitenkin kuvailee lyriikoissaan, kuinka aikoo pitää räpin osana omaa elämäänsä ja kuvailee sitä seuraavien riimien kautta: *”Lisään räppimieltä iha vähä lisää, babyman vielä, kumartaa ja kiittää”*. Lyriikoissa haastateltava on myös kuvaillut aiempaa onnistumisen kokemusta, jonka saanut musiikin, räppäämisen sekä riittelyn kautta:

Mikkiä kädessä/ Pitäny monesti/ Heittäny riimii/ Läpä ja oikeesti/ Onnistu kaikki sit jotenki onneksi.

Suurimpana muutoksena haastateltavan lyriikoissa voidaan nähdä tietynlainen toiveikkaus ja positiivisuus. Lyriikoista voi selkeästi nähdä, kuinka positiivisena haastateltava on kokenut yläasteen sekä erityisesti tietyt ihmiset koulussa. Haastateltava puhuu lyriikoissaan myös omasta tulevaisuudestaan positiiviseen sävyyn.

Haastateltava 5 kertoo haastattelussa, kuinka selkeää muutosta itsessään on vaikea havaita vielä vankilassa ollessaan. Hän tuo kuitenkin esille sitä, että näkee muutosta tapahtuneen omista lyriikoissaan. Haastattelussa hän kertoi aiemmin kirjoittaneensa enemmän niin sanottua ”bileräppiä”, joka ihanoi päihteidenkäyttöä ja siihen liittyvää elämäntapaa. Haastateltava kuvaili omien tekstiensä muuttuneen fiksumpaan suuntaan nyt tuomion aikana, kuitenkin säilyttäen tietynlaisen rehellisyyden siitä, mitä ”gangstalife” on. Haastateltava kertoi pohtineensa myös kohderyhmää, jota varten lyriikoita kirjoittaa, ja sitä kuinka tärkeää olisi kirjoittaa tekstiä, jonka sisältö aukeaisi kaikille. Hän pohti myös sitä, että oli lähtenyt kirjoittamaan aiempaan verrattuna henkilökohtaisempaa tekstiä. Saimme haastateltavalta analysoitavaksi kolmet eri lyriikat, joista päädyimme hyödyntämään analyysissämme kaksia.

Haastateltavan ensimmäisen analysoitavan kappaleen lyriikoissa on nähtävissä viittauksia huummeisiin. Haastateltava kuvailee esimerkiksi flown vaikutusta seuraavasti: *”huumaa ku subutex”*. Hän kuvailee lyriikoissaan myös omaa porukkaansa ja siihen liittyvää toimintaa sekä myös seksuaalista kanssakäymistä seuraavalla tavalla: *”Koko posse töis pimeel, ämmäs mun huiluu tääl imee, kermaa kermaa priimaa, ei voi yläkerta tätä vertaa”*. Yläkerralla haastateltava todennäköisesti viittaa kokaiiniin, joka huumeslangissa tunnetaan nimellä yläkerta. Lyriikoissa on havaittavissa myös tietynlainen aggressiivisuus. Haastateltava käyttää tekstissään esimerkiksi sanaa *”vasikka”*, joka on helppo yhdistää rikolliseen- ja päihdemaailmaan. Vasikalla

tarkoitetaan ilmiäntajaa. Aggressiivisuus näkyy myös seuraavien riimien kautta: *”Vitun pelle mee veks (...) Et oo tervetullut nyt inee”*. Haastateltava tuo lyriikoissa esille myös omien seutujen, ”hoodien” merkityksen ja oman roolinsa siellä:

Mä pidän huudeista huolen/Ja mä huudeilla kuolen/Pidän huudeista huolen/Ja mä herään huudilt huomen.

Ensimmäisen kappaleen lyriikoissa ei ole havaittavissa muutospuhetta. Lyriikoista voidaan kuitenkin löytää haastateltavaa itseään kuvaavia positiivisia ilmauksia. Haastateltava kuvailee lyriikoissaan biittiään, flowtaan sekä omaa räppäämistään positiivisin ilmauksin seuraavien riimien avulla:

”Kukaa ei tätä näin hyvin tee, ihan omal levelil, heitän vaa ilmaa setelit(...) Puree niinku T-rex.

Haastateltavan 5 tuoreemman kappaleen lyriikoissa, kuvailee hän edelleen omia seutujaan merkityksellisinä, kuitenkin kuvaten niitä selvästi rikkaammin ja syvällisemmin. Kotiseuduis-taan hän käyttää sanaa ”blockit”. Tuoreemman kappaleen lyriikat ovat raaka ja kattavampi kuvaus elämästä. Kappaleen ensimmäisissä laineissa hän tuo esille sitä, kuinka kaikki ei ole sitä miltä näyttää. Hän kuvaa sitä, että asiat ovat olleet kaikkea muuta kuin hyvin ja viittaakin siihen, että ihmiset eivät ole kyenneet näkemään todellisuutta. Hän kuvaa lyriikoissaan myös turhautumista. Haastateltava kuvaa epäoikeudenmukaisuutta, tuo esille mitä hän ja muut, hänen oma porukkansa on joutunut käymään läpi. Lyriikat kuvastavat, kuinka tappelut ja väkivalta ovat värittäneet elämää, ja niistä on tullut pikemminkin normi. Haastateltava kuvaa teksteis-sään myös tuen puutetta ja sitä, kuinka elämässä on joutunut oppia pärjäämään:

”Kaikki hyvin mejän blockeil, okei tai sit otte vaa sokeil/ Mitä suurin osa meist on läpi käyny/ Ei helppoo kertoo/ Läpi käyny pelkoo /Maailma ei oo reilu kerho (...) Mikä meno huudeil lue rivien välistä”

Katutappeluita ei tukipalveluita(...) Tappelun takii ei viime yön nukuttu /Se sama tarina toistaa vaa itteensä (...) Tää on ollu mejän nuoruudes perus kaava.(...) Näät mun liikkeist ei nää tullu salilta /Porvaristopojat voi oman polun valita.

Haastateltava kuvaa lyriikoittensa avulla lapsuutta, nuoruutta ja kotia. Teksti on henkilökohtaisempaa ja siinä on nähtävissä enemmän tunnetta. Hän tuo esille lyriikoissaan, kuinka väkivalta ja alkoholi ovat näkyneet kotona. Haastateltava kertoo, kuinka on kokenut pelkoa. Lyriikat kuvaavat äitien kokemaa väkivaltaa sekä isien alkoholinkäyttöä. Lyriikoissa on kuvattu mil-lainen rooli äidillä ja isällä, sekä myös lapsella on ollut perheessä. Haastateltava on tuonut esille,

kuinka pojat ovat joutuneet huolehtimaan ruoan pöytään, mikäli isä ei ole siihen kyennyt. Lyriikoissa on tuotu myös esille, millainen tunteiden ilmaisu on ollut sallittua ja millainen ei, kuinka poikien ei tulisi itkeä vaan raivota:

*Mamat ottii osumaa/ Faijat veti brenkkuu/ Ku faijat rupes heilumaa mentii
ziigaa telkkuu (...) Jos faija oli radal pojat toi ruuan pöytää. (...) Tunteet tulee
raivon ei pojat saa itkeä.*

Haastattelussa haasteltava tuo esille, kuinka rikollispiireissä on vaikea löytää oikeita ja luotettavia ystäviä. Haastateltavan lyriikoissa on kuitenkin selkeästi nähtävissä ystävien ja oman porukan merkitys haastateltavalle. Hän tuo esille sitä, kuinka ystävät ovat toimineet tukena ja kuinka heille on voinut puhua. Haastateltava käyttää ystävistään puhuessa tunnetasolla voimakasta ilmaisua, sanaa rakkaus. Haastateltava kuvailee omaa porukkaansa voimakkaana ja merkityksellisenä. Lyriikoissaan haastateltava antaa myös suuren merkityksen omille kotiseuduilleen ja, kuinka ei ole valmis niistä luopumaan:

*Rakastan mun poikii ei värillä oo väliä/Ku tää posse liikkeel alkaa maa täristä
(...) En aio hylkää mun kotikulmii ikinä.*

Lyriikoissa voidaan nähdä viittauksia päihteisiin ja rikoksiin. Haasteltava kuvaa lyriikoissaan myös rikollista toimintaa ja päihteitä. Rikollista toimintaa hän tuo esille kertomalla siitä, kuinka murtokeikat ovat olleet osa elämää. Haastateltava käyttää lyriikoissaan sanaa ”ficti”, jolla tarkoitetaan taskuvaakaa, jota voidaan käyttää huumeita punnittaessa. Haastateltava käyttää myös tekstissään ilmausta ”putkee imemäs”, jonka voidaan tulkita viittaavaan kannabiksen polttamiseen piipusta:

*Murtokeikka öitä ei mitää pihatöitä (...) Sano päin naamaa jos on sanottavaa/
Ota ficti esii ja on katottavaa(...) Tukarit voi inistä ku ollaa putkee imemäs.*

Lyriikoita analysoitaessa ei niissä voida tulkita olevan selkein ilmauksin esille tuotua muutospuhetta desistanssin näkökulmasta ja sen perusteella ei voidakaan tehdä johtopäätöksiä desistanssin käynnistymisestä. Haastateltavan ei voida nähdä tuovan lyriikoittensa kautta esille halua irtaantua rikollisesta käyttäytymisestä. Kuitenkin eri aikana kirjoitettujen kappaleiden välillä on selkeä ero tekstin sisällön ja sen syvyyden osalta. Vaikka haastateltava ei tuo lyriikoissaan muutospuhetta esille selkein ilmauksin voi niistä päätellä kuitenkin jonkinlaisen ajatusprosessin käynnistyneen, joka taas näkyy lyriikoiden aiheessa sekä sen sisällön syvyytenä. Tuoreempien lyriikoiden voidaan katsoa tukevan haastateltavan sanomaa siitä, että hän kirjoittaa nykyään henkilökohtaisempaa tekstiä, sekä pyrkii kirjoittamisen kautta käsittelemään asioita ja viemään niitä päätökseensä.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saada vastaus tutkimusongelmaamme, jonka avaamiseksi olimme laatineet tutkimuskysymyksiä ennen tutkimuksen aloittamista. Tutkimuskysymysten kautta haimme tietoa muutospuheen näkymiseen rikostaustaisten nuorten rap-lyriikoissa ja merkittävistä tekijöistä musiikkiprojektiin osallistuneiden nuorten muutosprosessin käynnistymiselle. Halusimme saada myös tietoa liittyen siihen, miten merkittävässä osassa musiikkiprojektiin osallistuminen ja rap-lyriikoiden kirjoittaminen olivat olleet osana nuorten muutosprosessia ja erityisesti desistanssia.

Tutkimustulosten ja teoreettisen tietopohjan perusteella teimme johtopäätöksiä, joiden avulla saimme kattavat vastaukset tutkimuskysymyksiimme ja pystyimme tekemään yhteenvetoa tutkimuksen aikana kerätystä merkittävästä tiedosta. Tutkimustulokset olivat hyvin rikkaita ja antoivat vastauksia laatimiimme tutkimuskysymyksiin.

7.1 Sisäiset ja ulkoiset tekijät toimivat muutosprosessin käynnistäjinä

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli ”*Mitkä ovat olleet merkittäviä tekijöitä musiikkiprojektiin osallistuneiden nuorten muutosprosessin käynnistymiselle?*”. Haastatteluista kävi ilmi, että tutkimukseen osallistuneista nuorista neljä viidestä oli miettinyt muutoksen tekemistä jo ennen musiikkiprojektiin osallistumista. Muutosta oli myös pohdittu, mutta koettiin ettei siihen oltu valmiita. Muutosprosessi oli kuitenkin jo suurimman osan kohdalla käynnistynyt, sillä harvintavaihe on merkittävä osa muutokseen motivoitumista. (Koski-Jänne ym. 2008).

Haastatteluissa nostettiin esille erilaisia syitä muutosprosessin käynnistymiselle. Sisäisiä syitä olivat olleet oma muutoshalukkuus ja motivaatio muuttaa omaa elämäänsä oli herännyt esimerkiksi kyllästymisenä rikolliseen elämäntyyliin sekä haluna saada elämäänsä muunlaista sisältöä. Sisäiset syyt ovat muutosmotivaation ylläpitämiselle välttämättömiä, mutta ulkoiset tekijät käynnistävät usein halun muuttua (Koski-Jänne ym. 2008). Identiteetissä tapahtuvat muutokset ovat myös olleet merkittävänä tekijänä, kun koetaan ettei nykyinen elämäntyyli vastaa enää sitä kuka on. Tässä tapauksessa kyseessä on ollut muutos sosiaalisessa identiteetissä, jolla voi olla vaikutus myös persoonalliseen identiteettiin muutosprosessin edetessä (Saastamoinen, 2006).

Ulkoisina tekijöinä muutosprosessin käynnistymiselle oli useita. Uusi työpaikka ja uudet työkaaverit olivat herättänyt erään haastateltavan muutoshalukkuuden. Uudet merkittävät ystävyys-suhteet ja omat lapset veivät merkittävästi desistanssia eteenpäin. Omille lapsilleen haluttiin olla hyvänä esimerkkinä. Tässä desistanssin taustalla on ollut vahvasti Robert Sampsonin ja John Laubin korostama epävirallisen sosiaalisen kontrollin teoria (Kivivuori ym. 2019). Sosiaalisten suhteiden merkitys korostuu ihmisen elämässä eikä niitä haluta vaarantaa rikollisella käyttäytymisellä. Aito sitoutuminen sosiaalisen kontrollin aiheuttavaan tekijään on ollut merkittävää, jotta muutosprosessi ja desistanssi ovat voineet edetä.

Pelko omasta käytöksestä päihtyneenä ja ystävän menetys olivat myös muutosprosessin käynnistäneitä ja sitä eteenpäin vieviä tekijöitä. Myös rikollisen elämäntyylin vaarallisuus ja petollisuus, sekä aitojen ystävyysuhteiden puute nostettiin esille syynä motivaatioon irrottautua rikoksista ja muutosprosessin käynnistävänä tekijänä. Koski-Jänne ym. (2008) nostivatkin esille kriittiset elämäntapahtumat mahdollisena motivaationa muutoksen käynnistymiseen.

Myös musiikin tekeminen ja kirjoittaminen koettiin muutosprosessin käynnistävänä tekijänä. Ymmärrys omien lyriikoiden sisällöstä oli ollut syynä muutoshalukkuudelle. Kirjoittaminen on mahdollistanut vaikeiden tunteiden käsittelyn (Chavis, 2011) ja helpottanut niiden kohtaamista. Luovat menetelmät ovat toimineet tässä tapauksessa asioiden ja tapahtumien käsittelyn kannalta merkittävässä roolissa ja auttaneet hahmottamaan niitä, saaden aikaan halukkuuden muuttaa käytöstään ja parantaa hyvinvointiaan. (Lindqvist, 2009).

7.2 Musiikkiprojekti koettiin merkityksellisenä

Toinen tutkimuskysymyksemme oli: *”Mitä merkityksiä nuoret antavat musiikkiprojektiin osallistumisesta ja rap-lyriikoiden kirjoittamisesta osana muutosprosessiaan?”*. Musiikkiprojekti ja siihen osallistuminen koettiin merkityksellisenä kaikkien haastateltavien kohdalla. Musiikkiprojektin nähtiin olevan enemmän kuin pelkästään musiikkiprojekti ja sen yhteyteen liitettiin useita positiivisia tekijöitä. Musiikkiprojekti nähtiin desistanssin kannalta merkityksellisenä (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012). Musiikkiprojektin työntekijöiden merkitys korostui haastattelussa ja he olivatkin mainittuina haastattelussa useita kertoja positiivisessa yhteydessä. Musiikkiprojektin vastaava ohjaaja osallistui itsekin musiikin tekemiseen, ja toi mukaan rap-musiikin sosiaalista ja yhteisymmärrystä lisäävää puolta (Hadley & Yancy, 2012). Musiikkiprojektin vastaava työntekijä mainittiin motivaatiota kasvattavana ja tsemppaavana. Toisen työntekijän merkitys korostui musiikkiprojektiin liittyvän kokonaisvaltaisen tuen kohdalla. Musiikkiprojektiin liittyen ainoana negatiivisena asiana mainittiin työntekijän väliaikainen poissaolo. Nuoret toivat haastattelussa esille myös kehittämisohdotuksia musiikkiprojektille. Toiveena oli, että studioaikaa olisi enemmän. Studion laitteistoon toivottiin päivitystä sekä ammattimaista opastusta laitteiston käyttöön.

Haastattelujen perusteella musiikkiprojektin vaikutukset koettiin positiivisena omassa hyvinvoinnissa. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu myös muun muassa Englannissa järjestetyssä tutkimuksessa aiheesta (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012). Musiikkiprojektiin osallistuminen, siihen liittyvä erilaisista tunnekokemuksista kirjoittaminen ja äänittäminen koettiin myös puhdistavana ja omaan oloon vaikuttavana (Lindqvist, 2009). Yksi haastateltavista toi esille saaneensa musiikkiprojektin kautta hyväksyntää ja tulleeensa kohdatuksi ihmisenä. Rap-musiikin tekemisessä korostuukin usein vertaisyhteisön tuki (Hadley & Yancy, 2012). Merkitys korostui myös muissa konkreettisissa elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Yksi haastateltava toi esille myös saaneensa projektin kautta konkreettista apua asunnon hankkimiseen sekä työllistymiseen. Hän oli kokenut musiikkiprojektin vaikutukset kokonaisvaltaisena.

Aiempaa kokemusta kirjoittamisesta oli suurimmalla osalla haastateltavista. Osa haastateltavista oli kirjoittanut rap-lyriikoita jo useamman vuoden ajan ja kirjoittaminen oli heille tuttu tapa ilmaista itseään. Kaksi haastateltavista taas toi esille, että ei ollut kirjoittanut rap-lyriikoita ollenkaan ennen musiikkiprojektiin osallistumistaan. Toinen heistä ei ollut kirjoittanut minkäänlaisia lyriikoita aiemmin. Haastateltava toi haastattelussa esille, että hänen oma muutoksensa käynnistyi nimenomaan siitä hetkestä, kun alkoi kirjoittaa ja hän kokikin kyseisen hetken käänteentekeväenä, osoittaen kirjoittamisen voiman osana henkilön hyvinvoinnin kohentumista (Lindqvist, 2009).

Lisäksi haastateltavat toivat haastatteluissa esille, kuinka tärkeä keino kirjoittaminen on kertoa omaa tarinaansa, käsitellä vaikeita asioita sekä toimia myös mahdollisesti esimerkkinä muille (Lindqvist 2009, 79). Kirjoittaminen nähtiin myös keinona ilmaista pahaa oloa taiteen keinoin. Kirjoittamista pidettiin merkityksellisenä. Rap-lyriikoiden kirjoittamista pidettiin luontaisena keinona ilmaista itseään. (Hadley & Yancy, 2012.) Haastateltavat pystyivät tunnistamaan muutoksen omissa teksteissään ja toivat esille, kuinka se on konkreettinen keino havaita muutosta itsessään. Omiin vanhempiin teksteihin palaaminen koettiin myös keinona muistuttaa itseään siitä, mitä on joskus ollut ja mihin ei halua enää palata, osoittaen henkilön identiteetissä tapahtuneet muutokset musiikkiprojektin aikana (Saastamoinen, 2006).

Musiikkiprojekti ja rap-lyriikoiden kirjoittaminen näyttäytyivät tutkimuksessamme merkityksellisenä ja sen vaikutukset voitiin nähdä kokonaisvaltaisena. Haastateltavat kokivat itse musiikkiprojektin sekä kirjoittamisen vaikutukset positiivisena. Huomioitavaa on myös, että musiikkiprojektin työntekijöillä oli oma vaikutuksensa siihen, kuinka positiivisena projekti koettiin haastateltavien toimesta.

7.3 Rap-lyriikoiden muutospuhe kertoi muutosprosessin etenemisestä

Viimeinen tutkimuskysymyksemme oli *”Miten muutospuhe on nähtävissä rikostaustaisten nuorten rap-lyriikoissa?”*. Oksasen (2014) mukaan muutospuheella tarkoitetaan henkilön tuottamaa puhetta omasta ongelmastaan. Tämän puheen avulla ihminen pyrkii hahmottamaan omaa ongelmaansa sekä samalla käsittelemään valmiuttaan sitoutua muutokseen ja siihen, kuinka muutos tulee vaikuttamaan hänen elämäänsä.

Tätä muutospuhetta analysoimme neljältä haastateltavalta, joilta saimme kahdet eri elämäntilanteessa kirjoitetut lyriikat. Yhden haastateltavan lyriikoita emme saaneet analysoitavaksi haastateltavan haasteellisen elämäntilanteen vuoksi. Neljästä haastateltavasta, joilta lyriikat saimme, kolmella oli selkeää rikostaustaa, joten heidän osaltaan tarkastelimme muutospuhetta erityisesti desistanssin näkökulmasta. Yhdellä haastateltavista ei ollut varsinaista rikostaustaa, joten hänen kohdallaan keskityimme etsimään lyriikoista muutospuhetta liittyen elämän muihin

osa-alueisiin kohdistuneeseen muutosprosessiin. Emme tarkastelleet lyriikoita pelkästään desis-tanssin näkökulmasta muiden haastateltavien kohdalla, vaan pyrimme tunnistamaan lyriikoista kaikenlaista muutospuhetta.

Kaikki haastateltavista toivat esille sitä, että he itse kykenevät tunnistamaan muutoksen sel-keästi omissa teksteissään. Kolmen haastateltavan kohdalla muutospuhe oli helposti löydetä-vissä lyriikoista ja sitä oli tuotu esille selkein ilmauksin. Lyriikoissa oli tuotu esille ymmärrystä rikollisen elämän haitallisuudesta sekä myös halua irrottautua siitä. Muutospuhe näkyi lyrii-koissa myös siten, että rikollista elämää kuvailtiin konkreettisesti taakse jääneenä elämänä. Tällainen konkreettisten esimerkkien kautta ilmaistu muutospuhe viittaa siihen, että muutos-halukkuus ja muutospuhe ovat aitoa (Koski-Jänne ym. 2008). Haastateltavat kuvailivat lyriikois-saan raskaita kokemuksiaan liittyen niin ihmissuhteisiin, lapsuuteen, päihteisiin, väkivaltaan ja rikollismaailman raakuuteen sekä sen aiheuttamiin seurauksiin. Lyriikoissa oli myös otettu kan-taa yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin liittyviin epäkohtiin, mikä on rap-lyriikoissa melko yleinen aihe (Sykäri ym. 2019). Rap-lyriikoiden kirjoittaminen olikin merkittävä keino ilmaista itseään ja kokemuksiaan taitein keinoin (Hadley & Yancy, 2012). Muutospuhe näkyi myös optimistisena ja toiveikkaana puheena tulevaisuuden suhteen samalla kuitenkin pohdintana siitä, mitä muu-toksen tekeminen itseltä vaatii.

Yhden haastateltavan lyriikoissa oli havaittavissa sisällöllistä aiheisiin liittyvää muutosta, mutta varsinaista konkreettista muutospuhetta ei lyriikoista kuitenkaan löytynyt. Haastateltava toikin haastattelussa esille sen, että ei huomaa varsinaista muutosta vielä itsessään. Voidaan ajatella kuitenkin, että vaikka lyriikoista ei tämän haastateltavan kohdalla selkeää muutospuhetta löy-tynyt, oli haastateltava tuoreimmissa lyriikoissaan käyttänyt kirjoittamista keinona kuva omia sekä oman vertais yhteisönsä kokemuksia ja näkemyksiä. (Sykäri ym. 2019.)

Haastattelut toivat esille sen, kuinka merkityksellistä rap-lyriikoiden kirjoittaminen on ollut osana haastateltavien muutosprosessia. Lyriikoiden kirjoittamista pidettiin itselle luontaisena tapana käsitellä ja sanoittaa omaan elämään sekä identiteettiin liittyviä muutoksia. Lyriikoiden kirjoittamista pidettiin keinona kerrata ja käsitellä omia kokemuksia ja tunteita sekä samalla jakaa niitä myös muille (Lindqvist 2009). Lyriikoiden analysointi ja niistä löytynyt muutospuhe vahvistivat haastateltavien kertomaa siitä, kuinka merkityksellisenä he musiikkiin osal-listumistaan sekä lyriikoiden kirjoittamista pitivät.

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme lopuksi käymme vielä läpi opinnäytetyöprosessin etenemistä alusta loppuun, pohtien omaa ammatillisuuttamme tutkimuksemme toteutuksessa. Teemme myös yhteenvetoa

siitä, miten eettisyys toteutui tutkimuksen aikana ja pohdimme tutkimustulosten luotettavuutta sekä yleistettävyyttä.

Tärkeää oli myös pohtia tutkimustuloksemme hyödyllisyyttä rikosseuraamusalan näkökulmasta ja pohtia mahdollisia kehitysehdotuksia, joiden avulla tutkimustuloksemme voisi hyödyntää myös konkreettisesti. Tutkimustuloksemme tuotti erityisesti kuntoutumisen ja desistanssin näkökulmasta merkittävää tietoa.

8.1 Opinnäytetyön toteuttaminen

Opinnäytetyömme toteutimme parityönä ja työelämäyhteistyö tapahtui Kriminaalihuollon tukisäätiön Nuorten toiminta-hankkeen työntekijöiden kanssa. Idea opinnäytetyöhön tuli Kriminaalihuollon tukisäätiöltä keväällä 2019. Pääsimme aloittamaan opinnäytetyöprosessin syyskuussa 2019 ja tutkimusosion toteutimme alkuvuodesta toukokuun puoliväliin 2020. Opinnäytetyötä työstimme aktiivisesti työparina, tuoden molempien omia vahvuuksia ja näkemyksiä opinnäytetyömme kokonaisuuteen ja tutkimuksen toteuttamiseen. Olimme tehneet koko opiskelun ajan tiivistä yhteistyötä ja useita ryhmätyöprojekteja yhdessä, joten tunsimme toistemme työtavat ja osasimme toimia yhteen. Jaoimme tasapuolisesti kirjoittamisvastuuta ja kävimme läpi toistemme tuotokset yhdessä. Yhteistyötä vaikeutti kevään 2020 koronaepidemia, jonka vuoksi jouduimme rajoittamaan näkemistä ja tiedonkeruuta myös vaikeutui. Saimme kuitenkin aktiivisen etäyhteyden kautta opinnäytetyömme kulkemaan eteenpäin ja olimme tyytyväisiä lopputulokseen.

Työelämän yhteistyökumppanimme Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijät olivat merkittävässä roolissa haastateltavien löytämiseksi ja haastatteluaikojen sopimisen kanssa. Myös haastateltavien rap-lyriikat toimitettiin meille Kriminaalihuollon tukisäätiön työntekijöiden toimesta. Yhteydenpitoa oli aina tarvittaessa molemmien puolin koko opinnäytetyöprosessin ajan. Pidimme yhteyttä sekä musiikkiprojektin vastaavaan työntekijään, että Nuorten toiminta-hankkeen vastaavaan ohjaajaan. Lähetimme opinnäytetyömme luettavaksi ennen molempia seminaareja ja pidimme Kriminaalihuollon tukisäätiön yhteyshenkilöt ajan tasalla siitä, miten tutkimuksemme eteni.

Tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista ja ammatillisuutta kehittävä kokemus. Saimme molemmat uutta tietoa rikostaustaisten nuorten muutosprosessiin vaikuttavista tekijöistä, sekä desistanssin eri vaiheista. Haastattelut tutkimukseen osallistuneiden nuorten kanssa olivat onnistuneita kohtaamisia ja antoivat meille paremman ymmärryksen siitä, ketkä olivat kirjoitettujen rap-lyriikoiden takana. Opimme uutta myös kirjoittamisen merkityksestä osana henkilön kuntoutumista ja itseilmaisua.

8.2 Tutkimustuloksien luotettavuus ja yleistettävyys

Opinnäytetyömme aihe osoittautui prosessin aikana melko uniikiksi eikä siitä löytynyt merkittäviä määriä aiempaa tehtyä tutkimusta. Kirjallisuutta ja lähdemateriaalia löytyi yleisesti muutostamotivaatioon, kirjoittamisen terapeuttisuuteen ja rikollisuuteen liittyen. Kuitenkin oli haastavaa löytää työmme tueksi aiempia tutkimustuloksia, joihin oman työmme tuloksia peilata. Lähdimmekin toteuttamaan opinnäytetyötämme, sillä ajatuksella, että se tuottaisi jotain uutta ja erilaista.

Ennen varsinaisen tutkimuksen ja haastatteluiden aloittamista olimme tutustuneet yleisiin ohjeistuksiin siitä, mitkä tekijät vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen sekä eettisyyteen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan (2013, 6) eettisesti hyväksyttävä ja luotettava tutkimus edellyttää sitä, että se on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Tällä tapaa toteutettu tutkimus mahdollistaa myös sen, että tutkimuksen tuloksia voidaan pitää uskottavana. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan toteutettu tutkimus kattaa sen, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu huolellisesti. Pyrimme tutkimukseemme siihen, että toteutamme sitä rehellisesti ja avoimesti sekä pyrimme tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Noudatimme tutkimukseemme sen tekemiseen saamaamme ohjeistusta. Pyrimme, opiskelijoina toteuttamaan tutkijan roolia mahdollisimman ammattimaisesti kuitenkin huomioiden oman osaamisemme ja sen tietyn rajallisuuden.

Tutkimuksen eettisyys oli huomioitu sen alkuvaiheista saakka. Ennen varsinaisen tutkimusosion aloittamista olimme hankkineet tutkimusluvut tutkimuksellemme. Tutkimukseemme, sekä haastatteluihin osallistuneet henkilöt olivat tutkimukseemme mukana vapaaehtoisesti sekä heillä oli koko prosessin ajan mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa. Haastateltavat olivat tietoisia haastatteluiden nauhoittamisesta, litteroinnista sekä siitä, että tulemme käyttämään haastatteluissa keräämäämme tietoa niin yleisellä tasolla sekä yksittäisiä lainauksia hyödyntäen. Haastateltavat antoivat suostumuksensa kirjallisena. Alaikäisyys oli huomioitu myös tutkimukseemme ja olimme saaneet alaikäisen haastateltavan huoltajan suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa voidaan ajatella tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden vaikuttaneen todennäköisesti sen tuottamiin tuloksiin positiivisesti. Haastateltavia kannustettiin kertomaan asioita vapaasti omin sanoin sekä korostaen myös sitä, että vastaaminen on vapaaehtoista ja tiettyihin kysymyksiin voi jättää vastaamatta. Pyrimme haastatteluissa siihen, että emme johdattele haastateltavia kysymyksissä vaan annamme haastateltavan tuottaa vastauksen siten, kuin se haastateltavan näkökulmasta on. Osan haastateltavista kanssa jouduimme kuitenkin avaamaan ja tarkentamaan osaa kysymyksistä, mutta emme usko tämän vaikuttaneen vastauksiin. Vastauksia hyödynsimme niin isompina kokonaisuuksina, mutta myös poimien vastauksista yksittäisiä sanoja ja asioita. Rap-lyriikoita analysoitaessa huomioitava seikka on se, että lyriikoissa oli tulkinnan varaa. On mahdollista, että olemme analysointi

vaiheessa voineet tulkita asioita virheellisesti tai löytäneet niistä merkityksiä, joita itse kirjoittaja ei ole teksteilleen omasta mielestään antanut. Analyysissa olemme kuitenkin avoimesti kuvanneet mitä merkityksiä teksteistä löysimme ja perustelleet niitä. Pyrimme myös tukemaan lyriikoista tekemiämme löydöksiä haastatteluista saamallamme materiaalilla.

Tavoitteena oli opiskelijoina ja tutkijoina huolehtia tutkimuksemme eettisyydestä ja sen luotettavuudesta läpi prosessin. Toivoimme tutkimuksemme kautta tuottavamme hyödyllistä ja uutta tietoa sekä mahdollisia kehitysehdotuksia. Koemme onnistuneemme tavoitteissamme toteuttaa opinnäytetyötä avoimesti ja rehellisesti sekä ohjeistuksen mukaisesti. Tutkimuksemme tuotti mielestämme hyödyllistä ja arvokasta tietoa siitä, mitkä tekijät vaikuttivat nuorten muutosprosessiin sekä rikollisuudesta irrottautumiseen sekä kuinka iso rooli musiikkiprojektilla oli osana muutosta.

Pohdimme myös tutkimuksemme yleistettävyyttä ja mitkä asiat siihen vaikuttavat. Tutkimuksemme musiikkiprojektin kohdalla korostui projektin työntekijöiden merkitys. Musiikkiprojektin työntekijät olivat haastateltavien puheissa mainittuina useaan otteeseen positiivisessa yhteydessä. Huomionarvoista onkin se, että olisivatko nuorten kokemukset musiikkiprojektista olleet yhtä positiiviset, mikäli projektissa olisivat työskennelleet jotkin toiset henkilöt ja olisivatko kokemukset musiikkiprojektista yhtä myönteiset, mikäli se toteutettaisiin muualla eri työntekijöiden toimesta? Arvioimme työntekijöiden merkityksen olleen olennainen sen kannalta, millaisena nuoret musiikkiprojektin kokivat, sillä heidän kokonaisvaltainen tukensa ja ammattitaitonsa olivat tärkeässä osassa musiikkiprojektin onnistunutta toteutusta.

8.3 Tutkimuksen hyödyllisyys rikosseuraamusalan näkökulmasta

Nuorten rikolliseen oireiluun puuttuminen ja mahdollisen olemassa olevan rikoskierteen katkaiseminen vaatii ymmärrystä siihen johtaneista tekijöistä sekä vaikuttamisen keinoista. Tutkimuksemme lähdimme tutkimaan näitä tekijöitä, jotka ovat olleet olennaisessa roolissa nuorten muutoksessa ja rikollisuudesta irrottautumisessa. Tarkastelimme musiikkiprojektin roolia nuorten muutoksessa.

Tekemämme tutkimus antoi arvokasta tietoa musiikkiprojektista sekä siitä, mitkä tekijät ovat olleet olennaisessa roolissa nuorten elämässä muutoksen näkökulmasta. Tutkimus osoitti, mitkä tekijät ovat olennaisesti vaikuttaneet desistanssiin ja ylipäättänsä nuoren muutosprosessiin. Tutkimus antoi tärkeää tietoa siitä, mihin asioihin tulisi erityisesti kiinnittää huomiota desistanssin kannalta, sekä mitkä asiat ovat erityisesti vahvistaneet nuorten motivaatiota. Kun tarkastelemme tutkimustamme sen hyödyllisyyden näkökulmasta rikosseuraamusosalalla, antoi se meille tietoa siitä minkälaisesta toiminnasta, tuesta sekä kohtaamisesta nuori hyötyy. Tutkimus antoi tietoa siitä, mihin rikosseuraamusosalalla nuorten kohdalla olisi erityisen tärkeää kiinnittää huomiota.

Toteuttamassamme tutkimuksessa saamamme tieto ja siihen osallistuneiden nuorten omat näkemykset korostivat musiikkiprojektin tärkeyttä osana heidän desistanssiaan. Musiikkiprojekti ja siihen liittyvä rap-lyriikoiden kirjoittaminen nähtiin merkityksellisenä. Tutkimukseen osallistuneista nuorista suurin osa oli kirjoittanut rap-lyriikoita tai tehnyt jonkinlaista musiikkia jo ennen musiikkiprojektiin osallistumistaan. Heille tämän kaltainen luova toiminta olikin ollut merkittävässä roolissa sekä tärkeä keino omien ajatuksien ja kokemusten käsittelyyn jo pidemmän aikaa. Nuoret olivat oivaltaneet kirjoittamisen vaikutukset itseensä. Tutkimuksemme perusteella musiikkiprojektin voidaankin nähdä tukevan tätä luovaa itseilmaisun keinoa, joka koettiin nuorten kohdalla myös kuntouttavana elementtinä. Rikosseuraamusalalla erilaisten kuntoutusmuotojen joukossa luovat keinot ovat merkittävässä roolissa ja myös musiikkiprojektin kaltainen toiminta on tärkeää. Nämä luovat keinot, kuten kirjoittaminen ovat mahdollisia toteuttaa ja hyödyntää monenlaisissa ympäristöissä.

Lähdimme pohtimaan, miten tutkimuksemme perusteella saatua tietoa voisi jatkossa hyödyntää laajemmin sekä millaisissa ympäristöissä. Selvää on, että tutkimuksemme antoi Kriminaalihuollon tukisäätiölle arvokasta tietoa ja palautetta sen toimivuudesta sekä kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuksemme toi esille sen, että musiikkiprojekti nähdään merkityksellisenä ja tarvetta sen kaltaiselle toiminnalle on. Pohdimme, olisiko vastaavanlaista toimintaa mahdollista viedä ennaltaehkäisevänä toimintana peruskouluihin tai toisen asteen oppilaitoksiin. Kuten tutkimuksemme osoitti, oli musiikkiprojekti olennaisesti vaikuttanut yläasteikäisen nuoren muutosprosessiin toimien ennaltaehkäisevästi. Pohdimme, olisiko musiikkiprojektilla mahdollisuuksia vaikuttaa samalla tavalla myös muiden nuorten kohdalla. Musiikkiprojektia voisi ajatella toteutettavan myös esimerkiksi erilaisissa lastensuojelulaitoksissa, joissa lapsilla ja nuorilla on myös päihteillä ja rikoksilla oireilua. Musiikkiprojektin kaltaisen toiminnan kautta voisi olla mahdollisuus vaikuttaa tähän oirehtimiseen ennaltaehkäisevästi.

Rikosseuraamusalalla kuntouttaminen on erittäin tärkeässä roolissa uusintarikollisuuden ehkäisemisessä ja olemassa olevan rikoskierteen katkaisemisessa. Tutkimuksemme osoitti sen, kuinka merkityksellinen tunteiden ja kokemusten käsittelyn kanava kirjoittaminen oli nuorille ollut ja kuinka se oli toiminut niin kuntouttavana kuin ennaltaehkäisevänä tekijänä. Tutkimuksen perusteella kirjoittamisella oli terapeuttisia vaikutuksia ja se lisäsi henkistä hyvinvointia. Aiheesta on myös aiempaa tutkimusta, joka tuo esille sitä, kuinka musiikkiprojektin kaltainen toiminta on koettu itsetuntoa ja esimerkiksi sosiaalisia taitoja kohentavaksi ja sen on nähty vaikuttavan identiteettiin edistäen desistanssia. Musiikkiprojektin kaltaista toimintaa on toteutettu vankilaympäristössä ja sen vaikutukset on koettu positiivisena. (Bilby, Caulfield & Ridley, 2012). Kirjoittaminen ja musiikin tekeminen voisi toimia merkityksellisenä kuntouttavana elementtinä ei pelkästään ennaltaehkäisevästi nuorten kanssa tehtävässä työssä, mutta myös jo pidempään rikoskierteessä olleiden eri ikäisten vankien kanssa. Kirjoittamista ja musiikin tekemistä voitaisiin hyödyntää laajemmin vankilaympäristössä ja arvioida sen vaikuttavuutta uusintarikollisuuden ehkäisemisen näkökulmasta.

Lopuksi pohdimme tutkimuksemme perusteella saatua tietoa rikosseuraamusalan opintojen sisällön näkökulmasta. Tutkimuksessa saamaamme tietoa musiikkiprojektin hyödyllisyydestä voisi viedä myös muille rikosseuraamusalan sosionomiopiskelijoille ja musiikkiprojektin kaltaista toimintaa voisi kokeilla toteuttaa Laurean ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta. Laurean opiskelijat voisivat esimerkiksi toteuttaa erilaisia kirjoittamis- tai musiikkipainotteisia projekteja yhteistyössä työelämän kanssa, samalla hyödyntäen musiikkiopintojen mahdollisuuden omassa ammattikorkeakoulussaan. Musiikkiprojektin kaltaista toimintaa voisi olla mahdollista viedä myös muihin sosiaalialan opintoihin hyödynnettäväksi. Ajattelemme, että tutkimuksemme kautta saatu tieto on laajasti hyödynnettävissä monissa erilaisissa ympäristöissä niin rikosseuraamusalalla kuin myös muualla sosiaalialalla.

Lähteet

Painetut

Bilby, C., Caulfield, L. & Ridley, L. 2012. Re-imagining futures: Exploring arts in interventions and the process of desistance. London: Arts Alliance.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6.painos. Tampere: Gummerus kirjapaino Oy.

Hadley, S. & Yancy, G. 2012. Therapeutic uses of rap and hip-hop. New York: Routledge

Ihanus, J. (toim.) 2009. Sanat, että hoitaisimme - terapeutin kirjoittaminen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Johnson, E. & Kivioja, L. (toim.) 2016. Avauksia tutkimusmatkalle - kokemuksia narratiivisesta ja kehittävästä tutkimusotteesta. Kokkoa: Centria Ammattikorkeakoulu.

Koski-Jännes, A., Riittinen L. & Saarnio, P. (toim.) 2008. Kohti muutosta - Motivointimenetelmiä päihde- ja käyttäytymisongelmiin. Helsinki: Tammi.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia- Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Oksanen, J. 2014. Motivointi työvälineenä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Autti-Rämö, I., Salminen, A-L, Rajavaara, M. & Ylinen, A. 2016. Kuntoutuminen. Viitattu 17.5.2020. <https://www.oppiportti.fi/op/ktm00175/do>

Chavis, G. 2011. Poetry and story therapy: The Healing Power Of Creative Expression. Viitattu 18.5.2020. <http://web.a.ebscohost.com/nelli.lau-rea.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHR3d19fMzg4MDA5X19BTg2?sid=205ed2ac-cb00-4dec-ab94-b6fccd68c58c@sdc-v-sessmgr02&vid=0&format=EB&rid=1>

Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (toim.) 2019. Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin. Viitattu 15.5.2020.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Säätiö. Tutustu säätiöön. Viitattu 15.11.2019
<https://www.krit.fi/saatio/tutustu-saatioon/>

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Säätiö. Verkostot. Hankkeet. Nuorten toimintakeskus. Viitattu 15.11.2019
<https://www.krit.fi/saatio/verkostot/nuorten-toimintakeskus/>

Maruna, S. 2001. Teoksessa Re-imagining futures: Exploring arts interventions and the process of desistance. 2011. London: Arts Alliance. Viitattu 15.5.2020.

Mäki, S. 2016. Kirjallisuusterapia. Teoksessa: Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. Kuntoutuminen. Viitattu 20.5.2020. <https://www.oppiportti.fi/op/ktm00176/do>

Oikeus.2019. Käräjäoikeudet. Rikosasiat. Nuori rikosentekijä. Luettu 6.11.2019.
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/karajaoikeudet/fi/index/rikosasiat/nuoririkosentekija.html>

Rautio, P. & Saastamoinen, M.(toim.) 2006. Minuus ja identiteetti - Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes print. Luettu 25.11.2019.
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95382/minuus_ja_identiteetti_2006.pdf?sequ

Read, S. 2017. Henkilökohtaisten tavoitteiden geneettinen peruste. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) 2017. Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rikosseuraamuslaitos. 2019. Seuraamukset. Yhdyskuntaseuraamukset. Luettu 6.11.2019.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset.html>

Roberts, T. 2011. teoksessa Re-imagining futures: Exploring arts interventions and the process of desistance. 2011. London: Arts Alliance.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 25.11.2019
https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html

Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) 2017. Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 30.11.2019.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vasalampi, K. 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa Salmela-Aro, K. & Nurmi, J-E. (toim.) 2017. Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Julkaisemattomat

Sunikka, S. 2018. Kriminaalihuollon tukisäätiön nuorten toimintakeskuksen hankeavustuksen jatkohakemus. Viitattu 15.5.2020.

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko.....	64
Liite 2: Saatekirje ja suostumuslomake haastateltaville	66
Liite 3: Esimerkki sisällön analyysistä	69

Liite 1: Teemahaastattelurunko

Hirvonen, Aino
Meijer, Sara

Opinnäytetyö / Teemahaastattelu

64 (7

17.12.2019

Opinnäytetyön teemahaastattelu

Kysymyksiä tehdessä pohjana käytetty tutkimuskysymyksiä ja opinnäytetyön teemoja.

Teemat: Muutosmotivaatio ja muutospuhe, desistanssi, terapeutin kirjoittaminen, itseilmaisuus, identiteetti

Taustatiedot

- Ikä?
- Sukupuoli?
- Onko sinulla aiempaa rikostaustaa vai oletko ensikertalainen?
- Miksi olet lähtenyt mukaan musiikkiprojektiin*?
(*Musiikkiprojektilla tarkoitetaan Kritsin ohjaajan Kimmon kanssa yhteistyönä toteutettua musiikin tekemistä.)
 - Missä kuultit musiikkiprojektista?
 - Olitko motivoitunut osallistumaan musiikkiprojektiin?
- Milloin olet osallistunut musiikkiprojektiin ja kuinka kauan olit siinä mukana?
 - Jos et enää osallistu musiikkiprojektiin, miksi et?
- Millainen rooli ohjaajilla oli musiikkiprojektissa? Miten ohjaajat vaikuttivat sinun kokemukseesi musiikkiprojektista?
- Millainen kokemus musiikkiprojekti sinulle oli?
 - Mitkä mielestäsi olivat musiikkiprojektin parhaita tai huonoja puolia? Miksi?
 - Koitko jotain haasteita musiikkiprojektiin liittyen?

Terapeutin kirjoittaminen, itseilmaisuus

(Terapeutin kirjoittaminen tarkoittaa omien kokemusten käsittelyä kirjoittamalla. Itseilmaisuus on omien ajatusten ja tunteiden esille tuomista erilaisin keinoin, esimerkiksi lyriikoiden kirjoittaminen.)

- Oletko kirjoittanut rap-lyriikoita tai tuottanut jonkinlaista vastaavaa tekstiä jo ennen musiikkiprojektiin osallistumista?
 - Jos kyllä minkälaisissa elämäntilanteissa olet kirjoittanut rap-lyriikoita?
- Millaisena itseilmaisun keinona pidät kirjoittamista?
 - Koetko kirjoittamisen helppona? Miksi?
 - Koetko jotain haasteita kirjoittamisessa? Miksi?
- Kuinka tärkeä itseilmaisun keino rap-lyriikoiden kirjoittaminen on sinulle?
 - Miksi kirjoitat juuri rap-lyriikoita?

- Kirjoitatko yhä rap-lyriikoita?

Muutosmotivaatio, muutospuhe, desistanssi

(Muutosmotivaatio on henkilön halua muuttaa jotakin elämässään. Halu muuttua voi tulla henkilöstä itsestään tai jostain ulkoisesta syystä, kuten uuden parisuhteen vuoksi. Muutos tapahtuu yleensä vaiheittain ja näitä muutoksen vaiheita ovat esiharkintavaihe, harkintavaihe, valmistautuminen, toimintavaihe ja mahdolliset hairahdukset. Näistä vaiheista puhutaan muutosprosessina.)

Esiharkintavaiheessa henkilö ei suunnittele muutosta, harkintavaiheessa henkilö pohtii mahdollista muutosta, valmistautuessa henkilö rupeaa asettamaan itselleen tavoitteita ja sitoutua muutokseen, toimintavaiheessa henkilö tekee aktiivisia muutoksia elämässään, ylläpitovaiheessa henkilö pyrkii pysymään tavoittamassaan muutoksessa. Hairahdukset viittaavat siihen, että vaiheissa mennään taaksepäin, mikä on hyvin yleistä muutosprosessissa.

Muutospuhe on henkilön omaa pohdintaa siitä, missä muutoksen vaiheessa hän on ja mitä haluaa saavuttaa muutoksella. Desistanssi viittaa rikoksista irrottautumiseen ja rikoksettomaan elämäntyyliin siirtymiseen.)

- Mitkä muut asiat ovat vaikuttaneet sinun muutosprosessiisi?
 - *Ulkoiset tekijät? (esim. sosiaaliset suhteet, tärkeät elämäntapahtumat)*
 - *Sisäiset tekijät? (esim. oma halu muuttua)*
- Mitkä asiat koet vaikuttaneen rikollisesta käyttäytymisestä irrottautumiseesi eli desistanssiin?
 - *Ulkoiset tekijät? (esim. sosiaaliset suhteet, tärkeät elämäntapahtumat)*
 - *Sisäiset tekijät? (esim. oma halu muuttua)*
- Huomasitko itsessäsi jotain muutoksia musiikkiprojektin aikana?
 - *Esimerkiksi rikoksista irrottautumista, hyvinvoinnissa tai muutoksia ajattelussa.*
- Miten koet musiikkiprojektin vaikuttaneen sinun muutosprosessiisi?
 - *Miten merkittävänä tekijänä koit juuri musiikkiprojektiin osallistumisen muutosprosessin ja desistanssin eli rikoksista irrottautumisen osana?*
- Olitko jo miettinyt muutoksen tekemistä ennen musiikkiprojektiin osallistumista?
 - *Oliko muutosprosessi mahdollisesti jo käynnistynyt?*

Identiteetti

(Identiteetti tarkoittaa ihmisen yksilöllistä käsitystä itsestään, perustana ovat ihmisen omat persoonalliset ominaisuudet. Lyhyesti sanottuna identiteetti on sitä ”kuka ja mitä minä olen”.)

- Miten koet, että rap-lyriikoiden kirjoittaminen on vaikuttanut sinun itsetuntoosi ja kokemukseen itsestäsi?
- Mitä ajattelet itsestäsi tällä hetkellä? Millaisena näet itsesi nyt?
- Tunnistatko itse muutoksen omissa lyriikoissasi? Miten se näkyy?

Jos saisit itse vaikuttaa siihen, miten musiikkiprojektia toteutetaan, miten kehittäisit sitä? Muuttaisitko siinä jotain?

Liite 2: Saatekirje ja suostumuslomake haastateltaville

Hei haastateltava!

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, miten Kriminaalihuollon tukisäätiön nuorten toiminnassa toteutettavan musiikkiprojektiin osallistuneiden nuorisovankien ja rikostaustaisten nuorten kirjoittamien rap-lyriikoiden sisältö muuttui heidän vankeusaikansa eri vaiheissa ja miten lyriikoista pystyi erottamaan heidän motivaationsa muuttaa omia tapojaan. Erityisesti muutospuheen löytäminen näiden rap-lyriikoiden sanoituksista oli merkittävässä roolissa.

Rap-lyriikoiden sisällön analysoimisen lisäksi haastattelemme kyseisten rap-lyriikoiden kirjoittaneita rikostaustaisia nuoria saadaksemme paremman ymmärryksen siitä, minkälainen elämäntilanne heillä on ollut eri rap-lyriikoita kirjoittaessa ja millaisessa muutoksenvaiheessa he ovat itse kokeneet olleensa. Muutospuheen löytämistä tutkitaan jokaisen haastateltavan kohdalla eri elämäntilanteessa tai vankeusrangaistuksen suorittamisen vaiheessa kirjoitettujen rap-lyriikoiden kautta.

Tarkoituksena on saada selkeämpi ja monipuolisempi kuva siitä, miten rap-lyriikoiden kirjoittamisen välillä tapahtunut aika on vaikuttanut kyseisen haastateltavan muutospuhevaiheeseen ja erityisesti desistanssiin, eli rikoksista irrottautumiseen.

Osallistumalla opinnäytetyöhömmme mahdollistat meille rap-lyriikkoihisi tutustumisen ja niiden analysoinnin. Osallistut myös teemahaastatteluun. Teemahaastattelun kysymykset ovat liitteenä erillisellä lomakkeella.

Kiitos osallistumisestasi opinnäytetyöhömmme!

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan kampus

Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelun teemat ja kysymykset.

- Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun
- Henkilötietoja ei kerätä, joten tutkimusrekisteriä ei synny
- Antamiani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa
- Kaikki vastaustiedot ovat luottamuksellisia

Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytettävät tiedonkeruun (ääninauhitteet) ja tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia (ääninauhitteet) käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen lopporaportointiin. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen, milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Annan suostumukseni rap-lyriikoiden käyttämiseen opinnäytetyötä varten.

Annan suostumukseni lyhyiden tekstinäytteiden julkaisuun valmiissa opinnäytetyössä (esimerkiksi tekstin lainaus).

Annan suostumukseni haastattelun toteuttamiseen ja sen nauhoittamiseen.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyöhön osallistuvan alaikäisen haastateltavan huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

(Vastaajien tiedot eivät tule näkyviin, suostumuslomakkeet kansioidaan ja säilytetään lukitussa tilassa Laureassa)

Liite 3: Esimerkki sisällön analyysistä

SISÄLLÖN ANALYYSI / MEIJER & HIRVONEN

IDENTITEETTI

Haastateltava	Kysymys 1 (Identiteetti)	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälluokka
	<i>(Miten koet rap-lyriikoiden kirjoittamisen vaikuttaneen itsetuntoosi ja kokemukseen itsestäsi?)</i>		Positiivinen/myönteinen Neutraali Negatiivinen/kielteinen		
H1	H1: Koko vastaus kysymykseen	H1: ” ehkä mä jollain tavalla ymmärrän itteeni paremmin... et mä oon käyny vankilas paljo psykologille juttelemas näist samoist asioist mist mä oon kirjottanu ni... jotenki se on sit vaan yks keino lisää käsitellä sit niinku niitä. Sillee et muut kuule sen.. Emmä nyt niinku mee tuol kaverille sanoo et haluiks sä tietää mitä mä puhuin mun psykologin kaa, et kuuntele mun uus biisi mieluummi”	Lyriikoiden kirjoittaminen on auttanut ymmärtämään itseään paremmin. Se on myös hyvä tapa käsitellä itselleen vaikeita asioita, joista puhunut myös vankilan psykologin kanssa. Rap-biisit mahdollistavat kokemuksensa jakamisen muille ja niitä on helpompi avata kavereille.	Auttaa ymmärtämään ja käsittelemään omia kokemuksiaan sekä avaamaan niitä muille.	Raplyriikoiden kirjoittamisen vaikutus itsetuntoon ja kokemukseen itsestä
H2	H2: Koko vastaus kysymykseen	H2: ” Kyl se on pitäny mua kasaku on ollu kodittomanakin monta vuotta tuolla, painanu	Lyriikoiden kirjoittaminen on pitänyt kasassa vaikeiden aikojen ylitse ja auttanut käsittelemään omia ajatuksia.	Auttaa kasassa pysymiseen ja ajatusten käsittelemiseen.	

		vaan menee ja enkä oo ajatellu mitää en itteeni enkä oo halunnu elää tyylii ja mut sit kuitenkin on se, että..viimenen toivo on se et sä voit ainaki purkaa paperille ne sun ajatukset... sit välil ajatukset aika usein selkenee ku sä oot kirjottanu ne..”		
H3	H3: Koko vastaus kysymykseen	H3: ” Itsetuntoon se ei välttämät liity. Tai siis sillein... niin paljoo mut ehkä kyl...no mut kuitenkin ehkä sillee niinku.. Mä en osaa oikeen vastata toho.”	Ei osaa sanoa tarkemmin, mutta kokee että on saattanut vaikuttaa itsetuntoon.	Ei osaa sanoa.
H4	H4: Koko vastaus kysymykseen	H4: ”..mä oon ainaski alkanu niinku tuntee itteeni paremmin. Tai ku mä kirjotan ja sit mä mietin, mietin omaa elämää..”	Lyriikoiden kirjoittaminen on auttanut käsittelemään elämäntapahtumia ja tuntemaan itseään paremmin.	Auttanut itsensä paremmin tuntemiseen ja elämäntilanteiden käsitteelyyn.
H5	H5: Koko vastaus kysymykseen	H5: ”...välillä ku kirjottaa paperille vaik biisin jostain omist mokistaa nii siit saattaa tulla sellanen hetkellinen synkkii vesii vajoominen...” ”Sit siit tulee sellanen epävarmuus, et jos mä nyt meen äänittää tän... kattooks jengi	Lyriikoiden kautta käsitellyt vaikeat kokemukset aiheuttavat välillä alakuloisen mielen ja samalla epävarmuuden siitä, antaako biisi itsestään hyvän kuvan. Hyvä palaute kuitenkin saa itsetunnon taas kohoamaan.	Vaikeiden asioiden käsittely vaikuttaa tunnetilaan ja tuo pintaan epävarmuuden. Hyvä palaute tuotoksesta nostaa kuitenkin itsevarmuutta.

		et mä oon joku masentunu junnu tai jotai vastaavaa. Mut sit taas toisaalta ku sä saat tuotuu sen pihalle sen tavallaa eka sen synkän veden ja sit sä teet sen biisi ja sit tos Kimmo heittää parit pienet aplo-dit... nii sit se tietenki nostaa sen itseluottamuksen”		
--	--	--	--	--